

LUBELSKIE ARCHIWA RODZINNE NIEPODLEGŁEJ

OPRACOWAŁA Agnieszka Konstankiewicz

Z UDZIAŁEM

Anety Kowalczyk i Joanny Kowalik-Bylickiej

LUBELSKIE ARCHIWA RODZINNE
NIEPODLEGŁEJ

LUBELSKIE ARCHIWA RODZINNE NIEPODLEGŁEJ

Opracowała
Agnieszka Konstankiewicz

z udziałem
Anety Kowalczyk i Joanny Kowalik-Bylickiej

Archiwum Państwowe w Lublinie
Lublin 2020

Wydawca
Archiwum Państwowe w Lublinie

Recenzent
Dr hab. Waldemar Chorążyczewski, prof. UMK

Skany
Marzena Kędzierska
Marek Krzykała
Jacek Lipski
Konrad Majchrzyk
Michał Zawada

Projekt typograficzny i projekt okładki
Marek Popielnicki

Korekta
Teresa Markowska

© Copyright by Archiwum Państwowe w Lublinie, 2020

ISBN 978-83-956289-7-9

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017–2022

Druk i oprawa
Petit Skład–Druk–Oprawa
Wojciech Guz i Wspólnicy Spółka Komandytowa
ul. Tokarska 13, 20-210 Lublin
www.petit.lublin.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP	7
ARCHIWUM BARBARY ANDRZEJEWSKIEJ	13
ARCHIWUM MARTY AUGUSTOWSKIEJ Z D. MAKSON	29
ARCHIWUM MIECZYŚŁAWA AUGUSTOWSKIEGO	37
ARCHIWUM EWY BAJKOWSKIEJ	45
SPUŚCIZNA WACŁAWA BAJKOWSKIEGO	46
SPUŚCIZNA JANA BAJKOWSKIEGO	52
SPUŚCIZNA TADEUSZA BAJKOWSKIEGO	54
SPUŚCIZNA JANA DOBROWOLSKIEGO	58
SPUŚCIZNA RODZINY SEKUTOWICZÓW	60
SPUŚCIZNA RODZINY BASIEWICZÓW	68
SPUŚCIZNA RODZINY NOSKIEWICZÓW	75
SPUŚCIZNA ARSENIUSZA FLAKA	83
SPUŚCIZNA ALEKSANDRA SZYMONA GANTNERA	93
ARCHIWUM PIOTRA GŁADAŁY	109
ARCHIWUM TOMASZA KALINOWSKIEGO	121
ARCHIWUM EWY KAPŁON	133
SPUŚCIZNA JERZEGO KULPY	143
SPUŚCIZNA TADEUSZA MYCKA	151
ARCHIWUM PAWŁA JERZEGO POLICZKIEWICZA	159
SPUŚCIZNA HENRYKA ALEKSANDRA POLICZKIEWICZA ..	160
SPUŚCIZNA WACŁAWA SATURNINA POLICZKIEWICZA ...	164
ARCHIWUM HANNY DE SAS STUPNICKIEJ	173
ARCHIWUM JACKA DE SAS STUPNICKIEGO	187
ARCHIWUM ELŻBIETY TRUBIŁOWICZ	197
ARCHIWUM DARIUSZA WOLANINA	203
ARCHIWUM MARCINA ZAMOYSKIEGO	215

Stefan Teluski

Julian Teluski

Stanislaw Teluski

Maria Teluski

Anna Teluski

Józef Teluski

Maria Teluski

Anna Teluski

Adam Teluski

Anna Teluski

Józef Teluski

Anna Teluski

Józef Teluski

Anna Teluski

Adam Teluski

Jan Teluski

Stanislaw Teluski

Anna Teluski

August Teluski

Józef Teluski

Jan Teluski

Anna Teluski

Na pamiątkę
30^{tych} rocznicy zgonu s.p. Ewy Teluskiej

1859 20 grudnia 1889

WSTĘP

Stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości oraz setna rocznica utworzenia państwowej służby archiwalnej zostały przez Archiwa Państwowe uczczone podjęciem wielu inicjatyw i działań¹. Wśród nich znalazł się projekt *Archiwa Rodzinne Niepodległej*, sfinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programu Wieloletniego *NIEPODLEGŁA* na lata 2017–2022. Nawiązuje on do ogólnopolskiej akcji *Archiwa Rodzinne* rozpoczętej w roku 2014 przez ówczesnego Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych prof. dr. hab. Władysława Stępnika². Uwzględnienie zdobytych wówczas doświadczeń oraz zdiagnozowanych potrzeb pozwoliło przygotować założenia i główne produkty tej nowej inicjatywy³. Inauguracji ogólnopolskiego projektu *Archiwa Rodzinne Niepodległej* dokonali w dniu 24 września 2019 r. w Warszawie Dyrektor Programu Wieloletniego *NIEPODLEGŁA* na lata 2017–2022 Jan Kowalski oraz Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych dr Paweł Pietrzyk.

- 1 Dnia 7 lutego 1919 r. Naczelnik Państwa podpisał dekret *O organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami*. Zob. *Archiwa w Niepodległej 1919–2019. Stulecie archiwów państwowych*, red. Ewa Rosowska, Warszawa 2019, dostępne także on-line na stronie internetowej Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych: <https://www.archiwa.gov.pl/pl/aktualnosci/4895-jubileuszowa-publicacja-%E2%80%9EArchiwa-w-niepodleg%C5%82ej-1919-2019-stulecie-archiw%C3%B3w-pa%C5%84stwowych%E2%80%9D> [dostęp: 20 X 2020].
- 2 A. Konstankiewicz, *Idea, program i doświadczenia z realizacji akcji „Archiwa Rodzinne” w lubelskim Archiwum*, [w:] *Educare necesse est – ale jak i dlaczego? Przykłady dobrych praktyk edukacyjnych*, red. nauk. V. Urbaniak, Warszawa 2017, s. 289–297; A. Konstankiewicz, *Lubelskie Archiwa Rodzinne*, Lublin 2015, s. 11–12.
- 3 A. Konstankiewicz, *Archiwa rodzinne i oddziaływanie na nie instytucji publicznych na przykładzie Archiwum Państwowego w Lublinie*, [w:] *Archiwa bez granic. Pamiętnik VII Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich: Kielce, 20–21 września 2017 r.*, pod red. nauk. W. Chorążyczewskiego, K. Strykowski. Warszawa 2019, s. 511–519; J. Chojecka, *Archiwa otwarte o obecności archiwów państwowych w przestrzeni publicznej w kontekście założeń, realizacji i efektów strategii archiwów państwowych na lata 2019–2020*, „Archeion” 2019, t. 120, s. 129, 131.

WSTĘP

Głównym celem projektu *Archiwa Rodzinne Niepodległej* jest podniesienie w społeczeństwie świadomości wartości dokumentów przechowywanych w rodzinnych archiwach nie tylko dla upamiętnienia historii rodziny, ale także historii kraju i regionu. Chodzi także o zwrócenie uwagi na rolę osób, rodzin i społeczności lokalnych w odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku oraz znaczenie materiałów tego dotyczących a znajdujących się w domowych archiwach. Z założenia przedsięwzięcie to miało przyczynić się do zaangażowania społeczeństwa w uczczenie 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, podniesienia kultury ochrony pamiątek oraz zachęcenia do aktywności w dokumentowaniu historii rodzinnej i lokalnej, pozyskania do państwowego zasobu archiwalnego unikalnych archiwaliów z zamiarem ich zabezpieczenia i szerokiego udostępniania.

Projekt *Archiwa Rodzinne Niepodległej* był od roku 2019 realizowany także w Archiwum Państwowym w Lublinie. W jego ramach uruchomione zostały dwa punkty konsultacyjne, działające w centrali i w Oddziale Zamiejscowym w Radzynie Podlaskim, w których osoby zainteresowane mogły uzyskać osobiście, telefonicznie czy też e-mailowo indywidualną pomoc. Służą one wszystkim zainteresowanym wiedzą i radą, jak właściwie gromadzić, porządkować, opisywać i zabezpieczać domowe archiwalia⁴. Organizowane były także cykliczne warsztaty archiwalne, genealogiczne i konserwatorskie w lubelskiej siedzibie Archiwum, jak i w jego radzyńskim oddziale. O wszystkich działaniach, podejmowanych w ramach projektu, na bieżąco informowały lokalne media.

W trakcie realizacji projektu Archiwum Państwowe w Lublinie gromadziło dokumenty i kopie cyfrowe z archiwów domowych, wzbogacając tym samym swój zasób. Do zasobu lubelskiego Archiwum w ramach projektu *Archiwa Rodzinne Niepodległej* przekazano darowizny w postaci archiwów rodzinnych i osób prywatnych. Utworzono z nich pięć nowych zespołów archiwalnych w centrali:

- nr 2630 – *Akta rodziny Gantner z lat 1929–1946*, 7 j.a., 00,3 m.b.
- nr 2631 – *Akta rodziny Studzińskich z lat 1929–2018*, 59 j.a., 1,01 m.b.
- nr 2632 – *Akta rodziny Flak z lat 1904–1988*, 63 j.a., 0,22 m.b.
- nr 2634 – *Akta rodziny Kaczorowskich z lat 2002–2010*, 3 j.a., 0,10 m.b.
- nr 2638 – *Akta rodziny Kalinowskich z lat 1922–1951*, 20 j.a., 0,07 m.b.

Ponadto do Oddziału w Kraśniku przekazana została spuścizna aktowa po Jerzym Kulpie, z której powstał zespół nr 356 – *Spuścizna Jerzego Kulpy z lat 1930–2014*, 77 j.a., 0,25 m.b., natomiast do Oddziału w Radzynie Podlaskim przekazana została bogata spuścizna po Tadeuszu Mycku, z której utworzono zespół na nr 746 – *Spuścizna Tadeusza Mycka 1923–2018*, 795 j.a., 9,00 m.b.

⁴ Wykaz punktów konsultacyjnych został zamieszczony na stronie <https://archiwarodzinne.gov.pl/> w zakładce: Punkty konsultacyjne. Jest on dostępny w postaci mapy, jak i listy archiwów oraz ich oddziałów, w których takie punkty funkcjonują.

WSTĘP

Lubelskie Archiwum włączyło się również we wzbogacanie treści portalu internetowego archiwarodzinne.gov.pl prowadzonego przez Naczelną Dyрекję Archiwów Państwowych. W ciągu 2020 roku zostały tam udostępnione materiały z czterech archiwów rodzinnych, przekazanych w różnych okresach do zasobu Archiwum Państwowego w Lublinie, stanowiące w jego zasobie zespoły: *Archiwum Łosiów*⁵, *Spuścizna Tadeusza Imbora pedagoga i wychowawcy*⁶, *Zbiór akt rodzinnych Piotra Gładaty*⁷ i *Akta Barszczewskich i Danielskich*⁸.

Podsumowaniem realizacji projektu w Archiwum Państwowym w Lublinie jest wystawa zatytułowana „Lubelskie Archiwa Rodzinne Niepodległej”. Początkowo zakładano, że będzie to tradycyjna wystawa planszowa. Ostatecznie, ze względu na trwającą epidemię COVID-19, opracowana przez Agnieszkę Konstankiewicz wystawa została udostępniona on-line, bez ograniczeń, na platformie internetowej Lubelskie Archiwum Cyfrowe pod adresem: <http://lac.lublin.pl/archiwarodzinne/>.

Celem wystawy było zaprezentowanie szerokiemu gronu odbiorców przykładów dokumentów przechowywanych w rodzinnych archiwach oraz zwrócenie uwagi na ich wartość jako źródeł historycznych. Przy pomocy starannie wyselekcjonowanych materiałów zilustrowano różne przejawy dążeń niepodległościowych i pracy na rzecz odradzającej się Polski. Na wystawie wykorzystano zarówno archiwalia znajdujące się w posiadaniu osób uczestniczących w warsztatach organizowanych przez lubelskie Archiwum w latach 2019–2020, jak i materiały przekazane do zasobu lubelskiego Archiwum i jego oddziałów zamiejscowych w Kraśniku i Radzynie Podlaskim, w formie daru w ramach projektu *Archiwa Rodzinne Niepodległej*.

Niniejsza publikacja stanowi katalog tej wystawy. Nie przedstawia jednak wszystkich dokumentów, fotografii czy też albumów na niej prezentowanych, a jedynie pewną ich część. W nielicznych przypadkach prezentuje kilka dodatkowych fotografii, które nie były wykorzystane na przedmiotowej wystawie.

Na wystawie, podobnie jak i w katalogu, zaprezentowano materiały z 17 archiwów rodzinnych, dotyczące: Stanisława Augustowskiego, Wacława Bajkowskiego i jego synów: Jana i Tadeusza, Jana Dobrowolskiego, Arseniusza Flaka, Aleksandra Szymona Gantnera, Kazimierza Kalinowskiego oraz jego brata Stanisława Kalinowskiego, Mariana Kołodyńskiego, Jerzego Kulpy, Marii Machoń z d. Tuora, Tadeusza Mycka, Henryka i Wacława Policzkiewiczów oraz rodzin: Sekutowiczów, Basiewiczów, Noskiewiczów, Rudnickich i Armatysów, Felińskich, Poniatowskich, Sokołowskich, Bańkowskich i de Sas Stupnickich, Kleniewskich, Wołaninów i Zamoyskich.

5 <https://archiwarodzinne.gov.pl/kolekcje/kolekcja-rodziny-losiow> [dostęp: 20 X 2020].

6 <https://archiwarodzinne.gov.pl/kolekcje/kolekcja-rodziny-imborow> [dostęp: 20 X 2020].

7 <https://archiwarodzinne.gov.pl/kolekcje/kolekcja-piotra-glady> [dostęp: 20 X 2020].

8 <https://archiwarodzinne.gov.pl/kolekcje/kolekcja-rodzin-barszczewskich-danielskich-i-de-mezerow> [dostęp: 20 X 2020].

WSTĘP

Każde z prezentowanych w katalogu, jak i na wystawie archiwów rodzinnych zostało opatrzone notatką, którą zaczyna krótki rys historii rodziny lub życiorys osoby. Takie informacje pozwalają lepiej zrozumieć nie tylko losy archiwum, ale również jego zawartość lub stan zachowania. Następnie sygnalizowano także losy poszczególnych archiwów, ich zawartości oraz specyfikę zachowanych dokumentów. Notatki te, podobnie jak opisy reprodukowanych archiwaliów, powstały na podstawie informacji uzyskanych tak od właścicieli rodzinnych archiwów, jak i dostarczonych przez nich dokumentów. W niektórych przypadkach opis został wzbogacony o wspomnienie napisane przez właściciela danego archiwum rodzinnego. Tam, gdzie było to możliwe wskazano wybraną literaturę i źródła, które pozwalają przybliżyć sylwetkę danej osoby i mogą stanowić punkt wyjścia do dalszych badań, prowadzonych z wykorzystaniem zawartości jej spuścizny.

W katalogu wystawy zaprezentowano różne rodzaje materiałów, przechowywanych w prezentowanych archiwach rodzinnych. Znalazły się wśród nich dokumenty związane z uzyskiwaniem wykształcenia, działalnością zawodową, służbą wojskową, czy poświadczające różnorakie represje. Szczególnie liczne są fotografie niekiedy zgromadzone w albumach. Jednocześnie starano się zwrócić uwagę zarówno na materiały najbardziej charakterystyczne, jak i na te dość typowe pod względem rodzajów i postaci dokumentu.

Opublikowane w katalogu materiały ilustrują, jak długie, trudne i bardzo różne były drogi do odzyskania przez Polskę niepodległości w XX w. W zamieszczonych biogramach i dokumentach odbija się ofiara dziewiętnastowiecznych powstań narodowych. Bez trudu znajdziemy tu dokumenty ilustrujące postawy pozytywistyczne, objawiające się podnoszeniem świadomości narodowej, rozwijaniem życia gospodarczego, tworzeniem polskich instytucji społecznych, dbaniem o kulturę, język oraz tradycję polską. Wszystkie te działania, czynione systematycznie i rozważnie sprawiły, że w momencie zmiany układu sił politycznych w wyniku I wojny światowej, byliśmy na to jako naród przygotowani i nie zawahaliśmy się wówczas wystąpić nie tylko na arenie dyplomatycznych rozmów, ale także na polach bitew z bronią w ręku. Potrzebne też było wsparcie materialne i moralne walk o granice odrodzonej Polski, a także stworzenie całego polskiego aparatu państwowego, z administracją rządową, samorządową i sądownictwem. Wysiłki z tym związane również znajdują odzwierciedlenie w zawartości prezentowanych archiwów rodzinnych.

Dużą rolę w tych wszystkich działaniach odegrały polskie kobiety, które przez lata często samotnie wychowywały dzieci w poszanowaniu i umiłowaniu polskiej mowy, historii i tradycji, ale też coraz aktywniej włączały się w życie społeczne, podejmowały się wykonywania coraz to nowych zawodów, wieńcząc to uzyskaniem praw wyborczych.

Prezentowane w katalogu wystawy spuścizny osobiste i archiwa rodzinne stanowią bogaty materiał źródłowy do badań nad historią gospodarczą, polityczną, spo-

WSTĘP

lęczną czy wojskową państwa i społeczeństwa polskiego. To także doskonałe źródło do poznania obyczajowości i życia codziennego w minionych latach. Warto podkreślić, że spuścizny osób oraz archiwa rodzinne są niezwykle ważną częścią narodowego zasobu archiwalnego, doskonale uzupełniającego dokumentację urzędową, gromadzoną i przechowywaną w archiwach państwowych.

Mamy nadzieję, że dzięki tej publikacji przyczynimy się do podniesienia w społeczeństwie wiedzy na temat dokumentów przechowywanych w archiwach rodzinnych, ich wartości historycznej dla przyszłych pokoleń, ale także wpłyniemy na poziom kultury archiwalnej całego naszego społeczeństwa⁹.

Oddawany do rąk czytelników katalog wystawy nie powstałby bez zaangażowania właścicieli prezentowanych w nim archiwów. Osobami, które podjęły współpracę z lubelskim Archiwum i aktywnie włączyły się w jej powstanie są mieszkańcy Lublina: Barbara Andrzejewska, Marta i Mieczysław Augustowscy, Ewa Bajkowska, Piotr Gładą, Tomasz Kalinowski, Paweł Jerzy Polickiewicz, Hanna i Jacek de Sas Stupniccy, Dariusz Wolanin, a także Warszawy – Ewa Kapłon i Anna Mycek-Wodecka, Szczecina: Gabriela Beata Wilanowska, Woli Rudzkiej: Elżbieta Trubiłowicz oraz Zamościa: Marcin Zamoyski. Udostępnili i zaprezentowali oni swoje archiwa rodzinne, dzieląc się przy tej okazji doświadczeniem w ich zabezpieczaniu, poznawaniu czy porządkowaniu oraz przedstawiając zawiłe losy rodzin i poszczególnych osób je tworzących. Niektórzy z nich podjęli się także trudu napisania wspomnień, związanych z rodziną lub swoim przodkiem i w ten sposób przyłączyli się do jego wzbogacenia.

Za pomoc w ustaleniu okoliczności powstania tableau ze spuścizny Aleksandra Gantnera dziękuję panu Tomaszowi Polkowskiemu, dyrektorowi Muzeum Historii Miasta w Zduńskiej Woli. Wyrazy mojej wdzięczności pragnę także złożyć dr. Andrzejowi Konstankiewiczowi za konsultacje merytoryczne przy opisach i datowaniu fotografii o tematyce wojskowej.

Dziękuję także za wkład pracy Koleżankom i Kolegom z Oddziałów Zamiejscowych naszego Archiwum: Anecie Kowalczyk (kierownik Oddziału w Kraśniku), dr. Joannie Kowalik-Bylickiej (kierownik Oddziału w Radzynie Podlaskim) i Katarzynie Szczepańskiej (Oddział w Radzynie Podlaskim) oraz Karolowi Miernikowi (Oddział w Kraśniku) za włączenie się do pracy nad katalogiem.

Jednocześnie pragnę podziękować Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych dr. Pawłowi Pietrzykowi i Dyrektorowi Archiwum Państwowego w Lublinie dr. Piotrowi Dymmelowi za umożliwienie wydania katalogu wystawy oraz prof. dr. hab. Waldemarowi Chorańczewskiemu z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika za wnikliwą jego recenzję.

9 W. K. Roman, *Współczesna kultura dokumentacyjna*, Toruń 2013, s. 48.

ARCHIWUM

BARBARY ANDRZEJEWSKIEJ

Na prezentowane archiwum składa się spuścizna osobista Mariana Kołodyńskiego (1909–1942) oraz niewielka spuścizna po Kazimierzu Kalinowskim (1877–1958) i po jego córce Marii z d. Kalinowskiej I voto Kołodyńskiej, II voto Śliwińskiej i III voto Koprowskiej (1915–2005) i wnuczce Barbarze Andrzejewskiej z d. Kołodyńskiej (ur. 28 stycznia 1936 r.).

Kazimierz Kalinowski (ur. 23 marca 1877 r. w Płocku – zm. 26 sierpnia 1958 r. w Lublinie). Ukończył Szkołę Hipolita Wawelberga i Stanisława Rotwanda w Warszawie. Brał udział w manifestacjach robotniczych w 1905 r., podczas jednej z nich został aresztowany i osadzony w Cytadeli Warszawskiej. Około 1908 r. przeprowadził się wraz z rodziną do Lublina, gdzie stał się właścicielem zakładu malarzkiego (ul. Początkowska 8, potem ul. Kapucyńska 1)¹⁰. Został członkiem Zarządu a następnie prezesem Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Rzemieślników i Handlowców miasta Lublina¹¹. Był także współzałożycielem i członkiem Rady Nadzorczej i członkiem Zarządu Spółdzielczego Banku Rzemieślniczego w Lublinie¹².

10 W przewodniku po firmach miasta Lublina z 1914 r. znajduje się informacja, że Kalinowski K. ma zakład pod nazwą: Herby i znaki metalowe (s. 24), zakład malarzski, obicia papierowe (s. 36), szyldy i tablice firmowe (s. 44) na ul. Początkowskiej 8 (właściwa nazwa ulicy to Początkowska – obecna nazwa to ul. Staszica) w Lublinie – *Przewodnik firm polskich w Lublinie na rok 1914, Adresy firm miasta Lublina na 1914 r.*, s. 24, 32, 36, 44. Natomiast w książce adresowej z 1928 r. jego zakład malarzski znajduje się już przy ul. Kapucyńskiej 1 – *Księga adresowa Polski (wraz z w. m. Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa; Annuaire de la Pologne (y Compris la V. L. de Dantzig)*, Gdańsk 1928 r.

11 W dniu 4 kwietnia 1913 r. Kazimierz Kalinowski został powołany do Zarządu Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Rzemieślników i Handlowców w Lublinie jako wicegospodarz. W zasobie APL zachowała się księga protokołów tego towarzystwa za lata 1912–1916 w zespole: Towarzystwo Wzajemnej Pomocy Rzemieślników i Handlowców w Lublinie, sygn. 1, s. 25.

12 Na podstawie akt rejestrowych Spółdzielczego Banku Rzemieślniczego w Lublinie ustalono skład zarządu: Wacław Radzikowski (właściciel nieruchomości przy ul. Narutowicza 3 w Lublinie,

Zawarł związek małżeński z Heleną Robertą Puchalską (ur. 7 czerwca 1876 r. – zm. 18 lutego 1955 r.) w dniu 30 stycznia 1898 r. w Warszawie.

Miał 9 dzieci: Zenona Józefa (1899–1969), Stefanię po mężu Antonowicz (ok. 1901–1923), Irenę po mężu Bochyńską (1902–1957), Arkadiusza (1913–1937), Marię Zofię I voto Kołodyńską, II voto Koprowską (1915–2005) oraz czworo zmarłych w dzieciństwie.

Marian Kołodyński urodził się 25 września 1909 r. w Grabowcu. Jego ojcem był Bolesław Kołodyński, urodzony 4 marca 1872 r. w Wojciechowie (syn Cypriana, kuśnierza we dworze Bełżyce, potem Kurów i Wiktorii z d. Wojciechowskiej), organista w Krasnymstawie, potem w Grabowcu. Matką zaś Helena Stołecka, urodzona w Krasnymstawie (c. Michała i Franciszki z d. Rdzewicz). Małżeństwo pobrało się w 1899 r. w Krasnymstawie i miało siedmiu synów: Wacława Cypriana (ur. w 1900 r.), Kazimierza (ur. w 1902 r.), Stefana (ur. w 1904 r.), Henryka (ur. w 1906 r.), Mariana (ur. w 1909 r.), Mieczysława (ur. w 1911 r.) oraz Bogdana Józefa (ur. w 1912 r.).

Marian ukończył szkołę podstawową w Grabowcu i rozpoczął naukę w Państwowym Gimnazjum im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie. Po jego ukończeniu wstąpił do Seminarium Duchownego w Lublinie. Po przyjęciu pierwszych święceń w 1930 r. zrezygnował z drogi kapłańskiej. Po odbyciu służby wojskowej¹³ poślubił 4 listopada 1934 r. w katedrze lubelskiej Marię Kalinowską, córkę Kazimierza, lubelskiego mistrza murarskiego i Heleny Roberty Kalinowskich. Po ślubie został zatrudniony w Izbie Skarbowej w Lublinie, a następnie został kierownikiem Izby Skarbowej w Hrubieszowie. W czasie II wojny światowej włączył się do konspiracji. Zmarł 19 lutego 1942 r. w Hrubieszowie, pochowany został na miejscowym cmentarzu.

Małżeństwo miało córkę Barbarę (po mężu Andrzejewska).

Niniejsze archiwum znajdowało się najpierw pod opieką Marii Koprowskiej z d. Kalinowskiej I voto Kołodyńskiej, II voto Śliwińskiej i III voto Koprowskiej (1915–2005), córki Kazimierza. Z czasem opiekę nad archiwaliami rodzinnymi przejęła Barbara Andrzejewska, córka Mariana Kołodyńskiego i Marii z d. Kalinowskiej a wnuczka Kazimierza Kalinowskiego, mgr inżynier budownictwa lądowego, malarka amatorka, która w 2019 r. postanowiła część rodzinnego archiwum przekazać w formie daru, w ramach projektu *Archiwa Rodzinne Niepodległej* do zasobu Archiwum Państwowego w Lublinie. Z niniejszych akt został utworzony zespół archiwalny nr 2638 – *Akta rodziny Kalinowskich*.

w której funkcjonowały piekarnia i sklep), Kazimierz Kalinowski (mistrz mularski z Lublina) oraz Józef Banasik (mistrz budowlany z Lublina) w zasobie APL, Sąd Okręgowy w Lublinie 1918–1944, Rejestr spółdzielni, sygn. 411.

13 R. Rybka, S. Kamil, *Awanse Oficerskie w Wojsku Polskim 1935–1939*, Kraków 2003, s. 108.

❖ Sylwetka Kazimierza Kalinowskiego (1877–1958). Prezes Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Rzemieślników miasta Lublina, współzałożyciel i członek Rady Nadzorczej i Zarządu Spółdzielczego Banku Rzemieślniczego w Lublinie w okresie międzywojennym

❖ Sylwetka Heleny Roberty Kalinowskiej z d. Puchalskiej (1876–1955). Żona Kazimierza Kalinowskiego – lubelskiego mistrza mularskiego
APL, Akta rodziny Kalinowskich, spis 2, sygn. 7.

❖ Członkowie Zarządu Spółdzielczego Banku Rzemieślniczego w Lublinie: Wacław Radzikowski (właściciel nieruchomości przy ul. Narutowicza 3 w Lublinie, w której funkcjonowały piekarnia i sklep), Kazimierz Kalinowski i jego córka Irena (1902–1957) oraz Józef Banasik (mistrz budowlany z Lublina)
Lublin, ok. 1925 r.
APL, Akta rodziny Kalinowskich, spis 2, sygn. 1.

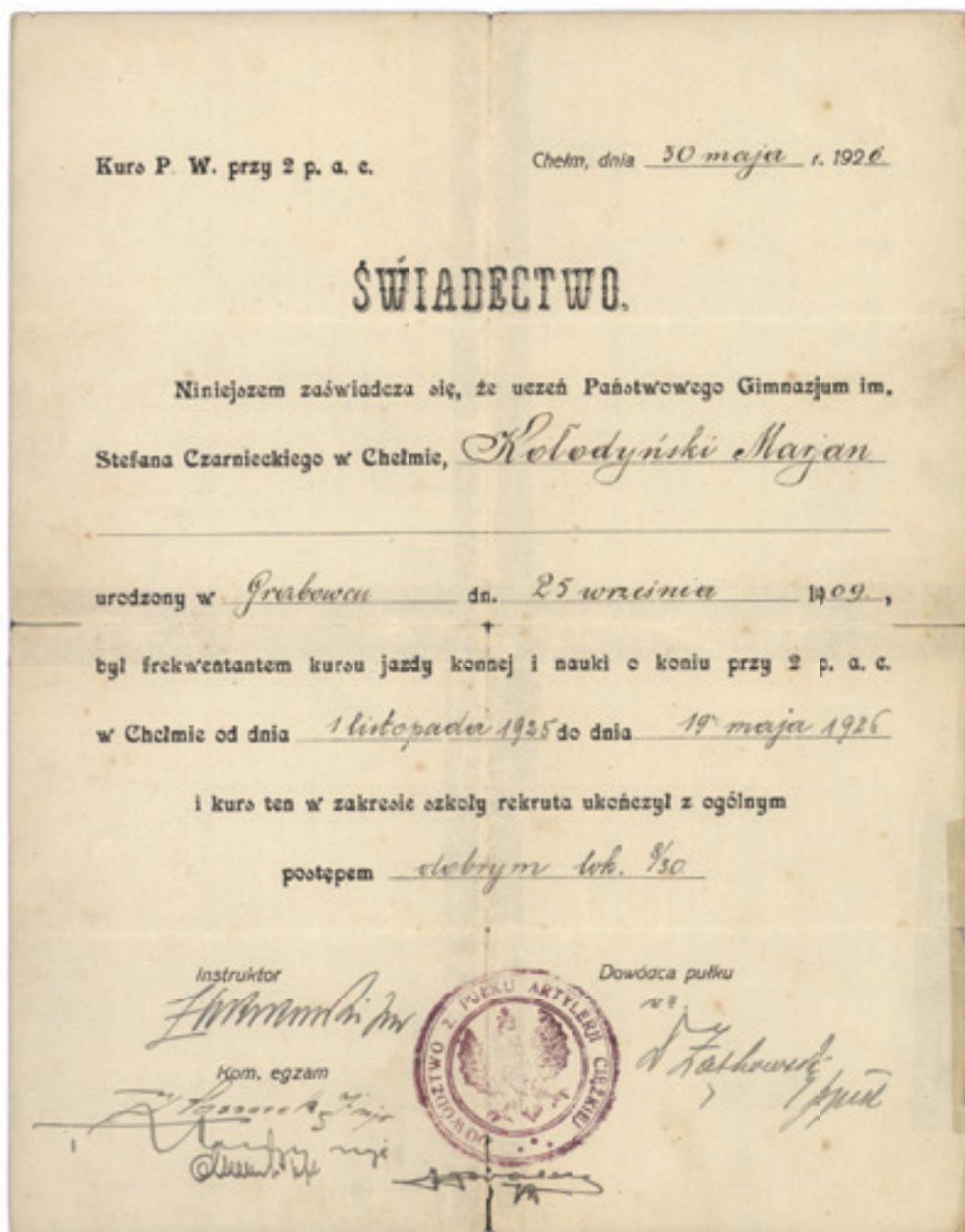
❖ Maria Kalinowska
(1915–2005), córka Heleny
Roberty i Kazimierza Kali-
nowskich
Lublin, ok. 1922 r.
APL, *Akta rodziny Kalinowskich*,
spis 2, sygn. 7.

❖ Przygotowania do wycieczki szkolnej Mariana Kołodyńskiego, ucznia Gimnazjum
im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie
Chełm, 1922 r.
APL, *Akta rodziny Kalinowskich*, spis 2, sygn. 7.

❖ Święto szkolne w Państwowym Gimnazjum im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie
Chełm, 5 czerwca 1927 r.
APL, *Akta rodziny Kalinowskich*, spis 2, sygn. 2.

- ❖ Świadcstwo ukończenia kursu jazdy konnej i nauki o koniu przy 2 Pułku Artylerii Ciężkiej w Chełmie przez Mariana Kołodyskiego, ur. 25 września 1909 r. w Grabowcu, ucznia Państwowego Gimnazjum im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie

Chełm, 30 maja 1926 r.

APL, Akta rodziny Kalinowskich, spis 1, sygn. 2.

- ❖ Dokument potwierdzający święcenia kapłańskie Mariana Kołodyńskiego, wyświęconego przez biskupa pomocniczego Adolfa Józefa Bożeniec Jałowickiego

Lublin, 9, 12, 19 października 1930 r.

APL, Akta rodziny Kalinowskich, spis 1, sygn. 2.

❖ Kazimierz Fabrycy (1888–1958),
generał dywizji Wojska
Polskiego i Gustaw August
Paszekiewicz

Chełm, ok. 1931 r.

❖ Gustaw August Paszekiewicz
(1892–1955), pułkownik
dyplomowany Wojska Pol-
skiego

Chełm, ok. 1931 r.

❖ Ćwiczenia Batalionu Podchorążych Rezerwy Piechoty nr 5

Chełm, 1932 r.

APL, *Akta rodziny Kalinowskich*, spis 1, sygn. 2.

- ❖ Świadcstwo plutonowego podchorążych Mariana Kołodzyńskiego ukończenia kursu podchorążych rezerwy Batalionu Podchorążych Rezerwy Piechoty nr 5.
- Kraków, 29 czerwca 1932 r.
APL, Akta rodziny Kalinowskich,
spis 1, sygn. 2.

**BATALJON
PODCHORAŻYCH
REZERWY PIECHOTY Nr 5**

ŚWIADECTWO

pluton podch. Kołodzyński Marian
(podpis, nazwisko i imię)

URODZONY W DNIU 15 kwietnia ROKU 1909 w Graboszu

UKOŃCZYŁ W CZASIE OD 15 sierpnia 1931 R. DO 30 czerwca 1932 R.

BAGN PODCHORAŻYCH REZERWY PIECHOTY Nr 5 w Krakowie OTRZYMAŁ NASTĘPUJĄCE OCENY:

PRZEDMIOT	OCENA	PRZEDMIOT	OCENA
Wyższa szkoła	7	Historia	7
Wyższa szkoła	6	Geografia	7
Matematyka	6	Światowiedza	7
Przegląd prasy	7	Przegląd prasy	7
Wyższa szkoła	7	Organizacja	9
Przegląd prasy	7		
Przegląd prasy	7		
Przegląd prasy	7		

SPRAWOWAŁ 10
PREZENCJA 9

OSTATECZNY POSTĘP na dobry
LOKATA 30 / 116

pluton podch. Kołodzyński Marian
(podpis, nazwisko i imię)

NA PODSTAWIE UKOŃCZENIA KURSU Z WYNIKAMI POMIĘTANYM UZYSKAŁ W MYSL ART. 14 „USTAWY
O PODSTAWOWYCH OBOWIĄZKACH I PRAWACH SZKOLENIOWYCH W P.” Z DNIA 18 LIPCA 1924 R. TYTUŁ
PODCHORAŻEGO REZERWY

Kraków dn. 29. VI. 1932.
(Miejscowość, data)

KLEMENTOWSKI
Komendant Szkoły

❖ Helena i Kazimierz Kalinowski w gronie rodziny i przyjaciół

Lublin, 22 sierpnia 1933 r.

❖ Widok na Zamek Lubelski

Lublin, ok. 1933 r.

APL, *Akta rodziny Kalinowskich*,
spis 2, sygn. 8.

- ❖ Zawiadomienie o ślubie Marii Kalinowskiej i Mariana Kołodzyńskiego w dniu 4 listopada 1934 r. w katedrze w Lublinie
Lublin, 1934 r.

- ❖ Inauguracja sezonu wiosłarskiego Sekcji Koła Skarbowców

Fot. Zakład „Wiktoria”, Lublin,
2 czerwca 1934 r.

APL, *Akta rodziny Kalinowskich*,
spis 2, sygn. 8.

❖ Maria i Marian Kołodyńscy
Lublin, ok. 1934 r.
APL, *Akta rodziny Kalinowskich*, spis 2, sygn. 9.

❖ Hanna Gorajska, przyjaciółka Marii
Kołodyńskiej
Lublin, 1934 r.
APL, *Akta rodziny Kalinowskich*, spis 2, sygn. 9.

❖ Szkice autorstwa Marii z d. Kalinowskiej I voto Kołodyńskiej, II voto Śliwińskiej i III voto
Koprowskiej (1915–2005)
APL, *Akta rodziny Kalinowskich*, spis 1, sygn. 7.

- ❖ Maria i Marian Kołodyńscy
z przyjaciółmi na Balu Mor-
skim Izby Skarbowej

Lublin, 1935 r.

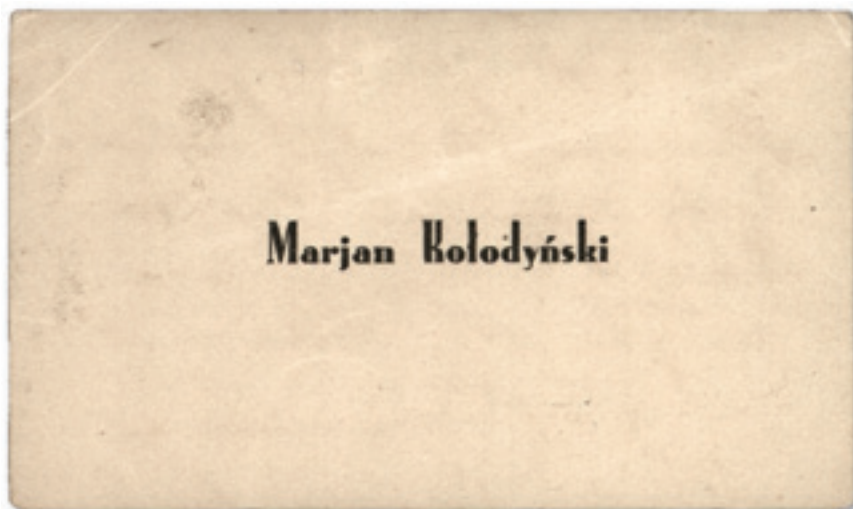
APL, *Akta rodziny Kalinowskich*,
spis 2, sygn. 9.

- ❖ Fotografia pracowników Izby
Skarbowej w Lublinie
z pożegnania naczelnika

Fot. Zakład „Wiktoria”, Lublin,
1937 r.

APL, *Akta rodziny Kalinowskich*,
spis 2, sygn. 4.

❖ Wizytówka Mariana Kołodyńskiego

APL, *Akta rodziny Kalinowskich*,
spis 1, sygn. 2.

❖ Spacer w gronie rodzinnym w Wielkanoc.
Na fot. w jasnym płaszczu stoi Maria Kołodyńska, za
nią stoi Stefania Gierczak – siostra rodzona Kazimierzy
Kalinowskiej, żony Zenona Kalinowskiego

Lublin, plac Litewski, 1937 r.

APL, *Akta rodziny Kalinowskich*, spis 2, sygn. 9.

❖ Basia Kołodyńska, córka Mariana i Marii Kołodyńskich

Lublin, ok. 1938 r.

APL, *Akta rodziny Kalinowskich*, spis 2, sygn. 9.

ZE WSPOMNIENÍ BARBARY ANDRZEJEWSKIEJ

OTacie wiem tak naprawdę niewiele – jeszcze jakieś wspomnienie, że nachylał się nad moim łóżeczkiem. Ojciec urodził się w Grabowcu. Jego ojciec był miejscowym organistą, dlatego synowie byli muzykalni. Mój ojciec, według przekazów, pięknie grał. Wcześniej stracił matkę a jego ojciec, a mój dziadek, ożenił się ze służącą, co podobno wówczas było skandalem. A co miał zrobić, jak miał kilku synów. Z braci ojca poznałam tylko Stefana Kołodyńskiego, pilota RAF-u, który został pochowany na cmentarzu na Bródnie w Warszawie.

Tato szykował się na księdza. Miał już pierwsze święcenia. Z tego, co wiem, to zakochał się w jakiejś pannie nieszczęśliwie, a potem dopiero moja Mama była lekiem na całe zło. Poświadcza to także wpis w albumie „Tej, która wróciła mi spokój”.

Po śmierci Taty w 1942 r., zostawiłyśmy Hrubieszów i wróciłyśmy z Mamą do Lublina. Dziadek wcześniej kupił domek na początku ul. Głębokiej. Obecnie stoi tam potężny wieżowiec. Dziadek mój, Kazimierz Kalinowski, urodzony 23 marca 1877 r. w Płocku, powtarzał, że jest samoukiem, że ukończył cztery klasy szkoły carskiej. Był bardzo dumny ze swojej pracy. Zawsze mówił, że nie jest ani malarzem, ani murarzem, tylko mularzem – co oznaczało budowniczego.

Gdy w 1950 r. zdawałam do lubelskiej „Budowlanki” Dziadek rysował mi schematy belek i wykresy momentów, żeby uzmysłowić mi, czego będę się uczyć. Najlepsze, że z tego, co pamiętam, rysował mi wykresy również belek ciągłych „Gerbera”, a to już naprawdę „wyższa szkoła jazdy”. Miał wiedzę przynajmniej na poziomie technikum. Dziadkowie pobrali się 30 stycznia 1898 r. w Warszawie, nie miał wówczas ukończonych 21 lat, zapewne robił wtedy „papiery”, umożliwiające dorosłe życie. Mama mówiła, że dziadek ukończył Szkołę Hipolita Wawelberga i Stanisława Rotwanda, założoną w 1895 r., już albo jako majster mularski w ramach dokształcania się lub też kończył tam kursy mistrzowskie.

Ogromny ślad na Dziadku odcisnął pobyt w Cytadeli Warszawskiej. Całe życie deklamował patriotyczne wiersze, jakich nauczył się podczas tego pobytu. Prawdopodobnie został aresztowany w czasie krwawej manifestacji robotniczej 1 maja 1905 r. i wówczas osadzony w cytadeli. Dziadek był w PPS, ale nie był pilsudczykiem. Późniejsza działalność Dziadka w Lublinie świadczy także o jego społecznym zaangażowaniu i trosce o ludzi pracy. Dziadkowie obawiając się dalszych aresztowań zdecydowali się na przeprowadzkę do Lublina ok. roku 1908.

Moja Babcia Helena Roberta Kalinowska z d. Puchalska urodziła się 7 czerwca 1876 r. w Warszawie. Była dumna ze swojego pochodzenia. Babcia była bardzo

urodziwa w młodości, ale miała mankament – krzywe nogi – efekt krzywicy, której nabawiła się w dzieciństwie, mieszkając w koszarach, gdyż jej ojciec był wojskowym krawcem. Zawsze nosiła długie spódnice, była niewysoka. Babcia była wrażliwa na punkcie urody. Była też osobą bardzo zaradną.

Świadectwem prosperity firmy Dziadka w Lublinie są zachowane portrety Heleny i Kazimierza Kalinowskich, namalowane przez lubelskiego portrecistę Krystyna Wiercieńskiego¹⁴. Dziadek w społeczności lubelskich rzemieślników liczył się, był jednym z założycieli Spółdzielczego Banku Rzemieślniczego w 1926 r. Pamiętam, że przychodził do niego uczeń, którego „wyzwolił na mistrza” i całował Dziadka w ramię wg dawnego zwyczaju. Dziadek zaprowadził mnie kiedyś do budynku, chyba na Krakowskim Przedmieściu, gdzie była piękna klatka schodowa zwieńczona na suficie plafonem, który Dziadek własnoręcznie malował, przedstawiającym amorki i obłóczki [...]. Myślę, że Wujek Zenek, i moja Mama odziedziczyli zdolności rysunkowe po Dziadku. Wujek malował ręcznie szyldy, co nie jest proste – wyszukane liternictwo na szkle i metalu. Bywały także szyldy z rysunkami.

Pamiętam Dziadków już jako ludzi starych. Mieszkaliśmy z nimi w latach 1942–1950, 1952. Byli to już starzy i spracowani ludzie. Wieczorami Babcia siadała do maszyny w fotelu i szła dla przyjemności, to był jej relaks. Miała maszynę czołenkową, nożną, marki Singer.

To były moje piękne dni...

❖ Magistrat miasta Lublin

Lublin, 1931 r.

¹⁴ M. Domański, *Wiercieński Krystyn Henryk*, [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina*, pod red. T. Radzika, J. Skarbka, A. A. Witusika, t. I, Lublin 2009, s. 290–291.

ARCHIWUM

MARTY AUGUSTOWSKIEJ

Z D. MAKSOŃ

Album i dokumenty zgromadzone w tym archiwum dotyczą głównie rodzin włościańskich: Maksoń i Szpyra oraz rodzin spokrewnionych m.in.: Łesaków i Bisów, pochodzących ze wsi Trzydnik Duży (pow. kraśnicki) oraz z Gościeradowa. Dzięki ciężkiej pracy starszego, jak i wykształceniu młodszego pokolenia rodzina awansowała społecznie. Wśród jej krewnych można znaleźć naukowców, lekarzy, inżynierów, nauczycieli, ale także działaczy politycznych i społecznych.

Archiwum zawiera ciekawy zbiór fotografii, zgromadzonych w albumie rodzinnym, założonym przez Stefanię Maksoń z d. Szpyra (1903–1990). Na jego podstawie można zaobserwować nie tylko życie rodzinne, ale także aktywność społeczną, polityczną i kulturalną mieszkańców Gościeradowa w okresie 20-lecia międzywojennego. Dostrzeżemy codzienną ciężką pracę nad poprawą losu, wyrzeczenia i walkę o wykształcenie oraz lepsze jutro.

To niezwykle ciekawe archiwum rodzinne jest obecnie pod opieką dr Marty Augustowskiej z d. Maksoń, córki autorki albumu, z zawodu doktora nauk medycznych.

- ❖ Stefania Maksoń z d. Szpyra
i Jan Maksoń

Lublin, lata 30. XX w.

- ❖ Władysława Szpyra, absol-
wentka Seminarium Nauczy-
cielskiego w Lublinie

Lublin, lata 30. XX w.

- ❖ Anna i Władysław Maksoniowie przed domem w Gościeradowie z jedną z synowych

Gościeradów, lata 30. XX w.

❖ Kurs strażacki formacji kobiecej
Gościeradów, 1931 r.

❖ Podoficerski kurs strażacki
Straży Pożarnej powiatu
janowskiego
Gościeradów, 1931 r.

❖ Kurs strażacki Straży Pożarnej
Gościeradów, 14–29 czerwca 1938 r.

❖ Strażacy przed figurą św. Floriana przed kościołem parafialnym w Kraśniku
Kraśnik, lata 30. XX w.

❖ Teatr amatorski w Trzydniku Dużym. Na deskach tego teatru występowała Stefania Maksoniowa
Gościeradów, 1931 r.

- ❖ Herbaciarnia i sklep Spółdzielni Spożyców Stefanii i Jana Maksoniów w Gościeradowie

Gościeradów, 1931 r.

- ❖ Strażacy z Gościeradowa przed Ratuszem w Zamościu

Zamość, lata 30. XX w.

- ❖ Przyjaciele Aleksandra Szpyry pochodzący z Trzydnika Dużego i okolic, studenci Uniwersytetu Warszawskiego: stoi Aleksander Szpyra, inżynier, chemik zamordowany w Oświęcimiu w 1942 r.; siedzą: Aleksander Szymański (1902–1944), działacz radykalnego ruchu ludowego i komunistycznego; Szczepan Stec, prezes Związku Polaków we Francji; Kazimierz Wyrwas (1905–1944), działacz komunistyczny

Warszawa, lata 30. XX w.

- ❖ Świadectwo ukończenia kursu I stopnia organizowanego przez Związek Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności Powiatu Janowskiego dla Jana Maksonia

Gościeradów, 26 lipca 1936 r.

❖ Fotografia z zakończenia kursu organizowanego przez Związek Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej

Gościeradów, lata 30. XX w.

❖ Eugeniusz Szpyra (1910–1999).

Kleryk Seminarium Duchownego w Lublinie w latach 1944–1948, święcenia kapłańskie przyjął z rąk biskupa lubelskiego Stefana Wyszyńskiego

Lublin, ok. 1947 r.

❖ Świadectwo Jana Maksonia ukończenia kursu III stopnia organizowanego przez Związek Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności Powiatu Janowskiego

Gościeradów, 29 czerwca 1938 r.

ARCHIWUM MIECZYŚŁAWA AUGUSTOWSKIEGO

Na archiwum rodzinne Mieczysława Augustowskiego składa się m.in. spuścizna osobista jego stryja, Stanisława Augustowskiego, który urodził się 26 stycznia 1924 r. Jego ojcem był Paweł Augustowski (1880–1957) z zawodu cieśla, a matką Aleksandra z d. Rycek (1885–1961). W młodym wieku rozpoczął naukę zawodu u mistrza budowlanego. Pod koniec okupacji niemieckiej został zatrzymany i osadzony na Zamku w Lublinie. Po utworzeniu II Armii Wojska Polskiego został powołany do służby wojskowej. Jako saper podczas wojny rozbroił 2500 min, a po jej zakończeniu brał udział w operacji rozminowywania Polski. Przynależał do formacji osłaniającej m.in. grupę geodezyjną, wytyczającą granicę w Bieszczadach. Po wojnie całe życie przepracował jako murarz. Poślubił Zofię z d. Ziółkowską, ur. 5 maja 1915 r. Zmarł 16 sierpnia 2001 r. w Lublinie.

Na niniejszą, stosunkowo niewielką, spuściznę aktową Stanisława Augustowskiego składa się zaledwie kilka, ale jakże wymownych fotografii, dokumentów i odznaczeń, którymi obecnie opiekuje się Mieczysław Augustowski – technik geodeta, mgr inż. rolnictwa, kierownik Pracowni Preparowania Nasion, wieloletni pracownik Przedsiębiorstwa Państwowego „Cukrownie Lubelskie”, zatrudniony na stanowisku głównego agrotechnika oraz we Wschodnim Banku Cukrownictwa, miłośnik opery, fotograf, domowy archiwista.

- ❖ Stanisława Mirośław,
pierwsza żona Stanisława
Mirośława.
Zmarła na gruźlicę podczas
I wojny światowej, przed
powrotem męża z niewoli
austriackiej
- ❖ Stanisława Mirośław
z bratem i swoimi córkami
Janiną (1913–1985 – po mężu
Augustowską) i Stanisławą

11.01.2001

Warszawa, dn. _____
Młotowska 14, Tel. 628-62-01
Adres pocztowy:
00-060 Warszawa, skrytka poczt. Nr 47

POLSKI CZERWONY KRZYŻ
ZARZĄD GŁÓWNY
BIURO INFORMACJI I POSZUKWAŃ
Nr B.inf. 282147/P

Bank Górski z siedzibą w Górsku
Nr Oddział Warszawa
Nr konta 10401019-4446-532

Pan Stanisław AUGUSTOWSKI
ul. Szymańskiego 14/2
20-818 LUBLIN

W odpowiedzi na zgłoszenie Pana uprzejmie zawiadamiamy,
że w innej ewidencji strat wojennych prowadzonej przez Polski Czerwony Krzyż
figuruje:

AUGUSTOWSKI Stanisław, ur. 26.01.1924r., który
w okresie od 29.02.1944r. do 17.05.1944r. przebywał w więzieniu na Zamku w
Lublinie, oddz. B-2.
Innymi informacjami nie dysponujemy.

Podstawa: Lotr.PCK-14637

dm

POLSKI CZERWONY KRZYŻ
Biuro
Informacyjne
Zarząd Główny

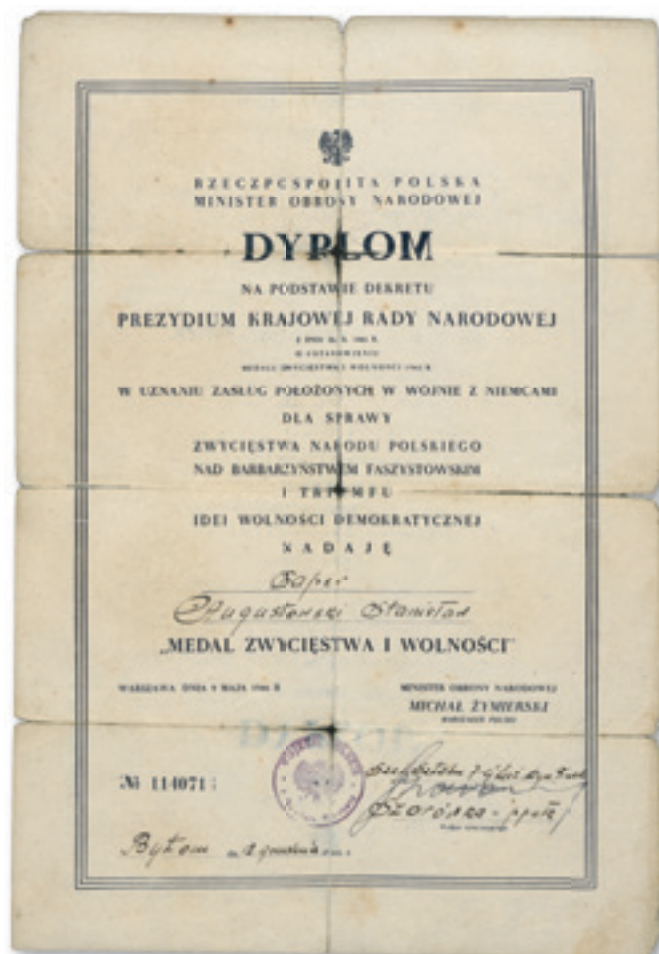
Kierownik Biura
Informacji i Poszukiwań
Elżbieta Węgl

Specjalne „Przedruk” Wyd. Pol. 201 507740; 507746; 507750

- ❖ Zaświadczenie poświadczające pobyt Stanisława Augustowskiego w więzieniu
na Zamku w Lublinie na Oddziale B-2 w okresie od 29 lutego do 17 maja 1944 r.
Warszawa, 11 stycznia 2001 r.

- ❖ Stanisław Mirosław (1880–1946) z kolegą po powrocie z niewoli austriackiej. Po zakończeniu I wojny światowej, w której brał udział, został sołtysem wsi Choiny k. Lublina

- ❖ Dyplom za zasługi położone w wojnie z Niemcami Medal Zwycięstwa i Wolności dla sapera Stanisława Augustowskiego
Warszawa, 9 maja 1946 r.

- ❖ Tymczasowe zaświadczenie o przyznaniu Krzyża Walecznych Stanisławowi Augustowskiemu

24 listopada 1946 r.

- ❖ Legitymacja Odznaki Grunwaldzkiej dla Stanisława Augustowskiego

Warszawa, 1 grudnia 1946 r.

❖ Fotografia żołnierzy formacji osłaniającej grupę geodezyjną, wyznaczającą granicę w Bieszczadach
Bieszczady, po 1945 r.

- ❖ Stanisław Augustowski
(1924–2001)
Ok. 1975 r.

- ❖ Fotografia członków Sekcji Bokserów Klubu Lubelskiej Wytwórni Samolotów.
Na fot. ostatni w pierwszym rzędzie klęczy Antoni Augustowski (s. Pawła), czwarty Mełgwa (przyszły trener)
Lublin, ok. 1937 r.

WSPOMNIENIE MIECZYSŁAWA AUGUSTOWSKIEGO

Historia mojego stryja, Stanisława Augustowskiego, urodzonego 26 stycznia 1924 r., jest dobrym przykładem losów wielu Polaków z jego pokolenia. Chłopak wychowany na Czechówce (ul. Północna 43, obecnie dzielnica Lublina), w bardzo biednej rodzinie. Jego ojciec, Paweł Augustowski, był z zawodu cieślą. Babcia Aleksandra z d. Rycek nie pracowała, zajmowała się domem. Mieli dwóch synów: Antoniego (1914–1989) i Stanisława (1924–2001) oraz córkę Annę. Stanisław jeszcze jako mały chłopak został oddany do majstra budowlanego, gdzie uczył się fachu. Pracował z nim aż do wojny. Pod koniec wojny został zatrzymany i osadzony przez władze okupacyjne na Zamku w Lublinie. Po utworzeniu II Armii Wojska Polskiego został powołany do służby. Przeszedł cały szlak bojowy jako saper. Zakończenie wojny zastało go w Pradze, w Czechach. Był kilkakrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych, Medalem Zwycięstwa i Wolności czy Odznaką Grunwaldzką. Podczas wojny rozbroił 2500 min. Po wojnie był w formacji osłaniającej grupę geodezyjną, wytyczającą granicę w Bieszczadach. Po wojnie całe życie przepracował jako murarz, mieszkając z żoną w wynajmowanym jednopokojowym mieszkaniu na Dolnym Czechowie. Nie przyjął mieszkania na ZOR „Zachód” (pierwsze osiedle mieszkaniowe wybudowane przez Zakład Osiedli Robotniczych po wojnie w Lublinie, położone przy Al. Racławickich, pomiędzy ulicami Puławską i Legionową), które zostało mu przyznane, gdyż jak powiedział „nic nie chcę od komunistów”. Taki był całe życie „honorny”. Stryj sam niewiele mówił o wojnie, nie chciał wracać i wspominać tego okresu. Zachowane archiwalia mają dla mnie ogromną wartość emocjonalną, ze względu na jego osobę.

ARCHIWUM EWY BAJKOWSKIEJ

Archiwum rodzinne Ewy Bajkowskiej to niezwykle bogaty i unikatowy zbiór licznych fotografii, dokumentów oraz pamiątek rodzinnych, dotyczących Wacława Bajkowskiego, adwokata w Lublinie i w Zamościu, pierwszego prezydenta miasta Lublina w latach 1916–1918 i jego potomków oraz osób i rodzin z nim spowinowanych, tj. Sekutowiczów, Basiewiczów, Noskiewiczów, Dobrowolskich i Grodzkich. Tworzą one archiwa poszczególnych rodzin czy też osób.

Poszczególni członkowie tych rodzin angażowali się w powstania narodowe, uczestniczyli również w walkach o niepodległość Polski i jej granice w czasie i po I wojnie światowej. Pełnili ważne funkcje publiczne, a ich działalność społeczna, polityczna, artystyczna czy też zawodowa służyły ludziom i ojczyźnie. Byli to ludzie kierujący się ideami, u których nadrzędne miejsce zajmowała ojczyzna i dobro publiczne. To oni brali udział w tworzeniu pierwszych polskich instytucji, co widać na przykładzie Wacława Bajkowskiego (1875–1942), jak również Bolesława Sekutowicza (1881–1939). Były to dwie niezwykle ważne osoby, które na stałe zapisały się na kartach historii miasta Lublina, jako twórcy jego samorządu miejskiego u progu niepodległości. Społecznicy i ludzie o wielkim sercu, umyśle, idei i pasji.

Obecnie tym unikatowym archiwum rodzinnym opiekuje się wnuczka Wacława Bajkowskiego, Ewa Bajkowska – emerytowana nauczycielka historii, lubelska poetka i pisarka, członkini: Związku Literatów Polskich, Koła Miłośników Sandomierza i Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego. Jest autorką m.in. tomików poezji pt.: *Strumień czasu* (1999), *Czas zamknięty* (2001), *Kontury pamięci* (2003), *Lunaparki* (2012); książki prozatorskiej: *Dramat samotnego jeźdźcy. Henryk Sandomierski w historii, legendzie i literaturze* (2010), *Chodząc ulicami miasta* (2011), *Pamięć murów. Szkice z historii Sandomierza XII i XIII wieku* (2015). Pamięć o przodkach i opowieści rodzinne dla przyszłych pokoleń Ewa Bajkowska utrwaliła na kartach historii rodzinnej zatytułowanej: *Wierni. Opowieść rodzinna* (Lublin 2018).

SPUŚCIZNA

WACŁAWA BAJKOWSKIEGO

Rodzina Wacława Bajkowskiego wywodzi się z drobnej szlachty herbu Lubicz. Jego ojcem był Hipolit Bajkowski, który urodził się w Solcu w 1847 r. (gub. radomska). Był synem Szymona – organisty i Katarzyny ze Szczepańskich. W 1873 r. przeniósł się do Włostowic, gdzie objął funkcję organisty w kościele parafialnym pw. św. Józefa. Tu też poślubił Paulinę Dominikę z Czerniewskich, urodzoną 4 sierpnia 1847 r. (córkę Jana Czerniewskiego i Marianny z Kowalików). Mieli czwórkę dzieci: Wacława, Antoniego (późniejszy organista w kolegiacie zamojskiej, brał udział w zakładaniu kapeli Karola Namysłowskiego), Michalinę i Helenę. Hipolit zmarł 3 października 1913 r., jego żona Paulina z d. Czerniewska, zamieszkała w Zamościu z synem Wacławem i jego rodziną, zmarła 26 stycznia 1938 r.¹⁵

Wacław Bajkowski urodził się 31 grudnia 1875 r. we wsi Włostowice (koło Puław) jako syn Hipolita i Pauliny z Czerniewskich. Ukończył w 1899 r. Gimnazjum Męskie w Lublinie. Podczas nauki pobierał także lekcje gry na fortepianie i skrzypcach. Studia prawnicze ukończył na Uniwersytecie Warszawskim w 1903 r., a po nich rozpoczął aplikację adwokacką w Lublinie. W 1908 r. został powołany w poczet adwokatów przysięgłych i otworzył kancelarię adwokacką w Lublinie, którą prowadził do 1919 r. Wacław był człowiekiem niezwykle aktywnym, udzielającym się w różnych działaniach społecznych¹⁶.

Współpracował z Miejskim Komitetem Obywatelskim w Lublinie. Był jednym z organizatorów lubelskiego sądownictwa obywatelskiego, wszedł do Wydziału Sądzącego przy Radzie Naczelnej Milicji Obywatelskiej, a od 5 września do 21 listopada 1915 r. pełnił obowiązki sędziego Trybunału Lubelskiego.

15 E. Bajkowska, *Wierni. Opowieść rodzinna*, Lublin 2018, s. 158–160, 197, 206, 212–213, 268.

16 Tamże, s. 13, 16, 26–28, 120–123, 157–200, 212–214; J. Marczuk, *Wacław Bajkowski (1875–1941)*, [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. II, Lublin 1996, s. 290–291; tenże: *Rada Miejska i Magistrat Lublina*, Lublin 1984, s. 50 i 53; tenże: *Samorząd miasta Lublina 1915–1918*, „Kwartalnik Historyczny” 1979, nr 2, s. 289–296; F. Rymarz, *Wacław Bajkowski (1875–1941)*, [w:] *Słownik biograficzny adwokatów polskich*, t. 1, z. 1, Warszawa 1988, s. 31–32; S. Michalski, *Adwokat Wacław Bajkowski (1875–1941)*, „Palestra” 1980, nr 7, s. 141–143; J. Markiewicz, *Walka i męczeństwo adwokatów Izby Lubelskiej w latach wojny i okupacji 1939–1945*, „Palestra” 1974, nr 7, s. 106; A. Bereza, *Lublin jako ośrodek sądownictwa*, Lublin 2006, s. 58.

Brał udział w organizowaniu odradzającego się samorządu miejskiego w Lublinie. 13 grudnia 1916 r. został radnym miejskim, a 28 grudnia tego roku Rada Miejska powołała go na urząd prezydenta miasta Lublin, który sprawował aż do 28 marca 1918 r. Podczas jego prezydentury doszło do reorganizacji administracji miejskiej. Troszczył się o ludność miasta, o rozwój szkolnictwa podstawowego i pomoc społeczną. W związku z ograniczeniami uprawnień samorządu miejskiego oraz restrykcjami austriackimi, na wniosek Bajkowskiego Rada Miejska zerwała stosunki z władzami okupacyjnymi, co doprowadziło do usunięcia Bajkowskiego ze stanowiska prezydenta miasta.

W 1917 r. wspierał przygotowania lubelskich organizacji do uczczenia rocznic uchwalenia Konstytucji 3 maja i śmierci Tadeusza Kościuszki. Z okazji 600-lecia nadania Lublinowi praw miejskich na jego wniosek rada uchwaliła, by placowi przed Magistratem nadać imię „króla Władysława Łokietka” oraz zażądała zwrotu wywiezionych do Wilna najstarszych ksiąg grodzkich i ziemskich lubelskich oraz podlaskich.

Działal m.in. w Lubelskim Towarzystwie Prawniczym, należał do Lubelskiego Towarzystwa Muzycznego, którego był wiceprezesem, prowadził w nim chór oraz grał w orkiestrze na skrzypcach i fortepianie. Ta artystyczna działalność sprawiała mu wiele radości, była to jego pasja, którą wyniósł z domu rodzinnego i przekazał przyszłym pokoleniom. Muzyka w domu Bajkowskich była stale obecna i rozbrzmiewała codziennie. Pięknie śpiewała także jego żona Konstancja, jednak szybko wycofała się z publicznych występów.

W 1919 r. Bajkowski wraz z rodziną przeprowadził się do Zamościa, gdzie otworzył kancelarię adwokacką, specjalizującą się w sprawach cywilnych, funkcjonującą przy ul. Kościuszki 2, w tzw. Domu Centralnym. Prowadził sprawy Ordynacji Zamojskiej. Działal w Stronnictwie Narodowym, z ramienia którego kilka razy został wybrany do Rady Miejskiej w Zamościu i tamtejszego Sejmiku Powiatowego. Miał duży szacunek dla ludzi, niezależnie od ich pochodzenia. Jako adwokat zawsze kierował się prawem i ideami, którym całe życie był wierny. Mieszkając w Zamościu także angażował się w działania społeczne. Był prezesem Towarzystwa Prawniczego, członkiem Rady Adwokackiej i jej delegatem na okręg zamojski, szkolił i egzaminował aplikantów. Publikował w miejscowych czasopismach. Zainicjował powołanie Towarzystwa Przyjaciół Zamościa. Był prezesem Towarzystwa „Rozwój” oraz działał w Radzie Opiekuńczej Macierzy Szkolnej i w Lidze Obrony Powietrznej Państwa.

Wacław Bajkowski został aresztowany przez gestapo 19 czerwca 1940 r. Początkowo osadzony został w Rotundzie Zamojskiej, następnie przewieziony na Zamek w Lublinie. Ostatecznie trafił do obozów koncentracyjnych Sachsenhausen i Dachau, gdzie 11 kwietnia 1941 r. został zamordowany.

Zawarł związek małżeński w dniu 29 listopada 1902 r. z Konstancją Dobrowolską, urodzoną 12 stycznia 1874 r. w Lublinie, córką Jana Dobrowolskiego, wła-

ściciela zakładu murarskiego zamieszkałego na Kalinowszczyźnie (dziś dzielnica Lublina) i Marii z d. Bedłuszewskiej. Konstancja zmarła w 1956 r. w Opolu, gdzie mieszkała u córki Zofii Rauchowej (1907–1996)¹⁷.

Wacław i Konstancja mieli trójkę dzieci: Jana (ur. 10 grudnia 1905 r. – zm. 17 listopada 1942 r.), Zofię (ur. 16 stycznia 1907 r. – zm. 30 stycznia 1996 r.), Tadeusza (ur. 11 listopada 1915 r. – zm. 13 kwietnia 1999 r.).

❖ Hipolit Bajkowski (1847–1913),
syn Szymona, organisty i Katarzyny ze Szczepańskich.
Organista w kościele we Włostowicach, ojciec Wacława
Bajkowskiego

Fot. Wiktoria Sierocińska, Lublin–Chełm, ok. 1900 r.

❖ Paulina Bajkowska (1847–1938),
córnka Jana Czerniewskiego i Marianny z Kowalików,
żona Hipolita Bajkowskiego

Fot. Wiktoria Sierocińska, Lublin–Chełm, ok. 1900 r.

17 Zofia Rauch z d. Bajkowska – ukończyła studia na Wydziale Nauk Politycznych na Uniwersytecie Warszawskim oraz Konserwatorium Muzyczne w klasie fortepianu, wyszła za mąż za adwokata Hermana Raucha (miała trójkę dzieci: Tomasza, Piotra i Zofię). E. Bajkowska, *Wierni...*, s. 210–211.

- ❖ Wacław Bajkowski, student Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego z kolegami

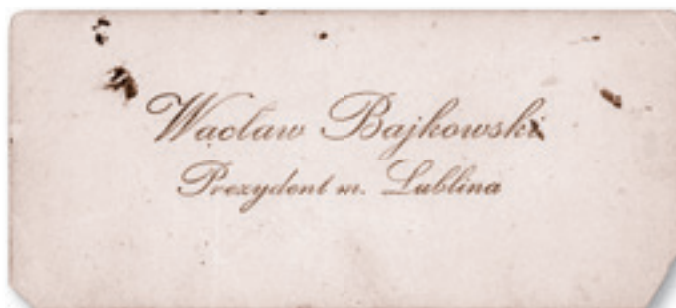
Fot. Bronisław Mieszkowski, Warszawa, ok. 1902 r.

- ❖ Wacław Bajkowski (1875–1941), prezydent miasta Lublina w latach 1916–1918, lubelski i zamojski adwokat

Fot. Antoni Jabłoński, Zamość, b.d.

- ❖ Wizytówka Wacława Bajkowskiego (1875–1941)

- ❖ Rodzina Bajkowskich.
Wacław z żoną Konstancją z Dobrowolskich
wraz z dziećmi: Janem, ur. w 1905 r.
i Zofią, ur. w 1907 r.

Lublin, 1917 r.

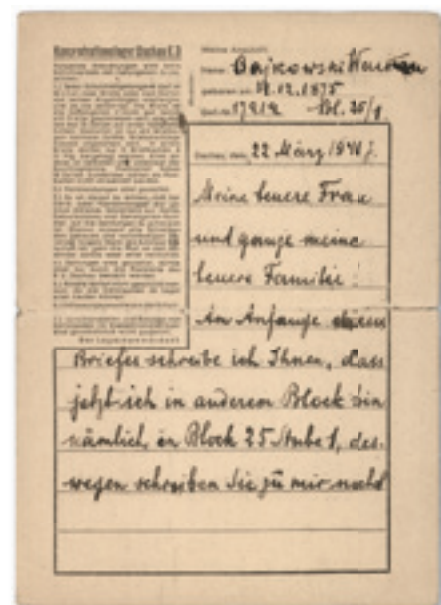
- ❖ Konstancja Bajkowska z d. Dobrowolska
(1874–1956), córka Jana Dobrowolskiego,
właściciela zakładu murarskiego na kalinowsz-
czyźnie zamieszkałego na Kalinowszczyźnie
i Marii z d. Bedłuszewskiej

Fot. Oktawian Skibiński, Lublin, ok. 1903 r.

- ❖ Tadeusz Bajkowski (1915–1999) z siostrą Zofią
(1907–1996) w mieszkaniu Bajkowskich w Zamo-
ściu na ul. Kościuszki 2

Zamość, lata 20. XX w.

- ❖ Pismo władz okupacyjnych zawiadamiające o aresztowaniu Wacława Bajkowskiego i zamknięciu jego kancelarii adwokackiej w Zamościu
Lublin, 5 sierpnia 1940 r.

SPUŚCIZNA

JANA BAJKOWSKIEGO

Jan Bajkowski (ur. 10 grudnia 1905 r. w Lublinie – zm. 17 listopada 1942 r. w Warszawie). Pierworodny syn Wacława (adwokata, prezydenta miasta Lublina i działacza Stronnictwa Narodowego) oraz Konstancji z Dobrowolskich¹⁸.

Naukę rozpoczął jeszcze w Szkole Handlowej w Lublinie, a po przeniesieniu się Bajkowskich do Zamościa ukończył Gimnazjum im. Hetmana Jana Zamoyskiego w Zamościu (1918–1926). Studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim przerwał z powodu choroby. Był członkiem Korporacji Akademickich Welecja i Lutycja, od 1931 r. pełnił funkcję członka Komisji Rewizyjnej Związku Polskich Korporacji Akademickich, a od 1932 r. był jego prezesem. Był uzdolniony nie tylko muzycznie, ale także malarsko. Zamiar podjęcia studiów na Akademii Sztuk Pięknych uniemożliwiało zaangażowanie w działalność polityczną i publicystyczną. Był krytykiem literackim, jego felietony były publikowane w tygodniku „Prosto z Mostu” w którym był członkiem grona redakcyjnego. Podczas wojny odgrywał dużą rolę w działalności konspiracyjnej ruchu narodowego. Sprawował funkcje kierownika Wydziału Propagandy oraz członka Zarządu Głównego Stronnictwa Narodowego „Kwadrat” oraz Komendy Głównej Narodowej Organizacji Wojskowej. Był redaktorem konspiracyjnego pisma NOW „Walka”. Posługiwał się pseudonimami: Janek, Jan Kamiński, Baj. Ukrywał się na warszawskiej Saskiej Kępie. Został w niewyjaśnionych dotąd okolicznościach uprowadzony 7 listopada 1942 r. i zamordowany. Jedni twierdzą, że mordu dokonała Polska Partia Robotnicza, inni, że został skrytobójczo zamordowany w niewyjaśnionych dotąd okolicznościach. Jedną z hipotez głosi, że został zamordowany przez agentów NKWD. Pochowany na Cmentarzu Bródnowskim w Warszawie.

❖ Jan Bajkowski (1905–1942)
z ojcem Wacławem Bajkow-
skim (1875–1941)

18 M. Gałęzowski, *Jan Bajkowski*, [w:] *Lista strat działaczy obozu narodowego w latach 1939–1955. Słownik biograficzny*, pod red. W. Muszyńskiego, J. Mysiakowskiej-Muszyńskiej, t. 1, Warszawa 2010, s. 58–60; E. Bajkowska, *Wierni...*, s. 204–210, 213–216.

❖ Jan Bajkowski (1905–1942), pierworodny syn Wacława Bajkowskiego i Konstancji z Dobrowolskich
Zamość, lata 30. XX w.

SPUŚCIZNA

TADEUSZA BAJKOWSKIEGO

Tadeusz Bajkowski urodził się 11 listopada 1915 r. w Lublinie jako syn Wacława (1875–1941) i Konstancji Bajkowskich. Ukończył w 1937 r. Państwowe Liceum Męskie im. Hetmana Jana Zamoyskiego w Zamościu. Po odbyciu służby wojskowej w Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu, rozpoczął studia na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Był uzdolniony muzycznie i plastycznie. Jednocześnie kształcił się w Konserwatorium Warszawskim w klasie skrzypiec. W kampanii wrześniowej pod Józefowem został ranny w rękę, co przekreśliło dalszą karierę skrzypka. Podczas okupacji działał w konspiracji w ZWZ-AK Obwodu Zamojskiego pod pseudonimem „Bida” i „Bat”. Więziony był przez gestapo w Krasnymstawie i w Zamościu. W 1942 r. poślubił Zofię Noskiewicz, córkę Henryka i Zofii, po czym Bajkowscy przenieśli się do Sandomierza.

Tadeusz w Sandomierzu udzielał się społecznie, był niezwykle twórczym i aktywnym człowiekiem. Był wieloletnim radnym Miejskiej i Wojewódzkiej Rady Narodowej, angażował się w działalność Stowarzyszenia PAX, zakładał jego Miejski Oddział w Sandomierzu. W 1945 r. został przewodniczącym Klubu Sportowego przy Zarządzie Miejskim, potem wszedł w skład zarządu klubu Wisła Sandomierz. Należał do animatorów życia kulturalnego w mieście, był m.in. współorganizatorem Teatru Kukielkowego oraz scenografem amatorskiego Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Fredry, reaktywowanego po wojnie w 1945 r. w Sandomierzu. W sierpniu 1945 r. zorganizowano w mieście wystawę „Malarstwa, grafiki, architektury, fotografii artystycznej”, połączoną z konkursem prezentowanych prac. Wśród uczestników wystawy znalazły się prace m.in. Tadeusza Bajkowskiego, który zajął wówczas drugie miejsce. Należał do Klubu Literackiego w Sandomierzu. Sam pisał satyry, oparte na celnej obserwacji ówczesnej absurdałnej rzeczywistości. Był uzdolnionym karykaturzystą – na szczególną uwagę zasługuje cykl jego karyktur okupacyjnych. Współpracował ze „Szpilkami”. Malował sandomierskie pejzaże. Grał na fortepianie i komponował. Zmarł po długiej chorobie 13 kwietnia 1999 r. w Sandomierzu¹⁹.

19 E. Bajkowska, *Wierni...*, s. 157–159, 162–163, 196–212, 238–240, 247–265.

Jego żona, Maria Bajkowska z d. Noskiewicz, pracowała w Powiatowym Komitecie Opieki Społecznej, potem Polskim Towarzystwie Turystyczno-Krajoznawczym jako przewodniczka, następnie w Biurze Obsługi Ruchu Turystycznego PTTK oraz w Zjednoczonych Zespołach Gospodarczych „Veritas”. Maria całkowicie utożsała się z nowym miejscem zamieszkania – przewodnictwo stało się jej pasją. Podobnie muzyka – grała na fortepianie kontynuując rodzinne tradycje. W 1980 r. weszła w skład Zarządu Koła Przewodników, a w 1988 r. została odznaczona srebrną odznaką PTTK. Zmarła 6 lipca 2008 r. w Sandomierzu²⁰.

Małżeństwo miało córkę Ewę, urodzoną w Sandomierzu, która w 1965 r. wyjechała na studia do Lublina i tu już pozostała. Obecnie opiekuje się niezwyklej spuścizną po swoich rodzicach i ich przodkach. Otoczyła rodzinne archiwalia i fotografie niezwyklej wręcz czułością, pamięcią i pasją.

❖ Tadeusz Bajkowski z kolegą
Zamość, lata 30. XX w.

20 E. Bajkowska, *Wierni...*, s. 15, 20, 58–59, 235, 237–238, 240, 253–257, 264–267, 298.

- ❖ Cykl karykatur rysowanych przez Tadeusza Bajkowskiego (1915–1999) – syna Wacława Bajkowskiego, męża Marii Noskiewicz od 1942 r., ojca Ewy Bajkowskiej
Sandomierz, 1945 r.

- ❖ Orkiestra Akademicka pod dyrygenturą Bohdana Wodiczki (1912–1985) w Warszawie, w której grał Tadeusz Bajkowski jako student
Warszawa, lata 30. XX w.

❖ Tadeusz Bajkowski (1915–1999)

Lata 30. XX w.

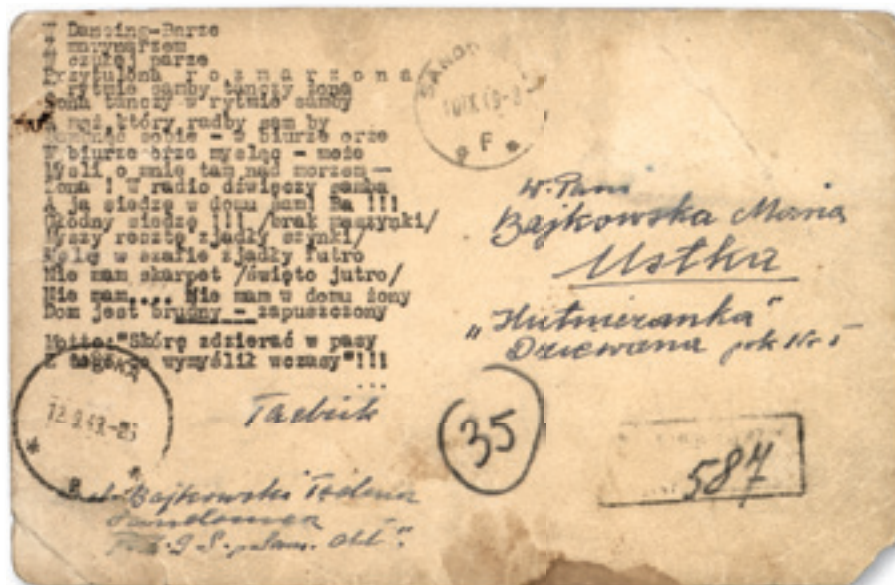
❖ Maria Bajkowska
z d. Noskiewicz (1923–2008)

Sandomierz, II połowa lat 40. XX w.

❖ Tadeusz Bajkowski z córką Ewą

Fot. Laboratorium prac amatorskich
„Fotografika”, Sandomierz, 1951 r.

❖ Karta pocztowa autorstwa Tadeusza Bajkowskiego do żony Marii, przebywającej na wczasach w Ustce

Sandomierz, 10 września 1949 r.

SPUŚCIZNA

JANA DOBROWOLSKIEGO

Jan Dobrowolski (1871–1932) – pułkownik w Wojsku Polskim. Urodzony 12 października 1871 r. w Lublinie, syn Jana Dobrowolskiego, mularza zamieszkałego na Kalinowszczyźnie i Marii z d. Bedłuszeńskiej, był bratem Konstancji Bajkowskiej (1874–1956) – żony Wacława Bajkowskiego (1875–1941).

Po ukończeniu szkoły wojskowej w Odessie, w 1898 r. mianowany został podporucznikiem piechoty. Brał udział jako sztabskapitan i dowódca kompanii w wojnie rosyjsko-japońskiej 1904–1905 oraz w I wojnie światowej.

W listopadzie 1917 r. przeszedł do I Korpusu Polskiego, gdzie był m.in. zastępcą dowódcy 2. Pułku Strzelców. W październiku 1918 r. został mianowany pułkownikiem w Wojsku Polskim. Został dowódcą Okręgu Wojskowego w Lublinie, dowódcą 23. Pułku Piechoty, wreszcie – od XII 1919 do IX 1920 – dowódcą 12. Brygady Piechoty jako pułkownik, w latach 1921/22 był dowódcą piechoty dywizyjnej. Członek Oficerskiego Trybunału Orzekającego, utworzonego dekretem z 25 września 1919 r., badającego „zdolność honorową” oficerów Polaków wstępujących do Wojska Polskiego. W stan spoczynku przeszedł z dniem 30 kwietnia 1927 r. Odznaczony: *Virtuti Militari* kl. V, medalem pamiątkowym Za Wojnę 1918–1921 oraz Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości. Zmarł 3 października 1932 r. w Warszawie²¹.

21 *Encyklopedia wojskowa*, t. 2, Warszawa 1932, s. 262; B. Woszczyński, *Ministerstwo Spraw Wojskowych 1918–1921. Zarys organizacji i działalności*, Warszawa 1972, s. 55, 255; P. Stawecki, *Zarys dziejów wojskowości polskiej w latach 1864–1939*, Warszawa 1990, s. 266; L. Wyszczelski, *Wojsko Polskie w latach 1918–1921*, Warszawa 2006, s. 25; Wojskowe Biuro Historyczne, Centralne Archiwum Wojskowe, sygn. I.481.D.3095, Świadcstwo śmierci – odpis z 11 grudnia 1935 r.; E. Bajkowska, *Wierni...*, s. 162–163, 296.

- ❖ Jan Dobrowolski (1871–1932).
Syn Jana Dobrowolskiego, właściciel zakładu murarskiego na Kalinowszczyźnie i Marii z d. Bedłuszeńskiej, brat Konstancji Bajkowskiej (1874–1956). Sztabskapitan i dowódca kompanii w wojnie rosyjsko-japońskiej 1904–1905

Fot. Stefanoff, Lublin, po 1905 r.

- ❖ Jan Dobrowolski (1871–1932).
Komendant Lubelskiego Okręgu Wojskowego, później: dowódca 23. Pułku Piechoty, 12. Brygady Piechoty, 20. Piechoty Dywizyjnej (Słonim/Baranowicze), członek Oficerskiego Trybunału Orzekającego Warszawa, przed 1929 r.

SPUŚCIZNA

RODZINY SEKUTOWICZÓW

Rodzina Sekutowiczów to prawnicza rodzina o szlacheckich korzeniach, pochodząca z Pułtusza i jego okolic, której członkowie byli zaangażowani także w działalność społeczną oraz polityczną na rzecz odbudowującego się państwa polskiego. Wpisali się na karty historii miasta Lublina oraz Krasnegostawu.

Józef Sekutowicz (1816–1867) – rejent krasnostawski, ziemianin, prawnik. Urodził się w Pułtusku w 1916 r. w rodzinie szlacheckiej. Jego ojcem był Stefan Sekutowicz, a matką Katarzyna z d. Chmielewska. Ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim. Tutaj też rozpoczął karierę zawodową w Prokuraturii Generalnej. Po zawarciu w 1842 r. związku małżeńskiego z Katarzyną z Kozerskich przeniósł się do Kozienic. Mieli troje dzieci: zmarłych we wczesnym dzieciństwie Józefę (ur. 1852 r.), Czesława Eryka (ur. 1856 r.) oraz Włodzimierza Józefa (ur. 1853 r.). Po śmierci żony rozpoczął pracę w Krasnymstawie, gdzie poznał swą drugą małżonkę – Sabinę Cetys, z którą miał dwie córki: Jadwigę Stanisławę (ur. 1859 r.) i Marię Emilię (ur. 1865 r.) oraz syna Kazimierza (ur. 1866 r.). Zginął 28 września 1867 r. w wypadku. Sabina wyszła drugi raz za mąż za Stanisława Plutę z Białegostoku i tam zamieszkała, zabierając ze sobą najmłodszego syna Kazimierza. Córki wychowywały się w rodzinie matki w Krasnymstawie, a Włodzimierz Józef wychowywał się w rodzinie matki w Warszawie²².

Włodzimierz Józef Sekutowicz (1853–1928) – adwokat, od 1919 r. sędzia Sądu Apelacyjnego w Lublinie, działacz społeczny. Urodzony 5 sierpnia w Kozienicach (pow. radomski). Syn Józefa – ziemianina, prawnika, rejenta krasnostawskiego i Katarzyny z Kozerskich.

Po okresie nauki w warszawskim gimnazjum studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim, które ukończył w 1875 r. Służbę wojskową odbył w 7. Pułku Saperów w Warszawie. Od lipca 1876 r. do grudnia 1883 r. pracował na stanowisku aplikanta sądowego przy Sądzie Okręgowym w Warszawie. Specjalizował się w prawie cywilnym, był znawcą prawa bankowego, skarbowego i administracyjnego. W latach 1884–1886 był obrońcą Prokuraturii Królestwa Polskiego w Warszawie,

22 E. Bajkowska, *Wierni...*, s. 16–17, 33–34, 40–42, 101–102; M. Bielecka-Hołda, *Potomkowie krasnostawskiego rejenta*, „Gazeta Wyborcza”, 1997, nr 208.

a w latach 1886–1911 Prokuraturii Królestwa Polskiego w Lublinie, gdzie przeniósł się z całą rodziną. Prowadził tu dużą kancelarię adwokacką. Cieszył się dużym autorytetem, jego dom był miejscem spotkań znanych lublinian tego okresu, słynął z kultywowania polskiej tradycji i społecznych akcji. Współpracował z Lubelskim Miejskim Komitetem Obywatelskim. Był współorganizatorem sądownictwa obywatelskiego w Lublinie. Prowadził też aktywną działalność społeczną m.in. w Towarzystwie Kredytowo-Ziemskim w Lublinie i w Towarzystwie Prawniczym. W 1919 r. otrzymał nominację na sędziego Sądu Apelacyjnego w Lublinie, którą to funkcję pełnił do marca 1925 r.

Zmarł 9 stycznia 1928 r.²³ Był żonaty ze Stanisławą Kozerską, z którą miał czworo dzieci: Stefana Franciszka (1879–?), Bolesława Aleksandra (1881–1939), Mieczysława (1885–?) oraz Zofię (1888–?).

Bolesław Aleksander Sekutowicz (1881–1939), adwokat, prezes Sądu Apelacyjnego w Lublinie, sędzia Trybunału Stanu, działacz społeczny.

Urodził się 19 sierpnia 1881 roku w Warszawie. Był synem Włodzimierza i Stanisławy z Kozerskich. Studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. Po studiach w latach 1904–1906 odbył w Sądzie Okręgowym w Lublinie dwuletnią aplikację sądową. W 1909 roku został wpisany na listę adwokatów przysięgłych w Lublinie. Od 1 stycznia 1907 do 8 października 1919 r. był adwokatem przy Sądzie Okręgowym w Lublinie.

Specjalizował się, z dużymi sukcesami, w sprawach cywilnych. Uważał, że jako osoba wykształcona ma szersze zadania i obowiązki wobec społeczeństwa. Od początku pracy zawodowej był niezwykle aktywny na polu działalności społecznej i publicznej. Odegrał znaczącą rolę w organizacji polskiego samorządu miejskiego, lokalnej milicji i sądów obywatelskich. Organizował i współuczestniczył w akcjach pomocowych i ratunkowych dla ludności w czasie I wojny światowej.

Od 15 marca 1915 r. pełnił obowiązki prezesa Lubelskiego Miejskiego Komitetu Obywatelskiego. Został delegatem do Centralnego Komitetu Obywatelskiego (dalej: CKO) w Królestwie Polskim i członkiem Rady Naczelnej Milicji Obywatelskiej. Po rozwiązaniu przez władze niemieckie CKO w Warszawie został delegatem do Głównego Komitetu Ratunkowego w Lublinie na obszarze okupa-

23 Sekutowicz Włodzimierz – sędzia Sądu Apelacyjnego w Lublinie – akta osobowe w zasobie APL, Sąd Apelacyjny w Lublinie 1918–1939, spis 1 – Akta osobowe, sygn. 34, szczerkowo zachowały się akta po sprawach prowadzonych przez Włodzimierza Sekutowicza w zasobie APL, Kancelaria Włodzimierza Sekutowicza adwokata w Lublinie 1880–1914; J. Marczuk, *Sekutowicz Włodzimierz Józef (1853–1928)*, [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina*, pod red. T. Radzika, J. Skarbka, A.A. Witusika, t. III, Lublin 2009, s. 268–270; tenże: *Praca publiczna i społeczna adwokata Bolesława Sekutowicza. W 60. rocznicę śmierci*, „Palestra” 1999, nr 11, s. 42; M. Bielecka-Hołda, *Potomkowie...*, „Gazeta Wyborcza” 1997, nr 208; A. Bereza, *Historia Sądu Apelacyjnego w Lublinie (1917–1950) * (1990–2010)*, Lublin 2010, s. 40, 42; W. Gałka, *Ziemianie i ich organizacje w Polsce lat 1918–1939*, Gdynia 1992; E. Bajkowska, *Wierni...*, s. 16–17, 102–109, 118, 149.

cji austriackiej. Był członkiem pierwszej Rady Miejskiej w Lublinie (1916–1918) z listy ugrupowań narodowych. Pełnił funkcję dyrektora Lubelskiego Towarzystwa Wzajemnego Kredytu. Działal w Polskiej Macierzy Szkolnej, przyczyniając się do rozwijania na Lubelszczyźnie polskiego szkolnictwa. Prowadził wykłady w szkołach średnich i na Uniwersytecie Ludowym z prawa i ekonomii. Został także członkiem Rady Szkolnej m. Lublina. W okresie od kwietnia do października 1918 r. był członkiem Rady Stanu Królestwa Polskiego.

Od 8 października 1919 r. wrócił do pracy w sądownictwie w związku z otrzymaną nominacją na sędziego Sądu Okręgowego w Lublinie. W sądownictwie lubelskim szybko awansował: w latach 1921–1925 był prezesem Sądu Okręgowego, w latach 1925–1927 sędzią Sądu Apelacyjnego, od 1927 r. wiceprezesem a od 1929 r. prezesem Sądu Apelacyjnego w Lublinie.

Dekretem z 1937 roku prezydent RP powołał go na sędziego Trybunału Stanu. Pełnił również odpowiedzialne funkcje w wielu organizacjach sądowych, m.in.: przewodniczącego Komisji Dyscyplinarnej, przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej przy Sądzie Apelacyjnym, członka Komisji Lustracyjnej dla sądów we wszystkich okręgach apelacyjnych w kraju. Był ostatnim w okresie II RP prezesem Towarzystwa Prawniczego w Lublinie i prezesem Lubelskiego Oddziału Zrzeszenia Sędziów i Prokuratorów. Cieszył się wielkim autorytetem i zaufaniem społecznym.

Brał czynny udział w życiu kulturalnym miasta Lublina. Wspierał rozwój Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego, współtworzył Lubelski Związek Pracy Kulturalnej w 1933 r. Był też nauczycielem prawoznawstwa w gimnazjum A. i J. Vetterów.

Odnaczony był: Krzyżem Oficerskim i Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi czy też Medalem Niepodległości.

Wybuch II wojny światowej nie ograniczył jego działalności publicznej i społecznej. Bolesław Sekutowicz stanął na czele powołanego 1 września 1939 r. Komitetu Obrony Lublina. Przyczynił się do ukrycia przed okupantem obrazów Jana Matejki *Bitwa pod Grunwaldem* i *Kazanie Skargi*. Aresztowany został 9 listopada 1939 roku i uwięziony na Zamku Lubelskim. W dniu 23 grudnia 1939 r. został rozstrzelany wraz z innymi wybitnymi przedstawicielami lubelskiej inteligencji²⁴.

24 Sekutowicz Bolesław – prezes Sądu Apelacyjnego w Lublinie – akta osobowe w zasobie APL, Sąd Apelacyjny w Lublinie 1918–1939, spis 1 – Akta osobowe, sygn. 56, E. Bajkowska, *Wierni...*, s. 110–148; J. Marczuk; *Bolesław Sekutowicz (1881–1939)*, [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina*, pod red. T. Radzika, J. Skarbka, A.A. Witusika, t. I, Lublin 1993, s. 235–236; tenże: *Rada Miejska i Magistrat Lublina*, Lublin 1984, s. 50 i 53; tenże: *Samorząd miasta Lublina 1915–1918*, „Kwartalnik Historyczny” 1979, nr 2, s. 282–296; tenże: *Praca publiczna i społeczna adwokata Bolesława Sekutowicza. W 60. rocznicę śmierci*, „Palestra” 1999, nr 11, s. 42–48; B. Zimmer, *Harcerstwo Lubelszczyzny. Zarys historyczny 1911–1950*, Lublin 1987, s. 54; M. Korzeniowski, *Lubelski Miejski Komitet Obywatelski w Lublinie w latach 1914–1915*, „Rocznik Lubelski” 1989/1990, t. XXXI/XXXII, s. 161–174; A. Bereza, *Lublin jako ośrodek sądownictwa*, Lublin 2006, s. 57, 70, 76; tenże: *Historia Sądu...*, s. 49–50, 59–65.

Był żonaty z Julią Wandą z d. Zarzecką²⁵ (córką Władysława i Walerii z Pliszczyńskich), ślub zawarli w 1907 r. w Lublinie. Nie doczekali się potomstwa. W okresie I wojny światowej Julia prowadziła Gospodę dla Legionistów w Lublinie przy ul. Namiestnikowskiej 32 (obecnie ul. Narutowicza 32)²⁶.

❖ Włodzimierz Sekutowicz
(1853–1928) z ojcem Józefem,
rejentem krasnostawskim (1816–
1867) i macochą Sabiną Cetys
Krasnystaw, 1858 r.

²⁵ E. Bajkowska, *Wierni...*, s. 71–75, 78, 107, 117, 120, 124–126, 141, 149, 292, 293.

²⁶ J. Konefał, *Gospoda dla Legionistów w Lublinie 1916–1918*, [w:] *Studia Archiwalne*, t. 2, Lublin 2006, s. 261–270.

- ❖ Rodzina Sekutowiczów. Józef i Sabina z d. Cetys wraz z synem Józefa Włodzimierzem z pierwszego małżeństwa z Katarzyną Kozerską i córkami: Jadwigą i Marią (na rękach matki – prababka Ewy Bajkowskiej)

Fot. Paulina Jaworowska, Lublin, 1865 r.

- ❖ Sabina Elżbieta Cetys I voto Sekutowicz, II voto Pluta (1831–?), córka Leopolda, dzierżawcy wsi Bortatycze (pow. zamojski) i Marianny z Nowakowskich, żona Włodzimierza Sekutowicza, rejenta krasnostawskiego, żona Stanisława Pluty z Białegostoku

Fot. Paulina Jaworowska, Lublin, 1865 r.

- ❖ Kazimierz Sekutowicz (1866–?), syn Józefa i Sabiny z d. Cetys

Fot. A. Epifanov, Woroneż, 1896 r.

- ❖ Medard Grodzki, syn Jadwigi Grodzkiej z d. Sekutowicz (córkę Józefa i Sabiny z d. Cetys) i Antoniego Grodzkiego, ziemianina, uczestnika powstania styczniowego. Mieszkali na Kresach w Józefince, potem w Laskowicach, gdzie Antoni administrował majątkami ziemskimi. Medard studiował medycynę w Rosji, zginął w czasie rewolucji październikowej. Po 1918 r. Grodzczy wrócili do Lublina. Jadwiga po śmierci męża z córką Hanną prowadziła szkołę w Szerokim pod Lublinem. Druga córka, Eugenia, wyszła za mąż za Stanisława Kalinowskiego, pochodzącego z Płocka, w Lublinie prowadzącego zakład malarski przy ul. Ruskiej

Ok. 1917 r.

- ❖ Gospoda dla Legionistów w Lublinie prowadzona przez Julię Sekutowicz. Na fot. pierwszy od prawej siedzi Bolesław Sekutowicz, obok niego Julia Sekutowicz, w środku Maria Basiewiczowa, druga stoi Zosia Basiewiczówna

Lublin, ul. Namiestnikowska 32 w podwórku, ok. 1916 r.

❖ Bolesław Aleksander
Sekutowicz (1881–1939),
adwokat, sędzia Sądu
Okręgowego w Lublinie
Lublin, lata 30. XX w.

❖ Gospoda dla Legionistów
w Lublinie prowadzona przez
Julię Sekutowicz

Lublin, ul. Namiestnikowska 32
w podwórku, 1918 r.

SPUŚCIZNA

RODZINY BASIEWICZÓW

Rodzina Basiewiczów zamieszkała w Płońsku, wywodziła się z drobnej szlachty, która w XIX w. przekształcała się w inteligencję, zdobywając wykształcenie i podejmując się wykonywania wolnych zawodów. Rodzina angażowała się w powstania narodowe, jak również w walki o niepodległość Polski i jej granice w czasie i po I wojnie światowej.

Bronisław Basiewicz urodził się 19 października 1847 r. jako syn Franciszka, urodzonego w 1820 r. (syn Piotra i Franciszki) i Marianny z Pruszczyńskich, urodzonej w 1819 r. (córka Piotra i Agnieszki). Brał udział wspólnie z ojcem w powstaniu styczniowym. Ukończył w 1866 r. gimnazjum w Płocku. Nie jest wiadomo, czy studiował lub gdzie pracował oraz kiedy przybył do Krasnegostawu, gdzie pełnił funkcję obrońcy sądowego. W 1880 r. zawarł w Zamościu związek małżeński z Matyldą Rotkiel (1862–1890), córką Karola, obywatela miasta Lublina i Anny Adolph, z którą miał troje dzieci: Feliksa, Marię i Wandę. Po owdowieniu w 1890 r. pojął za żonę córkę krasnostawskiego rejenta Włodzimierza Sekutowicza i Sabiny z domu Cetys – Marię Emilię Sekutowiecz, ślub został zawarty w Lublinie w 1893 r. Małżonkowie zamieszkali w Żółkiewce, skąd Bronisław dojeżdżał do sądu w Krasnymstawie, bronił też w sądzie gminnym, a od 1915 r. w Sądzie Pokoju w Żółkiewce. Sprawował też funkcję obrońcy. Małżeństwo doczekało się także dzieci: Mieczysława, Czesława i Zofii (babcia Ewy Bajkowskiej). Dzieci ze względu na zdolności były kształcone muzycznie. Około 1915 r. Maria z Zofią (która pobierała naukę gry na fortepianie) i Czesiem (wymagającym stałej opieki lekarskiej), przeniosła się do Lublina, gdzie wówczas już zamieszkiwał jej brat przyrodni Włodzimierz Sekutowicz (1853–1928) – dobrze sytuowany adwokat lubelski, znany ze swych działań charytatywnych. Bronisław zmarł w Żółkiewce w 1924 r. Do końca pracował jako obrońca sądowy²⁷. Maria z córką Zofią włączyła się w pomoc Julii Sekutowiczowej przy prowadzeniu Gospody dla Legionistów w Lublinie.

Mieczysław Roman Basiewicz, urodził się 20 czerwca 1894 r. w Żółkiewce jako syn Bronisława i Marii z d. Sekutowicz²⁸. Uczył się w Gimnazjum Męskim im. Stanisława Staszica w Lublinie, gdzie włączył się w działania konspiracyjne w środo-

27 E. Bajkowska, *Wierni*, s. 13–17, 47–64. Basiewicz Bronisław – Obrońca Sądowy w Żółkiewce – akta osobowe w zasobie APL, Sąd Apelacyjny w Lublinie 1918–1939, spis 2 – Akta osobowe, sygn. 380.

28 E. Bajkowska, *Wierni...*, s. 69–96.

wisku szkolnym, za które w 1913 r. zostaje aresztowany i osadzony w więzieniu na Zamku w Lublinie. W marcu 1915 r. powołano go do armii rosyjskiej i wysłano do Czelabińska na Syberii. Po ukończeniu Wojskowej Szkoły Chorążych w Duszecie (obecnie Gruzja), w maju 1917 r. zostaje wysłany na front rumuński, gdzie walczy w 6. armii rosyjskiej. 30 września 1917 r. przystępuje do Związku Wojskowych Polaków, angażując się w tworzenie odrębnych jednostek polskich. W Rosji, w sierpniu 1917 r., powstały trzy polskie korpusy. II korpus, w tworzeniu którego uczestniczył Mieczysław, połączył się z II Brygadą Legionów pod dowództwem Józefa Hallera. Mieczysław brał udział w przemarszu z Kiszyniowa pod Humań i w bitwie z Niemcami pod Kaniowem 11 maja 1918 r., gdzie został ranny i trafił do niewoli niemieckiej. Po 29 października 1918 r. przybył do Lublina i brał udział w rozbrajaniu Austriaków. W dniu 1 listopada 1918 r. zostaje przyjęty do Wojska Polskiego i mianowany dowódcą kompanii krasnostawskiej, w której formowaniu brał udział jako oficer werbunkowy. W czerwcu 1919 r. Mieczysław Basiewicz zostaje mianowany porucznikiem 35. Pułku Piechoty, w skład którego wchodziła kompania krasnostawska²⁹. Potem bierze udział w walkach z Ukraińcami o Galicję Wschodnią. Ciężko ranny 28 marca 1919 r. w bitwie pod Magierowem dostaje się do niewoli ukraińskiej (Złoczów koło Rawy Ruskiej), skąd ucieka. Awansował z dniem 1 czerwca 1919 r. na kapitana i z dniem 1 stycznia 1930 r. na majora. Służył w 24. Pułku Piechoty w Łucku w latach 1923–1924³⁰, w 7. Pułku Piechoty Legionów w Chełmie³¹, w Lublinie w latach 1932–1933, był również komendantem placu w Chełmnie na Pomorzu³². Zmarł na niewydolność serca w wyniku powikłań poanginowych w dniu 5 sierpnia 1937 r. w Grodnie, gdzie od 1933 r. pełnił funkcję kierownika Samodzielnego Referatu Personalnego³³.

Był ożeniony z Janiną Czuchrytą, urodzoną 21 kwietnia 1897 r. w osadzie Wieniawa (obecnie dzielnica Lublina) – córką Michała Czuchryty, starszego strażnika komendy straży ziemskiej powiatu lubelskiego i Marcjanny z d. Sobieszczańskiej. Związek małżeński został zawarty w parafii garnizonowej w Lublinie 14 lutego 1920 r.

Odnaczony Krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych (dwukrotnie), Orderem Odrodzenia Polski oraz medalami „De la Victorie”, Dziesięciolecia Odzyskania Niepodległości i medalem pamiątkowym Za Wojnę 1918–1920 roku.

29 *Spis oficerów Wojska Polskiego służących czynnie w dniu 1 czerwca 1921 r.*, Warszawa 1923, s. 121, 549.

30 *Rocznik Oficerski 1923*, s. 194, 415; *Rocznik Oficerski 1924*, s. 182, 359.

31 *Rocznik Oficerski 1928*, s. 23, 191.

32 *Rocznik Oficerski 1932*, s. 36, 508; *Lista starszeństwa oficerów zawodowych piechoty [dodatek do Przeglądu Piechoty]*, 1933.

33 Dz. P. 2/34 (z. 26 I) – *Lista starszeństwa oficerów zawodowych piechoty [dodatek do Przeglądu Piechoty]*, 1935.

❖ Świadectwo maturalne Bronisława Basiewicza ukończenia Gimnazjum w Płocku
 Płock, 30 czerwca 1866 r.

- ❖ Rodzina Basiewiczów na ganku domu w Żółkiewce. Na fot. Bronisław Basiewicz (1848–1924), obrońca sądowy w Krasnymstawie, od 1915 r. w Sądzie Pokoju w Żółkiewce, z żoną Marią z d. Sekutowicz, z tyłu stoją córki Bronisława z pierwszego małżeństwa z Matyldą Rotkiel – Wanda i Maria, z przodu siedzą dzieci Marii i Bronisława: Czesio, Zosia i Miecio
Żółkiewka, 1902 r.

- ❖ Bronisław Basiewicz z żoną Marią z d. Sekutowicz
Fot. Paulina Jaworowska, Lublin, po 1893 r.

- ❖ Wanda i Maria Basiewicz, córki Matyldy Rotkiel i Bronisława
Fot. Oktawian Skibiński, Lublin, ok. 1908 r.

- ❖ Maria Basiewicz z d. Sekutowicz
z córką Zofią
Lublin, ok. 1913 r.

- ❖ Mieczysław Basiewicz z żoną Janiną Czuchrytą
Fot. L. Wernera, Lublin, Hotel Europejski, ok. 1920 r.

❖ Bronisław Basiewicz

Fot. „Bernardi” Varsovie, Warszawa, ok. 1920 r.

❖ Tłok pieczętny Bronisława Basiewicza, obrońcy sądowego z końca XIX w. z monogramem BB

- ❖ Mieczysław Basiewicz (1894–1937),
oficer Wojska Polskiego,
syn Bronisława Basiewicza
i Marii z d. Sekutowicz, ożeniony
z Janiną Czuchrytą

- ❖ Karta tożsamości wydana przez komisarza ludowego Stanisława Kunickiego dla Marii Basiewiczowej, ur. w 1865 r., upoważniająca do przekraczania kordonów wojskowych celem dotarcia do rannego syna Mieczysława w Rawie Ruskiej
Lublin, 1919 r.

KARTA		Rysopis właściciela:	
stwierdzająca tożsamość osoby.			
Rzeczpospolita polska Komisarjat Ludowy m. Lublina.		Urodzony w roku 1865	
Nr. 91		Wzrost 170 cm	
Ważna do 31 grudnia 1919.		Włosy ciemne	
Imię i nazwisko Bronisława Basiewicz		Oczy niebieskie	
Zatrudnienie Drużyna		Usza proste	
Poddaństwo Polska		Szczególne znamiona	
Religia Kościół rzymsko-katolicki		Mówi językami polski, ukraiński	
Miejsce urodzenia Lublin		Własnoręczny podpis: Maria Basiewiczowa	
Miejsce zamieszkania Lublin		Kto wyrobił lub fałszuje kartę tożsamości, lub kartę tożsamość do użytku oddaje podlega karze w myśl obowiązujących przepisów karnych.	
Stosunek do wojska		Komisarz ludowy	
Imię ojca Jan		Lublin, dnia 1919.	
matka Janina			

SPUŚCIZNA

RODZINY NOSKIEWICZÓW

Mieszczkańska rodzina Noskiewiczów wywodziła się z Lublina.

Henryk Wincenty Noskiewicz (senior) urodził się 4 lutego 1855 r. w Lublinie. Jego ojcem był Wawrzyniec Noskiewicz, woźny sądowy policji gospodarczej w Lublinie, matką Tekla z Czerwińskich. Jako felczer przebywał na Bałkanach podczas wojny rosyjsko-tureckiej, uczestnicząc w misji Czerwonego Krzyża, za co odznaczony był medalem tej organizacji. Związane z tym wspomnienia zamieścił w „Gazecie Białostockiej” i wileńskiej „Gazecie Codziennej”, w której publikował felietony, opowiadania i wspomnienia.

Henryk Wincenty ożenił się 28 kwietnia 1887 r. w Białymstoku z Heleną Luizą Kaman, urodzoną w 1862 r. w zasymilowanej rodzinie pochodzenia niemieckiego. Mieli dwie córki: Elżbietę (pozostała w Białymstoku, wyszła za mąż za Aleksandra Sokół), Luizę (wyemigrowała do Argentyny z mężem) oraz dwóch synów: Henryka (wrócił do rodzinnego Lublina) oraz Edmunda (1890–1938), który studiował na Politechnice Warszawskiej, potem przeniósł się do Kijowa, jako student rozpoczął działalność polityczną (związał się z Polską Partią Socjalistyczną, a potem z Socjaldemokratyczną Partią Robotniczą Rosji, został rozstrzelany podczas czystek stalinowskich).

Henryk Wincenty Noskiewicz zmarł w 1926 r., a jego żona Helena Luiza w 1936 r.

Henryk Noskiewicz (junior, dziadek Ewy Bajkowskiej) urodził się 24 maja 1888 r. w Białymstoku. Tam ukończył szkołę handlową w 1906 r., po czym wyjechał do swego stryja Franciszka do Lublina. Henryk kontynuował w 1912 r. naukę na rocznych Kursach handlowych St. Sulimierskiego w Lublinie. Podjął pracę w składzie aptecznym u Antoniego³⁴ – syna Franciszka. Następnie pracował w Opolu Lubelskim, Lubartowie, Włodzimierzu Wołyńskim. Ożenił się 11 czerwca 1920 r. z Zofią Basiewicz (zwaną Zochną, córką Marii z d. Sekutowicz), grającą na forte-

³⁴ W przewodniku po firmach miasta Lublina z 1914 r. znajduje się informacja, że Noskiewicz A. ma skład apteczny (s. 16) oraz sklep z nasionami (s. 35) przy ul. Świętego Ducha 8 w Lublinie – *Przewodnik firm polskich w Lublinie na rok 1914, Adresy firm miasta Lublina na 1914 r.*, s. 24; Akta rejestrowe składu aptecznego Antoniego Noskiewicza w Lublinie – skład apteczny, Sąd Okręgowy w Lublinie 1918–1944, Rejestr handlowy A, spis nr 1, sygn. 4554; E. Bajkowska, *Wierni...*, s. 223–273.

pianie w Gospodzie dla Legionistów w Lublinie. Henryk wówczas, od maja 1920 r., zatrudniony był w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej w Lublinie, która w 1924 r. została przemianowana na Bank Polski. Pracą w banku Henryk związany był aż do emerytury. W dniu 14 czerwca 1923 r. urodziła się im córka Maria (matka Ewy Bajkowskiej). Henryk szybko awansował i kierowany był do nowo zakładanych placówek – w 1929 r. do Tarnopola, a w 1938 r. do Zamościa. W Tarnopolu rodzina zetknęła się z narastającym konfliktem polsko-ukraińskim. Maria ukończyła tu czteroklasowe gimnazjum im. J. Piłsudskiego i zdała tzw. małą maturę. Uczyła się także gry na fortepianie. Pierwsze lata okupacji Noskiewiczowie spędzili w Zamościu, gdzie Maria poznała swojego przyszłego męża Tadeusza Bajkowskiego (1915–2008). W dniu 24 października 1942 r. pobrał się w kolegiacie zamojskiej. W czasie okupacji niemieckiej Noskiewiczowie zostali przesiedleni do Sandomierza. Henryk był oddany pracy i rodzinie, w wolnych chwilach malował obrazy, głównie kwiaty. Zofia Noskiewicz prowadziła dom i uczyła gry na fortepianie. Henryk zmarł 3 kwietnia 1970 r. w Sandomierzu, a jego żona, Zofia, dwa lata po nim. Oboje spoczęli na zabytkowym Cmentarzu Katedralnym w Sandomierzu.

- ❖ Świadectwo Henryka Wincentego Noskiewicza ukończenia kursu handlowego na Kursach handlowych Stanisława Sulimierskiego w Lublinie
Lublin, 22 czerwca 1912 r.

❖ Helena Luiza z d. Kaman (1862–1938) z bratem

Fot. J. Józef Sołowiejczyk,
Białystok, ul. Lipowa, po 1895 r.

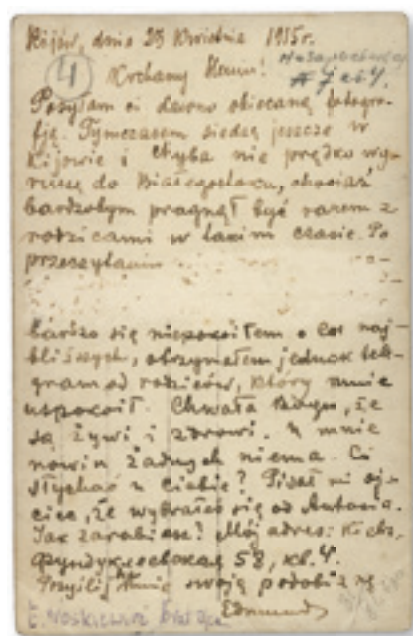

❖ Henryk Wincenty Noskiewicz (1855–1926), syn Wawrzyńca Noskiewicza, woźnego sądowego Policji Gospodarczej w Lublinie i Tekli z d. Czerwińskiej

Fot. J. Józef Sołowiejczyk,
Białystok, ul. Lipowa,
ok. 1900–1904 r.

❖ Edmund Noskiewicz (1890–1938), syn Henryka Wincentego Noskiewicza (1855–1926) i Heleny Luizy z d. Kaman (1862–1938), został rozstrzelany podczas czystek stalinowskich
Kijów, 1915 r.

❖ Kartka pocztowa Edmunda Noskiewicza, studenta w Kijowie, do brata Henryka, z którą przesyła swoją fotografię
Kijów, 23 kwietnia 1915 r.

- ❖ Zaświadczenie o zatrudnieniu w Hurtowym Składzie Materiałów Aptecznych Jana Magierskiego, Wiktora Turczynowicza i Ludwika Zawistowskiego w Lublinie, na stanowisku rachmistrza w okresie od listopada 1915 r. do czerwca 1916 r., wydane dla Henryka Wincentego Noskiewicza
Lublin, 26 kwietnia 1920 r.

- ❖ Henryk Noskiewicz (1888–1970), syn Henryka Wincentego Noskiewicza, urodzony w Białymstoku
Lublin, 1914 r.
- ❖ Zofia Noskiewicz z d. Basiewicz (1907–1972), grała na fortepianie pieśni legionowe w Gospodzie dla Legionistów w Lublinie. Od 1920 r. żona Henryka Noskiewicza
Lublin, 1918 r.
- ❖ Wizytówka Zofii Noskiewicz

- ❖ Henryk Noskiewicz (1888–1970).
Od maja 1920 r. pracownik Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej, która od 1924 r. została wchłonięta przez Bank Polski; w Lublinie, od 1929 r. Tarnopolu, od 1938 r. w Zamościu, od 1942 r. w Sandomierzu
Lublin, 1914 r.

ZE WSPOMNIENÍ EWY BAJKOWSKIEJ

Stare fotografie z rodzinnych albumów – dzięki nim ożywają postacie z przeszłości, a słowa narracji zyskują siłę wyrazu. Ukazują szczegóły z epoki, oddając jej klimat, wyrwając ludzi z odwiecznego kręgu mijalności. Podobną rolę pełnią stare dokumenty lub czasem tylko ich fragmenty, zachowane w rodzinnych archiwach – materialne, dotykalne ślady po naszych przodkach. One też są nośnikiem rodzinnej tradycji i pamięci o nich.

Zdjęcia z moich rodzinnych albumów ukazują przedstawicieli czterech rodzin, związanych z Lublinem i Lubelszczyzną: Bajkowskich, Sekutowiczów, Basiewiczów i Noskiewiczów, aktywnie uczestniczących w życiu miasta i swojego środowiska. Ich losy ukazałam w monografii rodzinnej *Wierni. Opowieść rodzinna* (Lublin 2018). Składają się na nią dzieje ludzi światłych, kierujących się etosem zawodowym i przyjętymi priorytetami, wśród których najważniejsze było dobro publiczne i Ojczyzna. Były wśród nich osoby należące do twórców patriotycznego ruchu obywatelskiego, którego celem było utworzenie polskiego samorządu i rodzimych instytucji, były też takie, które ideę wolności realizowały poprzez udział w czynie zbrojnym.

Zaangażowani byli w tworzenie lokalnych struktur Niepodległej. Kontynuowali w okresie międzywojennym budowanie jej gmachu, wierząc w jego trwałość i siłę, aż do momentu hitlerowskiego najazdu, kiedy konsekwencją ich życiowej postawy stała się ofiara życia. Etos wolności podjęło wówczas młode pokolenie – ich synów i wnuków.

Dużą rolę w historii mojej rodziny odgrywają kobiety. Była w nich pewna twardość, charakteryzująca osoby, którym przyszło zmagać się z losem. Ten los determinowały sprawy Ojczyzny – wciąż aktualne w ich życiu. Kobiety z rodzinnego albumu angażowały się w aktualne wydarzenia, udzielając się w pracach społecznych na rzecz żołnierzy polskich i zubożałej ludności.

To one wciąż żegnały i z lękiem wypatrywały powrotu swych mężczyzn, spełniających patriotyczny obowiązek. Praprababka Basiewiczowa, której mąż i piętnastoletni syn przystąpili do powstania styczniowego. Syn prababki Marii Basiewiczowej de domo Sekutowicz, bił się w Legionach, a potem w wojnie polsko-bolszewickiej, gdzie został ciężko ranny. Konstancja Bajkowska, moja babka, straciła w czasie okupacji niemieckiej syna Jana i męża Władysława.

Pisanie o osobach, które odeszły jest wędrowaniem w czasie. Milknący dźwięk pianina, gubiący się w bezkresie, przywołuje mi pamięć Ojca – Tadeusza Bajkowskiego, dla którego muzyka była sensem, odskocznią od szarżyzny życia. Podobnie

wraca do mnie muzyka domu moich dziadków – Zofii i Henryka Noskiewiczów.
To muzyka dziecinnego pokoju, także w tym szerszym, niedosłownym znaczeniu –
muzyka miłości i łagodności.

Kobiety z rodzinnego albumu

Kobiety z rodzinnego albumu
wiotkie,
taneczne,
ważki
zawieszone na spadochronach
kapeluszy,
w boa drżących jak skryte
marzenie,
kobiety o spełnionych ustach.

Potem dogoniła je ojczyzna,
zwięzła usta w grymas zaciętości,
utkała czarne suknie
z rozpaczy,
wplotła ciernie w srebro
oksydowane lękiem.

Na zdjęciach z rodzinnego albumu
nie widać zamierających z niepokoju
serc,
gdy żegnały mężczyzn
uwożących w lasy
ulotny dar życia.

Kobiety z rodzinnych fotografii
w warkocz spletały
wątek nadziei i rozpaczy.
Prababka o wąskiej talii
i twardych oczach
– czy patrzyła nimi w zimne
niebo,
kiedy każda gwiazda
spadająca w morze bólu

mogła być Jego gwiazdą?
Rzeka snów jej nocy
z pędzącymi czołnami lęku
– co wiemy o snach matek
z rodzinnych fotografii.

Babka skryta w czerni
goniąca pamięć twarzy
w smudze brunatnego dymu
choć ostygła już garstka
popiołu,
chroniąca w połupanej skorupce
życia
płomyk daremnej wiary
– świetlik zagubiony
w kamiennym lesie nienawiści,
gdzie Jego kość z jej kości
kruchsza była od nadziei.
Co wiemy o kobietach
wrastających w ciszę,
gdy krzyk duszy
wypredza słowa
zawieszone na ustach
– tylko matki wiedzą
kiedy synom wydzierają
życie.

Kobiety z rodzinnego albumu
kapelusze,
suknie,
usta
– co wiemy o pękniętych
sercach?

Ewa Bajkowska,

wiersz z tomiku poezji pt. *Kontury pamięci*, Sandomierz 2003, s. 41–43

ARCHIWUM

ARSENIUSZA FLAKA

Prezentowane archiwum stanowi spuściznę osobistą ojca Gabrieli Beaty Wilanowskiej – Arseniusza Flaka, ur. 29 listopada 1915 r. na stacji Millerowo (okręg doński, Rosja). Był on synem Mitrofana, stolarza, pochodzącego ze wsi Husynne (powiat hrubieszowski) i Józefy z Cyraniuków, którzy ewakuowali się w czasie zawieruchy wojennej do Rosji. Przez jakiś czas zamieszkiwali w Rostowie nad Donem, gdzie Mitrofan Flak, według przekazu rodzinnego, pracował w zakładach lotniczych. Rodzina Flaków wróciła do Polski po zakończeniu I wojny światowej. Zamieszkali we wsi Siedliszcze (pow. hrubieszowski), gdzie Arseniusz ukończył 2-klasową szkołę powszechną a następnie 7-klasową szkołę w Dubience i Państwową Szkołę Rzemieślniczą w Chełmie. Służbę wojskową odbył we Flotylli Rzecznej w Pińsku, wchodzącej w skład Marynarki Wojennej, a po jej zakończeniu rozpoczął pracę w Państwowych Wytwórniach Uzbrojenia – Fabryce Amunicji nr 2 w Kraśniku. Walczył w kampanii wrześniowej, po czym szczęśliwie udało mu się wrócić do rodzinnej wsi Siedliszcze, do gospodarstwa rolnego rodziców. Po zawarciu związku małżeńskiego z Janiną Markiewicz w 1940 r. zamieszkał wraz z małżonką w Dubience, gdzie w latach 1946–1947 pełnił obowiązki sekretarza gminy. W dniu 21 czerwca 1947 r. decyzją ówczesnych władz otrzymał nakaz przesiedlenia się z rodziną na Ziemię Zachodnie do Szczecina. Podjął pracę jako kierownik dźwigu pływającego w Zarządzie Portu Szczecin. Po kilku latach zatrudnił się w Polskiej Żegludzie Morskiej na stanowisku mechanika, gdzie pracował ponad 20 lat. Miał trójkę dzieci: Grażynę ur. w 1942 r., Wojciecha ur. w 1945 r. i Beatę ur. w 1953 r.

Arseniusz Flak był człowiekiem wielu talentów i pasji. Miał zdolności artystyczne, zajmował się modelarstwem, rysował. Był też samoukiem intrologiatorem, samodzielnie dbał o zgromadzony księgozbiór biblioteczny, opracowując prenumerowane przez siebie czasopisma. Tworzył albumy tematyczne, kolekcjonował monety oraz znaczki.

W przekazanej spuściźnie znajdują się dokumenty osobiste, a wśród nich świadectwo Towarzystwa Dobroczynnego z 1905 r., wystawione dla Mitrofana Flaka (ojca Arseniusza). Zachowała się także niezwykle cenna dokumentacja fotograficzna ze służby we Flotylli Rzecznej w Pińsku. Znajdziemy tu także kopie rysunków jego autorstwa, a także otrzymane odznaczenia i medale, w tym m.in. medal 20-lecia Polskiej Żeglugi Morskiej w Szczecinie 1950–1970 (1970 r.).

Na szczególną uwagę zasługują wspomnienia napisane przez Arseniusza Flaka, podczas rejsów na statkach handlowych Polskiej Żeglugi Morskiej w Szczecinie w latach 1962–1974. Dotyczą one dwóch jego rodzinnych miejscowości: Siedliszcza oraz Dubienki. Szczegółowo opisał położenie i historię tych osad. Wiele miejsca poświęcił stosunkom społecznym, panującym w okresie międzywojennym oraz w czasie II wojny światowej i tuż po niej. Szczegółowo scharakteryzował ówczesnych mieszkańców Siedliszcza, a na własnoręcznie narysowanym planie miejscowości zaznaczył domy poszczególnych rodzin.

Kronika miasteczka Dubienka, spisana w 3 zeszytach, zawiera wspomnienia przedstawiające stosunki wyznaniowe, obsadę najważniejszych stanowisk w miasteczku wraz z rozmieszczeniem urzędów i instytucji gminnych, wymienieniem organizacji wojskowych i społecznych, oświatowych czy wyznaniowych, działających na terenie miasteczka od czasów 20-lecia międzywojennego aż do 1947 r.

Arseniusz Flak w wieku 52 lat przeszedł na emeryturę. Zmarł 21 marca 1991 r. w Szczecinie, pochowany został w Rachaniach (powiat tomaszowski).

Niniejsza spuścizna została przekazana do zasobu Archiwum Państwowego w Lublinie w 2020 r. w formie daru w ramach projektu *Archiwa Rodzinne Niepodległej*, przez najmłodszą córkę Arseniusza Flaka Gabrielę Beatę Wilanowską ze Szczecina, emerytowaną pracownicę Archiwum Państwowego w Szczecinie. Utworzony został z niej zespół archiwalny nr 2632 – *Akta rodziny Flak 1904–1988*, na który składa się 37 jednostek aktowych.

- ❖ Świadcstwo Towarzystwa Dobroczyнного wystawione dla Mitrofana Flaka za ofiarowany datek
Sankt Petersburg, 27 stycznia 1905 r.
APL, Akta rodziny Flak 1904–1988, spis 1, sygn. 1.

14

Nr. 19.

ŚWIADECTWO

ZŁOŻENIA EGZAMINU NA CZELADNIKA

Arseniusz Flak

urodzony dnia *29 listopada* roku *1915.*
w *Chelmie*
Województwo *Rosyjskie*
wyznania *prawosławnego*
po uzyskaniu świadectwa ukończenia szkoły *(Państwowej)*
Przemysłowej w Chelmie w 1934 roku

poddal się egzaminowi na czeladnika
w dniu *7-13 czerwca 1934 roku*
(Państwowej Szkole Przemysłowej)

przed komisją dla egzaminu na czeladnika
Władysława Czerwina

powołaną na podstawie art. 156 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej
z dnia 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz. 468)
i złożył egzamin na czeladnika z wynikiem pomyślnym.

Na podstawie art. 156 ust. 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia
7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowym

Arseniusz Flak zostaje

CZELADNIKIEM

przemysłu *ślusarskiego*

Chelm, dnia *15 czerwca* 1934 r.

PRZEWODNICZĄCY KOMISJI
Jan Parybowski
PRZEDSTAWICIEL IZBY RZEMIEŚLNICZEJ

Wł. Czerwina

Sygnat. Z. C. U.
Instytut Przemysłowy Nr. 4205, 4206, 4207.

Cena 16 gr.

❖ Świadczenie zdania egzaminu na czeladnika przez Arseniusza Flaka

Chelm, 15 czerwca 1934 r.

APL, Akta rodziny Flak 1904–1988, spis 1, sygn. 2.

- ❖ Świadcstwo Janiny Markiewiczówny ukończenia 2-tygodniowego kursu przodowników świetlicowych, zorganizowanego przez Związek Strzelecki, Zarząd i Komendę Powiatu w Hrubieszowie

Hrubieszów, 14 lutego 1935 r.
APL, Akta rodziny Flak 1904–1988, spis 1, sygn. 12.

- ❖ Legitymacja służbowa Janiny Flak z d. Markiewicz, wydana przez Starostwo Powiatowe Hrubieszowskie

Hrubieszów, 1947 r.
APL, Akta rodziny Flak 1904–1988, spis 1, sygn. 12.

❖ Pińsk. Widok ogólny. Pińsk ok. 1937 r.

APL, *Akta rodziny Flak 1904–1988*, spis 2, sygn. 1.

❖ Jarmark w Pińsku, ok. 1937 r.

APL, *Akta rodziny Flak 1904–1988*, spis 2, sygn. 6.

❖ Pogrzeb mar. śp. Józwiaka. Pińsk, 20 maja 1937 r.

APL, *Akta rodziny Flak 1904–1988*, spis 2, sygn. 9.

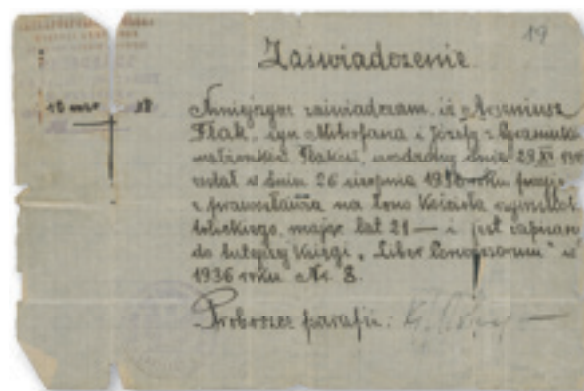
❖ Procesja z okazji Bożego Ciała w Pińsku. Pińsk, ok. 1937 r.

APL, *Akta rodziny Flak 1904–1988*, spis 2, sygn. 7.

- ❖ Zaświadczenie wystawione przez proboszcza parafii rzymskokatolickiej poświadczające przejście Arseniusza Flaka z wyznania prawosławnego na rzymskokatolickie w wieku 21 lat. Poświadczenie wystawione na podstawie księgi „Liber Conversorum”, wpis nr 8 z 1936 r.

Dubienka, 10 czerwca 1938 r.

APL, *Akta rodziny Flak 1904–1988*, spis 1, sygn. 2.

- ❖ Legitymacja służbowa Arseniusza Flaka, zatrudnionego na stanowisku tokarza w Fabryce Amunicji nr 2 w Kraśniku Państwowej Wytwórni Uzbrojenia

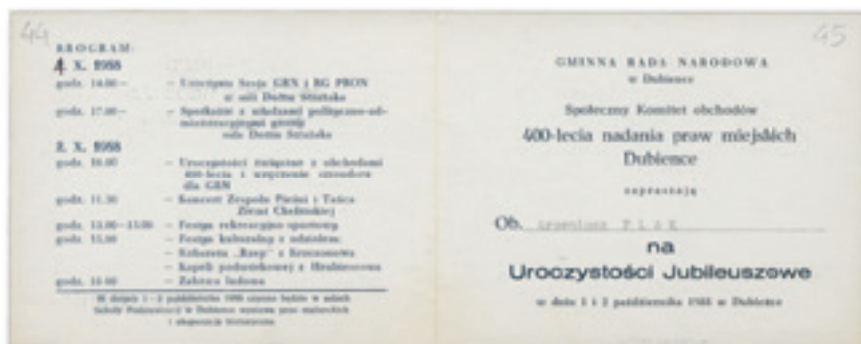
Dąbrowa Bór, 20 czerwca 1939 r.
APL, Akta rodziny Flak
1904–1988, spis 1, sygn. 2.

- ❖ Kenkarta Arseniusza Flaka

Hrubieszów, 10 sierpnia 1943 r.
APL, Akta rodziny Flak 1904–1988, spis 1, sygn. 2.

SPUŚCIZNA Arseniusza Flaka

- ❖ Zaproszenie dla Arseniusza Flaka na obchody 400-lecia nadania praw miejskich Dubience w dniach 1–2 października 1988 r.

Dubienka, 1988 r.

APL, *Akta rodziny Flak 1904–1988*, spis 1, sygn. 2.

- ❖ Grafika autorstwa Arseniusza Flaka sporządzona w 1974 r.

APL, *Akta rodziny Flak 1904–1988*, spis 1, sygn. 5.

SPUŚCIZNA Arseniusza Flaka

- ❖ Medal 20-lecia Polskiej Żeglugi Morskiej w Szczecinie 1950–1970 nadany Arseniuszowi Flakowi

Szczecin, 1970 r.

APL, Akta rodziny Flak 1904–1988, spis 3, sygn. 4.

- ❖ Plan wsi Siedliszcze (pow. hrubieszowski), stan zabudowy przed 1939 r., autorstwa Arseniusza Flaka

APL, Akta rodziny Flak 1904–1988, spis 1, sygn. 6.

ARCHIWUM

ALEKSANDRA SZYMONA GANTNERA

Aleksander Szymon Gantner ur. 13 stycznia 1914 r. w Radomiu, syn nauczyciela Franciszka i Zofii z Barszczyńskich. Był absolwentem Państwowego Gimnazjum im. Jana Kochanowskiego w Radomiu. W latach 1935–1939 studiował prawo na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Podczas studiów należał do stowarzyszenia akademickiego „Concordia”. 25 listopada 1939 r. w lubelskiej katedrze zawarł związek małżeński ze Stanisławą Zagórską. W okresie okupacji niemieckiej był nauczycielem tajnego nauczania. Po wojnie został zatrudniony w lubelskim magistracie, gdzie kierował Urzędem Stanu Cywilnego. Dorabiał wykonując pocztówki świąteczne. Zmarł 11 grudnia 1981 r. w Lublinie, gdzie został pochowany na cmentarzu przy ul. Lipowej³⁵.

Rodzice Aleksandra Gantnera, Franciszek (ur. prawdopodobnie w 1885 r.) i Zofia z Barszczyńskich po przejściu na emeryturę powrócili do rodzinnej miejscowości Iłża, gdzie mieszkali do końca życia. Oprócz Aleksandra mieli jeszcze dwóch synów, którzy zostali leśnikami: Ignacego, zamieszkałego w Pionkach i Szymona, zamieszkałego w Warszawie oraz córkę Marię.

Członkowie rodzin Gantner i Barszczyńskich zapisali się na kartach historii Iłży, brali czynny udział w życiu społeczności miasteczka oraz w powstaniu styczniowym. Do jednych z najznakomitszych przedstawicieli pierwszego rodu należał Karol Gantner (1849–1929) – syn powstańca styczniowego Kajetana i Łucji

35 A. Dębiński, *Zatrzymane w kadrze. O dawnych fotografiach i nie tylko*, [w:] *Gawędy na drugie stulecie*, Lublin 2020, s. 214–219.

z d. Kichner, społecznik, współinicjator budowy szpitala i powołania banku, współtworzący w 1903 r. Straż Ogniówą Ochotniczą w Iłży, piastujący przez 44 lata stanowisko sędziego pokoju.

Stanisława Gantner z d. Zagórska³⁶, urodzona 16 listopada 1913 r. w Lublinie, była córką Teofila (urodzonego w Sandomierzu, kościelnego, a potem urzędnika zatrudnionego w Kasie Chorych w Oddziale w Zduńskiej Woli) i Józefy z Flisów. Ukończyła Szkołę Podstawową nr 2 im. Emilii Plater w Lublinie i Gimnazjum ss. Kanoniczek w Lublinie. Studiowała wspólnie ze swoim przyszłym mężem. Dyplom magisterski uzyskała w październiku 1939 r. Przez okres studiów udzielała korepetycji i pobierała stypendium. Jeszcze w 1938 r. rozpoczęła pracę w Ubezpieczalni Społecznej w Lublinie, gdzie pracowała do 30 listopada 1946 r., potem zatrudniła się w Państwowej Centrali Handlowej, od 1949 r. zatrudniona była w Sądzie Apelacyjnym. W sądownictwie pracowała aż do emerytury. Zmarła 24 października 1993 r. w Lublinie.

Aleksander Szymon i Stanisława Gantnerowie mieli dwóch synów: Franciszka Andrzeja (ur. w 1940 r.), Tadeusza Jerzego (ur. w 1946 r.).

Aleksander Szymon Gantner prywatnie był pasjonatem fotografii, co jest widoczne w zawartości jego spuścizny archiwalnej, na którą składa się nie tylko dokumentacja osobista, ale przede wszystkim bogata dokumentacja fotograficzna jego autorstwa, przechowywana w licznych albumach oraz w postaci niewywołanych nigdy negatywów.

Na swoich fotografiach utrwalał codzienność, na którą składało się życie rodzinne i studenckie. Zatrzymał także na fotografiach obraz Lublina z okresu dwudziestolecia międzywojennego, oddając jego klimat i urok, uwieczniając budynki, ulice czy zaułki, których już dziś nie ma. Fotografował także uroczystości państwowe: obchody odzyskania Niepodległości, czy też pobyt prezydenta RP Ignacego Mościckiego w Lublinie w 1937 r. Fotografie wykonywał aparatem Leica, potem Kodak. Miał dobre wycucie światła i słynął z artystycznych ujęć.

Część tej bogatej spuścizny rodzinnej, w ramach projektu *Archiwa Rodzinne Niepodległej*, przekazał w darze w 2019 r. do zasobu Archiwum Państwowego w Lublinie Tadeusz Gantner, mgr inżynier, młodszy syn Aleksandra i Stanisławy. Z przekazanych fotografii i kopii cyfrowych został utworzony zespół archiwalny nr 2630 – *Akta rodziny Gantner 1929–1946*.

36 Akta osobowe Stanisławy Gantner w zasobie APL: Sąd Apelacyjny w Lublinie, spis 2, sygn. 3 i spis 1–2015, sygn. 247 i nr 779 – Ubezpieczalnia Społeczna (Zakład Ubezpieczeń Społecznych) w Lublinie, spis 8, sygn. 779.

- ❖ Indeks Aleksandra Szymona Gantnera, studenta Wydziału Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
Lublin, 1935 r.
APL, Akta rodziny Gantner 1929–1946, sygn. 7.

❖ Aleksander Szymon Gantner
(1914–1981)

Fot. St. Sybilski, Radom, b.d.

❖ Aleksander Szymon Gantner (1914–1981)

Lublin, plac Litewski, 10 grudnia 1936 r.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 7.

❖ Stanisława Gantner z d. Zagórska (1913–1993)
z Aleksandrem Szymonem Gantnerem

Lublin, lata 30. XX w.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 7.

- ❖ Szkoła Podoficerska 17. Brygady Kawalerii składającej się z 24. Pułku Ułanów (Kraśnik) i 2. Pułku Strzelców Konnych (Hrubieszów).

Na fotografii pośrodku dolnego szeregu siedzących oficerów widać płk. Stefana Hankę-Kuleszę, długoletniego dowódcę tejże brygady (w okrągłej czapce noszonej przez szwoleżerów), powyżej szeregu oficerów frekwentanci (tzw. uczniowie pułkowych szkół podoficerskich) w mundurach letnich, z metalowymi emblematami na kołnierzach – skrzyżowane karabinki w wieńcu laurowym – ustalone dla pułkowych szkół podoficerskich w przepisie mundurowym z 1 listopada 1919 r.; szeregowi na czapkach garnizonowych mają otoki białe (24. PUł.) oraz oliwkowe (2. PSK). W marcu 1937 r. 17. Brygada Kawalerii została zlikwidowana

Hrubieszów, pocz. lat 30. XX w.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 3.

- ❖ Tableau pracowników Kasy Chorych Oddział w Zduńskiej Woli (obejmujący także Pabianice), wraz ze współpracownikami i personelem medycznym.

Na fot. m.in.: Teofil Zagórski, Feliks Rączka, kierownik Kasy Chorych Oddział w Zduńskiej Woli, dr med. Władysław Wróblewski, zatrudniony w przychodni Kasy Chorych w Zduńskiej Woli przy ul. Złotnickiego (ul. Dąbrowskiego 15 – obecnie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, a później Dąbrowskiego 35 – dziś budynek zduńskowolskiego szpitala).

Z dopiskiem: W dniu imienin czcigodnemu szefowi – pracownicy. Zduńska Wola 29 VI 1929 r.

Zakład fotografii artystycznej E. Szczesik w Zduńskiej Woli, 29 czerwca 1929 r.

APL, Akta rodziny Gantner 1929–1946, sygn. 5.

- ❖ Świadcstwo ukończenia Wydziału Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego przez Aleksandra Szymona Gantnera

Lublin, 20 czerwca 1939 r.

APL, Akta rodziny Gantner 1929–1946, sygn. 7.

❖ Fotografie wykonane podczas Świąta Niepodległości w Lublinie

Fot. Aleksander Gantner, Lublin, 11 listopada, ok. 1937–1938 r.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 6.

❖ Ulica Jezuicka – widok na Bramę Krakowską

Fot. Aleksander Gantner, Lublin, ok. 1937 r.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 7.

❖ Stanisława Zagórska na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim

Fot. Aleksander Gantner, Lublin, 1936 r.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 7.

❖ Katedra lubelska

Fot. Aleksander Gantner, Lublin, 1936 r.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 7.

❖ Podwale

Fot. Aleksander Gantner, Lublin, 1936 r.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 7.

- ❖ Bractwo Studenckie „Concordia” Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, do którego należał Aleksander Gantner

Lublin, luty 1936 r.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 7.

- ❖ Bractwo Studenckie „Concordia” Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego podczas uroczystości z okazji 3 Maja 1936 r.

Fot. Aleksander Gantner,
Lublin, 3 maja 1936 r

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 7.

- ❖ Powitanie na dworcu kolejowym w Lublinie prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego powracającego z Bukaresztu, za prezydentem minister spraw zagranicznych Józef Beck (1894–1944)

Fot. Aleksander Gantner, Lublin, czerwiec 1937 r.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 1.

- ❖ Pożegnanie prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Ignacego Mościckiego (1867–1946) na dworcu kolejowym w Lublinie

Fot. Aleksander Gantner, Lublin, czerwiec 1937 r.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 1.

- ❖ Jubileusz 20-lecia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Senat Akademicki, po mszy świętej w katedrze lubelskiej

Fot. Aleksander Gantner, plac Katedralny, Lublin, 1938 r.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 7.

- ❖ Ruiny gotycko-renesansowego zamku biskupów krakowskich w Iłży. Najstarszą budowlą powstałą na zamku jest okrągła wieża (stołp), powstała najpóźniej w 1 połowie XIV wieku.

Fot. Aleksander Gantner, 1937 r.

AAPL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 7.

- ❖ Franciszek Gantner, ojciec Aleksandra

Fot. Aleksander Gantner, Iłża, ok. 1924 r.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 7.

- ❖ Franciszek Gantner, ojciec Aleksandra
Fot. Aleksander Gantner, Boże Narodzenie
1937 r.
APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*,
sygn. 7.

- ❖ Fotografia rodzinna Gantnerów przy
wejściu do domu
Fot. Aleksander Gantner, Ilża, 1935 r.
APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*,
sygn. 7.

❖ Rodzina Gantner przy grobie rodzinnym w Iłży

Fot. Aleksander Gantner, Iłża, 1935 r.

APL, *Akta rodziny Gantner 1929–1946*, sygn. 7.

ARCHIWUM PIOTRA GŁAŁAŁY

Duża część tego ciekawego archiwum rodzinnego została przekazana przez Piotra Głałałę do zasobu Archiwum Państwowego w Lublinie w 2014 r. w ramach ogólnopolskiej akcji *Archiwa Rodzinne*³⁷. Utworzono z niego wówczas zespół archiwalny nr 2537 – *Zbiór akt rodzinnych Piotra Głałały*³⁸. Składają się na niego dokumenty i fotografie dotyczące rodzin: Głałałów, Armatysów, Rudnickich, Krysickich, Majków oraz Wasików.

Archiwum rodzinne Piotra Głałały rozrastało się dzięki jego pasji genealogicznej. Niektóre archiwalia pozyskał od poszczególnych członków spokrewnionych rodzin, część fotografii i dokumentów uratował przed całkowitym zniszczeniem. Większość prezentowanych dokumentów znajduje się w dalszym ciągu pod opieką Piotra Głałały. Swoje doświadczenia badawcze poszerza on w Lubelskim Towarzystwie Genealogicznym, którego był współzałożycielem oraz pierwszym prezesem w latach 2006–2010. Obecnie prowadzi „Projekt Prosna”, mający na celu upowszechnienie wiedzy genealogicznej na ziemi wieluńskiej oraz projekt „Mieszkańcy Lubelszczyzny w armii carskiej”, gdzie pełni rolę koordynatora. Od samego początku aktywnie wspiera ideę akcji *Archiwa Rodzinne*, realizowanej przez lubelskie archiwum. Włączył się również jako ambasador projektu *Archiwa Rodzinne Niepodległej*, realizowanego w Archiwum Państwowym w Lublinie.

37 A. Konstankiewicz, *Lubelskie...*, s. 29–39.

38 <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/zespol/-/zespol/36546> [dostęp: 15 października 2020 r.].

- ❖ Zdjęcie z Komunii Świętej Anny Majka.
Na fot. od lewej: Anna Majka (1924–2019, po mężu Kowalczyk), Helena Majka (matka) i Otylia Majka (1922–2013, po mężu Armatys)

Fot. R. Radzikowski, Dąbrowa Górnicza, ok. 1934 r.

- ❖ Fotografia ślubna Stanisława (1879–1966) i Heleny (1886–1969) z d. Wasik Majków Będzin, 16 maja 1920 r.
APL, *Zbiór akt rodzinnych Piotra Głądały*, spis 2, sygn. 8.

❖ Fotografia ślubna Juliana i Izabeli Telków
Kielce, 23 maja 1937 r.

❖ Portret Antoniego Armatysa
(1896–1984)

APL, Zbiór akt rodzinnych Piotra Głądały, spis 1, sygn. 1.

Nr. wyk. 146

Miejsce na fotografię

(Własność podlega)

Armatys Mieczysław

Rysopis:

Wzrost średni

Oczy niebieskie

Włosy szare

Znaki szczególne żadne

Zaświadczenie w Wólce Lubelskiej

Zarząd Gminy w Wólce, powiat lubelski

Stwierdza tożsamość tużej wymienionej osoby

Nazwisko Armatys

Imię Mieczysław

dla miejsc nazwisko panieńskie

Data urodzenia 19.08.1922 r.

Miejsce urodzenia Piaski Kieleckie

Zawód Ogrodnik

Zameldowany dnia 1932 r. w gromadzie Piasek gm. Wólka

Wólka dn. 23.09.1946 r.

❖ Tymczasowe zaświadczenie tożsamości dla Mieczysława Armatysa, ogrodnika, ur. 19 sierpnia 1922 r. w Piaskach Kieleckich
Wólka Lubelska, 28 września 1946 r.

❖ Portret Marii Armatys
z d. Rudnickiej (1899–1984)

APL, Zbiór akt rodzinnych Piotra Głądały, sygn. 2.

- ❖ Jan Rudnicki (1886–1976)
z żoną Leokadią z d. Diskajło
(1886–1974) oraz córką
Marią (1912–?)

Lawrence w Massachusetts USA,
ok. 1916 r.

APL, *Zbiór akt rodzinnych Piotra
Gładaly*, spis 2, sygn. 5.

- ❖ Legitymacja Jana Rudnickiego, członka Stowarzyszenia
Byłych Więźniów Politycz-
nych Oddział w Kielcach
Kielce, 23 listopada 1930 r.

Fot. Adam Badzian, Kielce, ok. 1928 r.

Fot. Adam Badzian, Kielce, ok. 1930 r.

Fot. Moderne, wł. Kopel Gringras, Kielce,
ok. 1926 r.

Fot. Adam Badzian, Kielce, ok. 1930 r.

❖ Dzieci Franciszka Kryszkiewicza i Felicji z d. Rudnickiej

- ❖ Karta pocztowa adresowana do Stanisława Armatysa w Augustowie, żołnierza 1 Pułku Ułanów Krechowieckich.
- Na fot. od lewej: Waleria Rudnicka z d. Michalska (1865–1938), Mieczysław Armatys (1922–1989), Marianna Armatys z d. Rudnicka (1898–1984)
- Fot. Moderne, wł. Kopel Gringras, Kielce, 1922 r.

[illegible][illegible]

- ❖ Wniosek o odznaczenie Brązowym Krzyżem Zasługi, za zasługi w służbie wojskowej, dla podoficera żywnościowego Stanisława Armatysa, odnanzonego dotychczas Medalem Pamiątkowym za Wojnę (11 XI 1928 r.), Medalem 10-lecia Niepodległości (11 XI 1928 r.) oraz Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę (16 IV 1938 r.)

Kopia z zasobu Centralnego Archiwum Wojskowego

- ❖ Legitymacja strażacka Bolesława Głądały (1922–2006), wydana przez Komendę Straży Pożarnych w Walbrzychu Walbrzych, 13 października 1947 r.

- ❖ Fotografia strażaków Ochotniczej Straży Pożarnej w Walimie Dolnym Walim Dolny, 1947 r.

Wspomnienia, Opawiaci

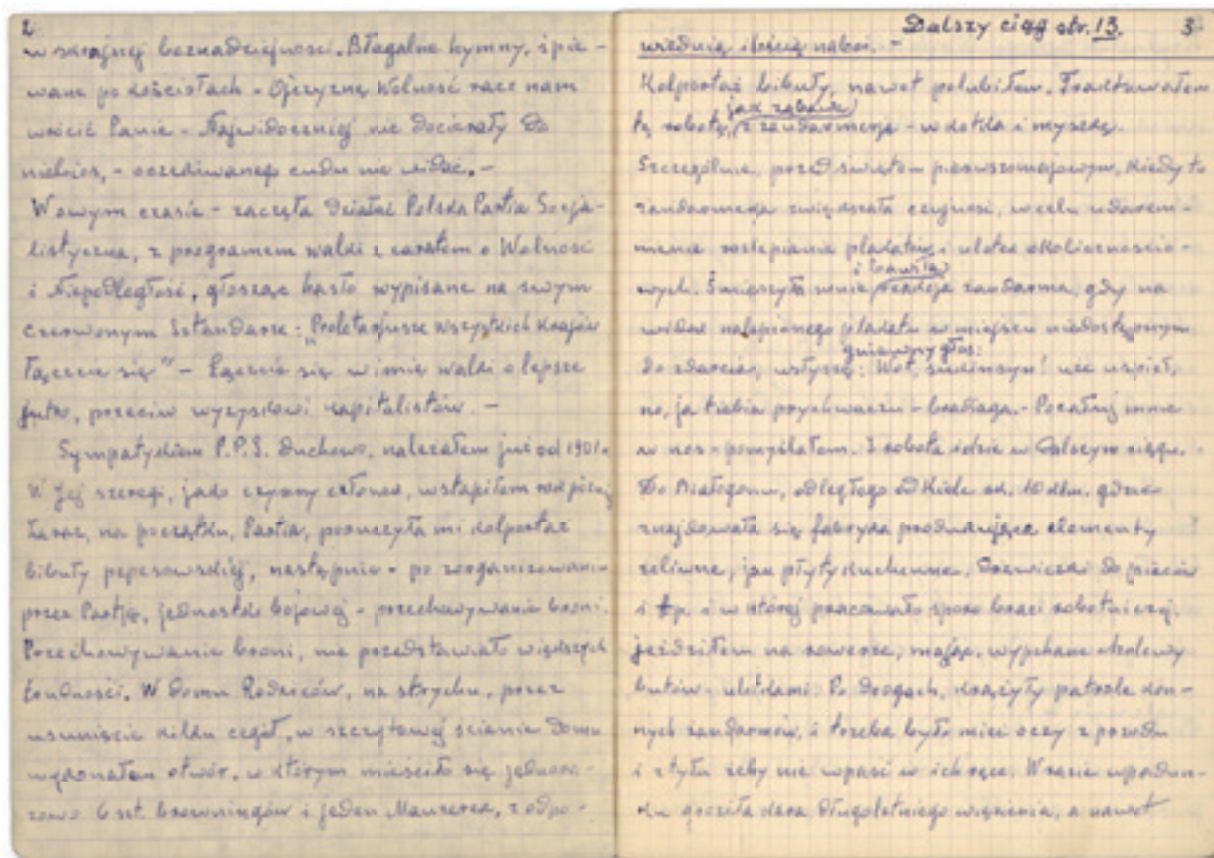
1

Z dzieł Talusai politycznej lat 1904-1905 - 1917
i opisanie przez uczestnika walki politycznej z tego okresu
Jana Rudnickiego s. Stanisława, b. członka P.P.S.
ur. w Kielcach 24 czerwca 1886 r.

Mineło już 68 lat od tamtych historycznych dni
lecz postaram się choć w skrócie, przywołać wspom-
nienia, opowiedzieć, coś niecoś, z tamtego okresu.

Rok 1904, zapoczątkował Powszechny Strajk szkolny
domagając się wprowadzenia języka polskiego do
szkół ^(państw) wykładawego, zamiast, dotychczas używane-
go języka rosyjskiego. Prądami strajkujących, ro-
stały odzyskane, a szkoły zamknięto. W liczbie straj-
kujących znalazłem się i ja, uczeń piątej klasy
Kieleckiego gimnazjum. -

Marginesowo - pragnę przedstawić ówczesną
sytuację polityczną w kraju. - Polska, pokonana
stłumionych zrywach zbrojnych, utraciwszy nie-
podległość, została wykreślona z mapy świata,
a skrawek ziemi nadwislanski, zaborec nazwał
Przywisliskim Krajem. - Naród, przygnębiony
klęską, zbrojów i okupacji, znajdował się,

- ❖ Wspomnienia Jana Rudnickiego, ur. 24 czerwca 1886 r. w Kielcach, byłego członka Polskiej Partii Socjalistycznej, aresztowa-
nego podczas manifestacji w 1908 r.

SERVICE INTERNATIONAL DE RECHERCHES
INTERNATIONAL TRACING SERVICE
INTERNATIONALER SUCHDIENST

Nom/RN :
Vor-Nachname :
ID - 206 686

Votre RN :
Your Ref. :
Sir ID :

Bad Arolsen, 8. Oktober 2007

EXTRAIT DE DOCUMENTS

Il est certifié par la présente que les indications suivantes sont conformes à celles des documents originaux en possession du Service International de Recherches et ne peuvent en aucun cas être modifiées par celui-ci.

Nom
Name ARMATYS -/-

Date de naissance
Date of birth 19.8.1922 -/-
Geburtsdatum

Noms des parents
Parents' names Anton und Maria geborene RUDNICKICH -/-
Namen der Eltern

Dernière adresse connue
Last known residence Powiat Kielce oder Pyszczyń p. Lublin -/-
Zuletzt bekannter Wohnort

Arresté le
Arrested on 20. Juli 1944 -/-
Verhaftet am

Enfermé(e)
Confined in Konzentrationslager Auschwitz -/-
Engelhardt

Lé
On 1. August 1944 -/-
Am

Catégorie
Category „Schutz.“ (= „Schutzhäft.“), „Politisch“ -/-
Kategorie

Transféré
Transferred am 6. Januar 1945 zum Konzentrationslager Buchenwald/Kommando Langensatz, Häftlingsnummer 99484; war dort noch am 14. Januar 1945 inhaftiert; weitere Überstellung nicht angeführt; wurde als Häftling des Konzentrationslagers Dachau durch die amerikanische Armee befreit. -/-
Überstellt

Indications complémentaires
Further indications Weitere Angaben

Rémarques du SIR
Remarks of the SIR keine -/-
Bemerkungen des IRS

EXCERPT FROM DOCUMENTS

It is hereby certified that the following indications are cited exactly as they are found in the documents in the possession of the International Tracing Service. It is not permitted for the International Tracing Service to change original entries.

Prénom
First name Mieczysław -/-
Vornamen

Lieu de naissance
Place of birth Piaseki -/-
Geburtsort

Noms des parents
Parents' names Anton und Maria geborene RUDNICKICH -/-
Namen der Eltern

Dernière adresse connue
Last known residence Powiat Kielce oder Pyszczyń p. Lublin -/-
Zuletzt bekannter Wohnort

Arresté le
Arrested on 20. Juli 1944 -/-
Verhaftet am

Enfermé(e)
Confined in Konzentrationslager Auschwitz -/-
Engelhardt

Lé
On 1. August 1944 -/-
Am

Catégorie
Category „Schutz.“ (= „Schutzhäft.“), „Politisch“ -/-
Kategorie

Transféré
Transferred am 6. Januar 1945 zum Konzentrationslager Buchenwald/Kommando Langensatz, Häftlingsnummer 99484; war dort noch am 14. Januar 1945 inhaftiert; weitere Überstellung nicht angeführt; wurde als Häftling des Konzentrationslagers Dachau durch die amerikanische Armee befreit. -/-
Überstellt

Indications complémentaires
Further indications Weitere Angaben In den Unterlagen ist vermerkt: Grund: Staatsfeindliche Tätigkeit. -/-

Rémarques du SIR
Remarks of the SIR keine -/-
Bemerkungen des IRS

DOCUMENTEN - AUSZUG

Es wird hiermit bestätigt, daß die folgenden Angaben den Unterlagen des Internationalen Suchdienstes originalgetreu entnommen sind. Der Internationale Suchdienst ist nicht berechtigt, Original-einträge zu ändern.

Nationalität
Nationality polnisch -/-
Staatsangehörigkeit

Religion
Religion römisch-katholisch -/-
Religion

Profession
Profession Gärtner -/-
Beruf

Status civil
Marital status ledig -/-
Familienstand

Par
by nicht angeführt -/-
durch

No de dossier
Fichier n° du 190656 -/-
Häftlingsnummer

Par
by Beheime Staatspolizei,
durch Sicherheitsdienst Radom -/-

A 142.1

"Explication du SIR," "Explanation of the IRS" "Erklärung des IRS"

Grosse Allee 5 - 9, 34444 Bad Arolsen, Bundesrepublik Deutschland, Tel.: (05691) 6290, Telefax: (05691) 629501, www.itd-arolsen.org

- ❖ Zaświadczenie o uwięzieniu Mieczysława Armatysa, ur. 19 sierpnia 1922 r., w obozie koncentracyjnym Auschwitz, wystawione przez Międzynarodowe Biuro Poszukiwań w Bad Arolsen
Bad Arolsen, 8 października 2007 r.

WSPOMNIENIE PIOTRA GŁAŁAŁY

Gniazdo rodzinne Gładałów znajduje się we wsi Chróscin, miejscowości położonej w województwie łódzkim. Najstarsze metryki, jakie odnalazłem w księdze zgonów, pochodzą z II połowy XVII wieku. Protoplastą rodziny jest Paweł Gładała (ok. 1711–1771) i od niego zbudowałem drzewo rodzinne, liczące ponad 1200 osób. Kolejne pokolenia to osoby, które w mniejszym lub większym stopniu związane były z rzemiosłem. Na Lubelszczyźnie rodzina Gładałów pojawiła się w latach 50. XX wieku za sprawą małżeństwa Kazimierza Gładały i pochodzącej z podlubelskiej Dąbrowicy Leokadii z Brodziaków.

Rodzina Armatysów związana jest z położoną w województwie świętokrzyskim parafią w Książu Wielkim. Najstarszym przodkiem tej rodziny jest Florian Muszyński vel Harmatys (ok. 1726–1799). Następnie w bliżej nieznanych okolicznościach nazwisko ulegało zmianom, by ostatecznie w II połowie XIX wieku przybrać współcześnie używaną formę. Armatysowie służyli w armii carskiej: Antoni Armatys (1896–1984) oraz jego bracia Józef (1899–?) i Stanisław (1893–?), ale jeszcze w trakcie walk o niepodległość stali się ułanami w Legionach Polskich. Tę patriotyczną postawę kultywował także Mieczysław Armatys (1922–1989), który w czasie II wojny światowej zaangażował się w partyzantkę w lasach parczewskich. Aresztowany, przetrzymywany był w więzieniach gestapo w Lublinie i Radomiu, a następnie zesłany do obozów koncentracyjnych w Auschwitz, Buchenwaldzie i Dachau.

Z rodziną Rudnickich związane są najcenniejsze zbiory dokumentów i fotografii. Protoplaści rodziny wywodzą się z Ostrowa Wielkopolskiego, następne pokolenia związane były z Kaliszem, Radomiem, Kielcami i Lublinem. Członkowie tej rodziny byli dobrze sytuowanymi rzemieślnikami. Najbardziej patriotyczną postawę wykazywał Jan Rudnicki (1886–1976), aktywista Polskiej Partii Socjalistycznej w latach 1904–1907.

ARCHIWUM

TOMASZA KALINOWSKIEGO

Stanisław Kalinowski urodził się 12 kwietnia 1888 r. w Płocku w rodzinie robotniczej. Był synem Józefa Kalinowskiego, robotnika dniówkowego, urodzonego w Popławach pod Pułtuskim (1845–1909) i Romany z Sobocińskich (1857–1922), a jego bratem był Kazimierz Kalinowski (1877–1958). Stanisław w młodości związał się z działalnością rewolucyjną PPS. W 1905 r., zagrożony aresztowaniem, uciekł do Warszawy a potem do Lublina. W Lublinie prowadził zakład malarski w nieistniejącej dziś kamienicy przy ulicy Ruskiej, a w 1928 r. przy ulicy Zielonej 5³⁹, zajmując się odnawianiem mieszkań, malowaniem szyldów oraz renowacją rzeźb pałacowych, ogrodowych i cmentarnych.

W 1910 r. zawarł związek małżeński z Eugenią Grodzką, córką Antoniego i Jadwigi z d. Sekutowicz, wnuczką ówczesnego rejenta krasnostawskiego Józefa Sekutowicza (1816–1867), urodzoną w 1883 r. w Laskowie, w okolicach Kobrynia. Ukończyła ona szkołę średnią w Mohylewie. Po powrocie do Lublina wspólnie z matką Jadwigą i siostrą Hanną prowadziła szkołę w podlubelskiej miejscowości Szerokie.

W latach 50. XX wieku Stanisław i Eugenia Kalinowscy przeprowadzili się do Płocka i zamieszkali przy ulicy Kolegialnej.

39 W przewodniku po firmach miasta Lublina z 1914 r. znajduje się informacja, że Kalinowski S. ma zakład pod nazwą: zakład malarski (s. 32) i szyldy i tablice firmowe (s. 44) przy ul. Świętego Ducha dom Kopczyńskiego w Lublinie – *Przewodnik firm polskich w Lublinie na rok 1914, Adresy firm miasta Lublina na 1914 r.*, s. 32, 44. Natomiast w książce adresowej z 1928 r. jego zakład malarski znajduje się już przy ul. Zielonej 5 – *Księga adresowa Polski (wraz z w. m. Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosł i rolnictwa*; Annuaire de la Pologne (y Compris la V. L. de Dantzig), Gdańsk 1928 r.; <http://teatrnn.pl/rzemioslo/malarstwo/> [dostęp: 15 października 2020 r.].

Mieli troje dzieci: Alicję Marię po mężu Socha (1911–1972), Gabrielę po mężu Niemiec (1913–1964), Janusza Józefa (1920–1992).

Stanisław Kalinowski zginął w wypadku drogowym w dniu 31 grudnia 1968 r. w Płocku, został pochowany w Płocku. Jego żona Eugenia zmarła wkrótce po nim w dniu 12 lipca 1969 r. w Gostyninie pod Płockiem.

Na archiwum tej rodziny składa się m.in. niezwykle ciekawy album rodzinnych fotografii Stanisława i Eugenii Kalinowskich, ich przodków, potomków oraz rodzin z nimi spokrewnionych m.in.: Bolesława Aleksandra Sekutowicza (1881–1939), Noskiewiczów, Wierdaków czy też Grodzkich. Tworzenie prezentowanego albumu rozpoczęła Eugenia Grodzka, następnie kontynuował to jej mąż Stanisław Kalinowski, a ukończył ich syn Janusz Józef. Album zamykają zdjęcia z pogrzebu Eugenii Kalinowskiej z d. Grodzkiej w roku 1969.

Obecnie opiekę nad tym archiwum rodzinnym sprawuje Tomasz Kalinowski, wnuk Stanisława i Eugenii, nauczyciel i genealog, członek Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego, który od lat zajmuje się historią rodziny.

❖ Józef Kalinowski (1845–1909), mąż Romany z Sobocińskich (1857–1922), ojciec: Stanisława, Kazimierza i Romana Szczepana, robotnik dniówkowy w Płocku, urodził się w Popławach pod Pułtuskim

- ❖ Stanisław Kalinowski (1888–1968), syn Józefa Kalinowskiego (1845–1909) i Romany z Sobocińskich (1857–1922).
Lublin, lata 30. XX w.

- ❖ Hanna Grodzka, siostra Eugenii Kalinowskiej z d. Grodzkiej, nauczycielka w Szerokim, córka Jadwigi Grodzkiej z d. Sekutowicz (córkę Józefa i Sabiny z d. Cetys) i Antoniego Grodzkiego, siostra Eugenii, nauczycielka w Szerokim koło Lublina
Lublin, lata 20. XX w.

- ❖ Medard Grodzki, syn Jadwigi Grodzkiej z d. Sekutowicz (córkę Józefa i Sabiny z domu Cetys) i Antoniego Grodzkiego, ziemianina, uczestnika powstania styczniowego. Mieszkał na Kresach w Józefince, potem w Laskowicach, gdzie jego ojciec Antoni administrował majątkami ziemskimi. Medard studiował medycynę w Rosji, zginął w czasie rewolucji październikowej. Po 1918 r. Grodzcy wrócili do Lublina
Fot. ok. 1917 r.

- ❖ Jadwiga Grodzka z d. Sekutowicz z dziećmi: Eugenią, Medardem oraz siedzącą Hanną i Stanisławem
- ❖ Maria Basiewiczowa z d. Sekutowicz, żona Bronisława Basiewicza, obrońcy sądowego w: Krasnymstawie, od 1915 r. w Sądzie Pokoju w Żółkiewce
- ❖ Leonia Grodzka, żona Stanisława Grodzkiego

- ❖ Stanisław Kalinowski (1888–1968), syn Józefa Kalinowskiego (1845–1909) i Romany z Sobocińskich (1857–1922). W 1910 r. zawarł związek małżeński z Eugenią Grodzką, córką Antoniego i Jadwigi z d. Sekutowicz. Mistrz malarski, miał zakład przy ul. Ruskiej w Lublinie

Lublin, lata 20. XX w.

- ❖ Stanisław i Eugenia Kalinowscy z córkami: Alicją (1912–1972) i Gabrielą (1913–1964)

Lublin, ok. 1918 r.

- ❖ Stanisław Kalinowski z bratem Kazimierzem Kalinowskim i jego żoną Heleną Robertą z domu Puchalską

Lublin, ok. 1918 r.

❖ Fotografia rodziny Kalinowskich.

Na fot. siedzą od lewej: Eugenia Kalinowska z d. Grodzka, Stanisław (tapicer) i Felicja z d. Kalinowska Adamowiczowie, Helena Dziechciarz (żona Andrzeja Dziechciarza, zduna), Józefa Kalinowska z d. Pliszczyńska (żona Romana), leżą od lewej: Janusz Kalinowski, Stanisław Dziechciarz (syn Heleny i Andrzeja), stoją od lewej: Andrzej Dziechciarz, Maria i Irena Kalinowskie (córkki Kazimierza i Heleny Roberty z d. Puchalskiej), Roman Kalinowski (brat Stanisława i Kazimierza), Alicja i Gabriela Kalinowskie wraz z ojcem Stanisławem

Lublin, lata 30. XX w.

- ❖ Janusz Józef Kalinowski (1920–1992), syn Eugenii z d. Grodzkiej i Stanisława Kalinowskich
Lublin, ok. 1924 r.
- ❖ Alicja Maria Kalinowska (1911–1972), córka Eugenii z d. Grodzkiej i Stanisława Kalinowskich
Lublin, pocz. lat 20. XX w.
- ❖ Zygmunt Kalinowski (1881–1947), syn Kazimierza i Heleny Roberty z d. Puchalskiej, lubelski malarz, na początku pracował w zakładzie ze swoim bratem Kazimierzem, następnie z bratem Stanisławem, grał na skrzypcach, mąż Zofii z d. Jabłońskiej
Lublin, lata 20. XX w.

- ❖ Roman Szczepan Kalinowski (1898–1951), syn Kazimierza i Heleny Roberty z d. Puchalskiej, urodzony w Płocku, lubelski malarz, mąż Józefy Pliszczyńskiej (c. Pawła Pliszczyńskiego i Franciszki z d. Krakowiak)

- ❖ Zenon Józef Kalinowski (1899–1969), syn Kazimierza i Heleny Roberty z d. Puchalskiej, urodzony w Warszawie, lubelski malarz, kaligraf, mąż Kazimiery Kalinowskiej z d. Radzikowskiej

Lublin, lata 20. XX w.

- ❖ Kazimiera Kalinowska z d. Radzikowska (1904–?), fotografistka, córka Franciszka i Marianny ze Skowrońskich, żona Zenona Józefa Kalinowskiego

Lublin, ok. 1925 r.

❖ Władysław Socha (s. Adama i Rozalii z Klepackich) z żoną Alicją, córką Bożenką oraz Eugenią Kalinowską z Grodzkich (matką Alicji)

Lublin, ok. 1937 r.

WSPOMNIENIE TOMASZA KALINOWSKIEGO

Zycie mojego dziadka Stanisława Kalinowskiego od 1910 r. związane było z Lublinem, jednak miał on jedno wielkie marzenie – wrócić do rodzinnego Płocka. Urodził się w tym mazowieckim mieście w kwietniu 1888 r. jako syn Józefa Kalinowskiego i Romany z Sobocińskich, związał się z działalnością rewolucyjną PPS w 1905 r., zagrożony aresztowaniem uciekł do Warszawy, a potem do Lublina. Marzenie o powrocie do Płocka spełniło się w latach pięćdziesiątych XX wieku, mógł to być rok 1954. Stanisław Kalinowski i jego żona Eugenia z Grodzkich Kalinowska zamieszkali w Płocku przy ulicy Kolegialnej. Dziadek, tak jak wszyscy jego bracia, zajmował się malarstwem – odnawiał mieszkania, malował szyldy. W Lublinie jego zakład malarski znajdował się przy ulicy Ruskiej, w nieistniejącej dziś kamienicy.

Prawdopodobnie od roku 1965 każde moje wakacje spędzałem u dziadków w Płocku. Myślę, że moje zainteresowania historią są wynikiem opowieści dziadka o historii Polski, wędrowek historycznych po Płocku. Z tego miasta wyruszaliśmy na grodzisko w Proboszczewicach. Najpierw pociągiem w stronę Sierpca, potem naturalnie maszerowaliśmy tam na piechotę. Na grodzisku w Proboszczewicach po raz pierwszy widziałem najwięcej kwiatów dziewanny w jednym miejscu. Niedaleko Proboszczewic była miejscowość z kamieniem polodowcowym (dziadek twierdził, że był to pogański kamień ofiarny). Zawędrowaliśmy też pod ogromny dąb, w którego dziupli król Władysław Jagiełło ukrył swój miecz, gdy wracał po zwycięstwie grunwaldzkim. Mój ojciec zaglądał do dziupli, ale oczywiście żadnej broni tam nie znalazł. Wracaliśmy do Płocka z okruchami kamieni polodowcowych i z wiechciami dziewanny, które stały potem na balkonie u dziadków. Na balkonie znaleźć można było też kawał rogu tura i jakąś starą wazę z przedchrześcijańskiego okresu historii Polski.

Jak przez mgłę pamiętam Wigilie Bożego Narodzenia w Lublinie, na których dziadek tenorem śpiewał kolędy, a śpiewał bardzo ładnie. Należał do któregoś z chó rów lubelskich. Do legendy rodzinnej przeszedł jego śpiew w kościele na pogrzebie przyrodniego brata jego teściowej – Włodzimierza Sekutowicza, w roku 1928. Nad moją kołyską śpiewał po rosyjsku o brzoźce. Może dlatego po latach jego dziesiętnastoletni wnuk Tomek wybrał studia na filologii rosyjskiej.

Pamiętam, że dziadkowie Kalinowscy na nasz przyjazd do Płocka szykowali zawsze smażoną rybę. Kiedyś mały Tomek tak pałaszował smażonego szczupaka, że nie zauważył długiej ości. Wbiła się ona mi gdzieś w podniebienie, może w mi-

gdalek i przeszkadzała w połykaniu. Zacząłem płakać. Dziadek z ojcem ubrali się i powiedzieli, że zaprowadzą mnie na pogotowie. Po drodze dalej trochę popłakałem. Po dojściu do ulicy Tumskiej weszliśmy do sklepu ze słodyczami i dziadek, na osłodę życia przed czekającym mnie stresem, kupił cukierków. Zjadłem ze dwa cukierki i poczułem, że ości już nie ma, tak jakby się rozpuściła. Oto jaki z dziadka Stasia był skuteczny lekarz.

Babcia Eugenia, wnuczka krasnostawskiego rejenta Józefa Sekutowicza, urodzona w 1883 r. w Laskowie, w okolicach Kobrynia, odebrała staranne wykształcenie w szkole średniej w Mohylewie. Razem ze swoją mamą Jadwigą i siostrą Hanną prowadziła szkołę podstawową w podlubelskiej miejscowości Szerokie. Wyrwana z korzeni wschodnich babcia Gienia wyjechała do Płocka razem ze swoim mężem. Nie do końca chyba dobrze tam się odnalazła. W 1964 r. uderzyła w nią z całą mocą tragedia rodzinna – jej młodsza córka Gabriela umarła na raka. Babcia przeżyła strasznie śmierć córki – pojawiły się ataki nerwicy. Babcia nie pracowała zawodowo, prowadziła dom. Gotowała smaczne obiady, to ona smażyła tę smaczną rybę.

31 grudnia 1968 r. w sylwestra dziadek wyszedł po wino do sklepu. Miał to być prezent dla żony z okazji wcześniejszych imienin. Miał coraz gorszy wzrok. Kiedy przechodził przez ulicę Kolegiálną, uderzył go autobus miejski. Zmarł na miejscu w wypadku.

Po śmierci męża u babci nasiliły się ataki nerwowe. Była coraz słabsza. Umarła 12 lipca 1969 r. w Gostyninie pod Płockiem. Zdjęcia z Jej pogrzebu zamykają album rodzinny Kalinowskich.

ARCHIWUM EWY KAPŁON

Rodzina Ewy Kapłon spokrewniona jest z rzemieślniczą rodziną Traczów, która od co najmniej XVII w. zamieszkiwała w Bełżycach, a jej członkowie należeli do cechu szewców⁴⁰.

Prezentowane archiwum stanowi spuściznę po potomkach Jana Tracza, szewca z Bełżyc, którego wnuczką była Maria Machoń z d. Tuorówna, która urodziła się w 1914 r. w Chruszczowie, jako córka Wiktorii z d. Tracz i Stanisława Tuory. Dość wcześnie rozpoczęła aktywną działalność w związkach młodzieży wiejskiej. W swojej pracy zajmowała się głównie organizacją i prowadzeniem kursów doszkalających i zawodowych na Lubelszczyźnie. Współuczestniczyła i współorganizowała także wycieczki i zjazdy dla instruktorów ruchu ludowego. Szczególnie wiele miejsca w swych działaniach poświęcała kobietom, dla których organizowała szkolenia umożliwiające im nabycie nowych umiejętności, a tym samym pozyskanie nowych źródeł utrzymania.

W spuściźnie Marii Machoń nie zachowało się zbyt dużo dokumentów dotyczących jej działalności. Są natomiast unikatowe fotografie, dokumentujące jej życie zawodowe i osobiste z okresu międzywojennego – zdjęcia z kursów, jakie przeprowadziła w różnych miejscowościach Lubelszczyzny oraz z wycieczek i zjazdów dla instruktorów ruchu ludowego, w których brała udział i które współorganizowała. Prezentowany album stworzyła obecna opiekunka spuścizny Marii Machoń –

40 Księga cechu szewców w Bełżycach] z lat 1756–1827 zawiera protokoły z rezydencji cechmistrzów wśród których występują Antoni Tracz, podstarszy cechmistrz; Jan Tracz, Tomasz Tracz, wpis z 13 listopada 1828 r. (k. 69–70), czy też z dnia 28 lutego 1827 r. (k. 75v). APL, Cech szewców w Bełżycach, sygn. 3, k. 69–70, 75v.

❖ Rodzina Traczów.
Na fotografii: Jan Tracz (siedzi) z trójką swoich dzieci i dwójką wnuków, obok ojca stoi najmłodsza córka Stanisława Tracz (po mężu Kapłon), przy niej starszy brat Antoni Tracz, siedzi najstarsza córka Wiktoria Tuora z d. Tracz, na kolanach trzyma syna Tadeusza Tuorę (późniejszego lubelskiego kolarza), a obok stoi blisko dwuletnia Marysia Tuorówna
12 czerwca 1916 r.

❖ Maria Tuorówna z bratem
Lublin, ok. 1920 r.

Ewa Kapłon, prawnuczka Jana Tracza (1860–1927), wnuczka Stanisławy Kapłon z d. Tracz (1904–1982), córka Ryszarda Kapłona – brata ciotecznego Marii Machoń z Tuorów, pasjonująca się genealogią rodzin Tracz, Kapłon, Doroba, Litwińskich. Dotychczasowe hobby – fotografowanie, podróże, obserwacje przyrody łączą się z poznawaniem miast, miasteczek i wsi, związanych z genealogią rodziny, takich jak Lublin, Wąwolnica, Bełżyce, Wierzbie łącznie z całą gminą Łabunie, Zamość, Jarczów.

- ❖ Legitymacja służbowa Marii Tuorówny, zatrudnionej w Centralnym Związku Młodej Wsi w charakterze instruktorki Wojewódzkiego Związku Młodej Wsi

Warszawa, 17 marca 1939 r.

- ❖ Kurs kroju i szycia organizowany przez Marię Tuorę

Horoszkowice, 3 września 1937 r.

- ❖ Maria Tuora przy obelisku poświęconym pamięci 40. poległych legionistów 1914–1915 w bitwie pod Rafajłową (obecnie Ukraina), stoczonej w nocy z 23 na 24 stycznia 1915 przez II Brygadę Legionów Polskich z Rosjanami

Rafajłowa, 1937 r.

- ❖ Fotografia pracowników Wojewódzkiego Towarzystwa Organizacji i Kółek Rolniczych w Lublinie

Lublin, ok. 1938 r.

- ❖ Konferencja przewodniczących i przodowników kół młodzieży wiejskiej powiatu tomaszowskiego

Tomaszów Lubelski, 15 grudnia 1937 r.

❖ Święto Ludowe w Lublinie

Lublin, ok. 1937 r.

❖ Powiatowy Związek Nowej Wsi w Radzynie

Radzyń Podlaski, 1937 r.

❖ Przejazd lubelskich kolarzy.

Wśród jadących jest Tadeusz Tuora, lubelski mechanik, kolarz, trener, sędzia sportowy i społecznik. Inicjator i założyciel po wojnie Lubelskiego Towarzystwa Kolarskiego z siedzibą w jego warsztacie przy ul. Cyruliczej 3.

Mistrz województwa lubelskiego roku 1936/1937 w wyścigu na 100 km, mistrz klubu roku 1936/1937 Lublin – Piaski – Lublin 50 km

Lublin, plac Litewski, ok. 1938 r.

❖ „Okrężne” – widowisko dożynkowe Związku Młodzieży Wiejskiej w Lublinie. Na pierwszym planie płk. Leon Strzelecki, szef Głównego Inspektoratu Sił Zbrojnych.
Lublin, 11 września 1938 r.

❖ Fotografia ślubna Marii Tuorówny i Zygmunta Machonia
Kielce, 29 czerwca 1940 r.

❖ Kurs byłych wychowanków szkół rolniczych w Hrubieszowie
Hrubieszów, 31 grudnia 1938 r.

WSPOMNIENIE EWY KAPŁON

Jan Tracz, dziadek Marii Tuorówny, pochodził z rodziny szewców z Bełżyc. Zarówno jego dziadek, Tomasz Tracz, wdowiec, który ożenił się w 1805 r. z Marianną Lisowską, jak i jego ojciec, Walenty Tracz, który w 1838 r. ożenił się z Apolonią Nieoczym (Nieocym) byli szewcami. Walenty i Apolonia Traczowie doczekali się co najmniej 10 dzieci – 2 córek i 8 synów. Większość z nich założyła swoje rodziny, stąd powstało wiele gałęzi bardzo licznej rodziny. Do dziś zachował się na cmentarzu w Bełżycach nagrobek Walentego i Apolonii, odremontowany przez prawnuki.

Jednym z najmłodszych synów Walentego, przedostatnim, był ur. w 1860 r. Jan Tracz. W archiwach rodzinnych zachował się odpis jego aktu urodzenia w języku rosyjskim z 1914 r. i dowód osobisty z 1926 r. Jan, szewc jak dziad i ojciec, ożenił się w 1888 r. z panną z Wąwolnicy, Anną z d. Łuszczyńską, z którą miał 9 dzieci. Niestety, tylko troje z nich doczekało lat dorosłych i założyło swoje rodziny. Rodzeństwo bardzo się kochało i całe życie utrzymywało ze sobą bliski, serdeczny kontakt. Wczesne lata życia spędzili w Lublinie, później losy rzuciły ich w różne krańce kraju, a na koniec wszyscy znaleźli się w Warszawie.

Zachowało się bardzo cenne zdjęcie, zrobione jak głosi napis na rewersie 12 czerwca 1916 r., przedstawiające Jana Tracza (siedzi) z trójką jego dzieci i dwójką wnuków (żona w tym czasie nie żyje już od 8 lat). Obok ojca stoi najmłodsza córka, Stanisława Tracz (później Kapłon), przy niej starszy brat Antoni Tracz, siedzi najstarsza córka, Wiktoria Tuora z d. Tracz. Na kolanach trzyma syna Tadeusza Tuorę (późniejszego lubelskiego kolarza i rzemieślnika), a obok stoi blisko dwuletnia wtedy Marysia Tuorówna, główna bohaterka tej notki.

Maria Tuorówna urodziła się w 1914 r. w Chruszczowie, jako córka Wiktorii z d. Tracz i Stanisława Tuory. Niestety, jej ojciec szybko opuścił rodzinę, stąd od wczesnych lat musiała pomagać mamie w utrzymaniu, m.in. pracując u krewnych za utrzymanie i możliwość chodzenia do szkoły, czy szyjąc na zamówienie. Wydało się, że właśnie dzieciństwo w trudnych warunkach materialnych wywarło duży wpływ na późniejsze poglądy i działalność Marysi Tuorówny. Sama bardzo chciała studiować medycynę, ale ze względu na wadę wzroku, a przede wszystkim warunki materialne, nie było to możliwe. Zawsze jednak, gdy już miała możliwość pomagać innym członkom rodziny dopingowała ich i wspomagała materialnie, by mogli zdobyć wyższe wykształcenie.

Zgodnie z oświadczeniem złożonym przed notariuszem w 1956 r. przez dwóch świadków, Maria Tuorówna była uczennicą Państwowej Szkoły Przemysłowo-Handlowej w Lublinie przy ul. Spokojnej 10 i ukończyła ją w 1935 roku otrzymując świadectwo dojrzałości. Nie wiem, czy jeszcze w szkole, czy już po jej ukończeniu zaczęła działalność w związkach młodzieży wiejskiej. Zachowała się jedynie legitymacja nr 134 z marca 1939 r. poświadczająca, że Maria Tuorówna jest pracownikiem Centralnego Związku Młodej Wsi w charakterze instruktorki. Choć nie zachowało się dużo dokumentów, to pozostało nadspodziewanie dużo zdjęć, które dokumentują działalność Marii Tuorówny przed wojną, są to zdjęcia z kursów, jakie prowadziła w różnych wsiach i miasteczkach Lubelszczyzny, z wycieczek i zjazdów dla instruktorów ruchu ludowego, w których brała udział i współorganizowała, z wydarzeń takich jak pochód przedstawicieli różnych organizacji ludowych. Działalność na rzecz środowisk wiejskich, a zwłaszcza pomoc kobietom, poprzez szkolenie ich i umożliwienie zdobycia nowych umiejętności, były dla niej bardzo ważne.

Ze środowiska instruktorów ruchu ludowego wywodził się też jej późniejszy mąż, Zygmunt Machoń. Urodzony we wsi Kiczki, w obecnej gminie Ceglów, powiat miński na Mazowszu, ukończył Seminarium Nauczycielskie w Siennicy i działał w organizacji „Siew”.

Po wybuchu wojny Maria Tuorówna przeniosła się do Kielc, gdzie w czerwcu 1940 r. poślubiła Zygmunta Machonia. Od początku 1940 r. oboje byli zaangażowani w ruch oporu. Z dokumentacji ZBoWiD wynika, że uznano, że Maria Tuora (później Machoń) działała 4 lata i 8 miesięcy w konspiracji (od stycznia 1940 r. do sierpnia 1944 r.), z jej oświadczeń i oświadczeń świadków wynika, że w konspiracji walczyła aż do 15 stycznia 1945 r., czyli do wyzwolenia Kielc.

W 1940 r. została zaprzysiężona przez Tadeusza Więckowskiego (komendanta POZ Okręgu Kielce) pod pseudonimem „Magdalena” i do 1943 r. była łączniczką w komendzie okręgu POZ „Znak” w Kielcach. Od 1943 r., po unifikacji organizacji zbrojnych, przejął ją pułkownik Józef Mularczyk „Żor” do sztabu Inspektoratu D Kielce w Armii Krajowej w Kielcach i do 01.1945 pełniła funkcję etatowej łączniczki i sekretarki sztabu Inspektoratu Kielce (dowodził on trzema obwodami AK: kieleckim, jędrzejowskim i buskim).

W sierpniu 1944 r. była łączniczką pomiędzy sztabem Inspektoratu AK Kielce a Kielecką Dywizją Piechoty, w skład której wchodził oddział „Barabasza”, podlegający Inspektoratowi Kielce, zmobilizowaną z zadaniem pomocy Powstaniu Warszawskiemu. Za walkę w konspiracji została odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi z mieczami w 1944 r. przez Komendę Główną AK, Krzyżem Partyzanckim.

Warty przypomnienia jest także fakt, że gdy w czasie wojny PCK zainicjował działalność instytucji tzw. wojennych matek Maria Machoniowa włączyła się także w te działania. Polegały one na tym, że kobiety przebywające na wolności opieko-

wały się nieznanymi sobie osobiście polskimi żołnierzami, przebywającymi w niemieckich obozach jenieckich, przysyłając im żywność i odzież. Ciocia opiekowała się w ten sposób kpt. Bolesławem Sławińskim z oflagu nr BI/15 w Meklemburgii.

Po wojnie Maria Machoń z mężem zamieszkała w Warszawie. Najpierw mieli tu przy ul. Sandomierskiej biuro prowadzonej przez siebie terpentyniarni w Matczu (1946–1950). Później, po likwidacji terpentyniarni wskutek nałożenia domiarów podatkowych, pracowała w Państwowym Zakładzie Higieny, w Spółdzielni Budowlanej „Cepelanka” i wreszcie w Instytucie Żywności i Żywienia.

Była osobą bardzo dzielną, energiczną i lubianą. W pracy pełniła funkcję męża zaufania przy związkach zawodowych, opracowywała gazetki ściennie, odchodząc z IŻŻ po wypadku na rentę, przygotowała kronikę instytutu.

Ciocia Marysia nie miała dzieci, ale wychowała i pomogła wielu osobom z rodziny i spoza rodziny. Była osobą bardzo otwartą, odważną, energiczną. Umiała słuchać i doradzać, uczyła tolerancji, otwartości, ciekawości świata. Kochała poezję, świetnie gotowała, miała niesamowity zmysł artystyczny, gromadziła wokół siebie rodzinę.

❖ Maria Machoń ze swoją matką Wiktorią Tuorową z d. Tracz
Kielce, 2 maja 1941 r.

DYPLOM

uznania

dla

Kulpy Jerzego

najuszechstomniejszego
sportowca

powiatu Krasnik
na rok 1951/52.

Krasnik: 22. V. 52 r.

Przew. P.K.K.F.

Przew. P.K.K.F.

Przew. P.K.K.F.

SPUŚCIZNA

JERZEGO KULPY

Jerzy Kulpa urodził się 18 listopada 1933 r. w Kraśniku jako syn Michała i Bronisławy z d. Grządka. Ojciec był pracownikiem umysłowym w Urzędzie Pocztowym w Kraśniku. Edukację szkolną rozpoczął w 1941 r. w Publicznej Szkole Powszechnej nr 1 w Kraśniku, którą ukończył w roku 1947. Naukę kontynuował w Państwowym Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym w Kraśniku, do którego uczęszczał do roku 1950. Po ukończeniu 10 klasy Liceum Ogólnokształcącego przeniósł się do Państwowego Technikum Administracyjno-Gospodarczego Ministerstwa Przemysłu Maszynowego w Kraśniku, gdzie w 1952 r. otrzymał świadectwo dojrzałości oraz dyplom technika handlowca. W tym roku rozpoczął również studia w Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego w Krakowie, które wkrótce przerwał i powrócił do Kraśnika. Od 1953 r. pracownik Kraśnickiej Fabryki WYROBÓW METALOWYCH, a po przekształceniu – Fabryki Łożysk Tocznych w Kraśniku. Pracę zawodową zakończył w roku 1991.

Był członkiem Związku Harcerstwa Polskiego oraz licznych zrzeszeń i klubów sportowych. Należał do Komitetu Organizacyjnego IV, V i VI Zjazdu absolwentów i wychowanków kraśnickiego gimnazjum i liceum. Członek Kraśnickiego Towarzystwa Regionalnego. Zaangażowany w opiekę nad grobami ważnych dla Kraśnika osób oraz akcję „Znicze dla Wołynia”.

Należał do najbardziej utytułowanych kraśnickich sportowców lat 50. i był jednym z najwybitniejszych lekkoatletów w historii Kraśnika. Jako sportowca wyróżniała go wszechstronność uprawianych dyscyplin – była to piłka nożna, tenis stołowy, lekkoatletyka, narciarstwo zjazdowe, boks oraz szachy. Swoją pasją do sportu oraz zdobytą wiedzę dzielił się poprzez zaangażowanie w działalność sportową na rzecz społeczności kraśnickiej. Za swoją działalność sportową i społeczną został od-

znaczony w 1978 r. Złotą Odznaką Honorową Lubelskiego Związku Piłki Nożnej oraz w 1977 r. Srebrną i w 2012 r. Złotą Honorową Odznaką Ludowego Związku Sportowego. W 1969 r. odznaczony jubileuszową odznaką sprawnościową Polskiego Związku Narciarskiego. Za całokształt pracy zawodowej i społecznej, wniesionej dla osiągnięć i rozwoju Kraśnickiej Fabryki WYROBÓW Metalowych, odznaczony w 1971 r. srebrną odznaką „Zasłużony dla K.F.W.M.”. W 2008 r. odznaczony przez Związek Harcerstwa Polskiego Brązowym Krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”. Zmarł bezpotomnie 10 maja 2019 r. w Kraśniku. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Kraśniku⁴¹.

Prezentowane archiwalia pochodzą z zespołu archiwalnego nr 356 – *Spuścizna Jerzego Kulpy*⁴². Zostały one przekazane do Archiwum Państwowego w Lublinie Oddziału w Kraśniku w formie daru dnia 16 czerwca 2020 r. przez Henryka Kulpę – brata Jerzego Kulpy. Spuścizna zawiera przede wszystkim osobiste pamiątki autora: dokumenty odzwierciedlające przebieg edukacji oraz pracy zawodowej, kolekcję fotografii prywatnych i z działalności sportowej, legitymacje członkowskie różnego rodzaju organizacji, dyplomy i odznaki przyznawane za osiągnięcia sportowe, zawodowe i w dziedzinie działalności społecznej oraz literaturę fachową.

Aneta Kowalczyk

- ❖ Legitymacja studencka Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego w Krakowie wydana dla Jerzego Kulpy Kraków, 1952 r. APL Oddział w Kraśniku, *Spuścizna Jerzego Kulpy*, sygn. 12.

41 A. Kowalczyk, *Jerzy Kulpa*, [w:] *Słownik biograficzny ziemi kraśnickiej*, t. I, Kraśnik 2020, s. 154.

42 <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/zespol/-/zespol/162855> [dostęp: 15 października 2020 r.].

GENERALGOUVERNEMENT

in Kraśniku Kreis Janów lubelski
 w 24 powiat
 Nr. 24 Schuljahr 1941/42
 Rok szkolny

SCHULZEUGNIS
ŚWIADECTWO SZKOLNE

Geboren den 18 listopada 1933 in Kraśniku
 urodzony dnia 18 listopada 1933 w Kraśniku
 Kreis Janów lubelski Konfession rzymsko-katolicki
 powiat Janów lubelski wyznania
 besuchte die II Klasse und erhielt für das II Halbjahr des Schuljahres 1941/42
 uczęszczał do II klasy i otrzymał za II półrocze roku szkolnego

nachstehendes Zeugnis:
następujące świadectwo:

Betragen <u>gut</u>	sprawowanie <u>dobry</u>
Religion <u>gut</u>	religia <u>dobry</u>
Polsische Sprache <u>gut</u>	język polski <u>dobry</u>
Sprache <u>gut</u>	język <u>dobry</u>
Naturkunde <u>gut</u>	nauka o przyrodzie <u>dobry</u>
Rechnen u. Raumlehre <u>gut</u>	arytmetyka z geometrią <u>dobry</u>
Zeichnen <u>gut</u>	rysunki <u>dobry</u>
Werkunterricht <u>gut</u>	zajęcia praktyczne <u>dobry</u>
Gesang <u>gut</u>	śpiew <u>dobry</u>
Leibesübungen <u>gut</u>	ćwiczenia cielesne <u>dobry</u>
Weibliche Handarbeiten <u>gut</u>	roboty kobiece <u>dobry</u>

Versäumte Stunden 18 davon unentschuldig 1
 Opuszczonych godzin 18 niemiędzywiedliwionych

Auf Grund dieses Zeugnisses wird der Schüler- die Schülerin in die III Klasse — versetzt.
 Na podstawie powyższego świadectwa uczeń-uczennica — przechodzi do III klasy.

Kraśnik den 27 czerwca 1942
 dnia 27 czerwca 1942
Tawnyński Kłobacz Schulleiter — kierownik szkoły
 Klassenlehrer — opiekun klasy

Urteile: sehr gut, gut, genügend, nicht genügend.
 Skala ocen: bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny.

Stempel: *Wzrost 1,70 m, Ciężar 50 kg, Ciężar ciała 50 kg, Ciężar głowy 5 kg, Ciężar serca 0,25 kg, Ciężar płuca 0,5 kg, Ciężar wątroby 0,5 kg, Ciężar nerek 0,1 kg, Ciężar pęcherzyka żółciowego 0,1 kg, Ciężar trzustki 0,1 kg, Ciężar śledziony 0,1 kg, Ciężar wątroby 0,5 kg, Ciężar nerek 0,1 kg, Ciężar pęcherzyka żółciowego 0,1 kg, Ciężar trzustki 0,1 kg, Ciężar śledziony 0,1 kg*

Bsp. 7. 1.

❖ Świadectwo szkolne Jerzego Kulpy z czasów okupacji niemieckiej

Kraśnik, 27 czerwca 1942 r.

APL Oddział w Kraśniku, *Spuścizna Jerzego Kulpy*, sygn. 2.

- ❖ Karnecik narciarza, wydany przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Kraków, 1959 r.

APL Oddział w Kraśniku, *Spuścizna Jerzego Kulpy*, sygn. 26.

- ❖ Legitymacja członkowska Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego Oddziału w Kraśniku Fabrycznym wydana dla Jerzego Kulpy

Kraśnik, 19 stycznia 1958 r.

APL Oddział w Kraśniku, *Spuścizna Jerzego Kulpy*, sygn. 14.

- ❖ Książeczka wycieczek motorowych na Motorową Odnakę Turystyczną „MOT” lub Odnakę Turysta Motorowy „TM” wydana dla Jerzego Kulpy na lata 1960–1962

APL Oddział w Kraśniku, *Spuścizna Jerzego Kulpy*, sygn. 29.

SPUŚCIZNA Jerzego Kulpy

- ❖ Proporzcyk RP LZS Kraśnik, VII powiatowa konferencja sprawozdawczo-wyborcza, 1967 r.

APL Oddział w Kraśniku, *Spuścizna Jerzego Kulpy*, sygn. 7.

- ❖ Brązowy Krzyż Zasługi Związku Harcerstwa Polskiego, przyznany Jerzemu Kulpi w 2008 r.

APL Oddział w Kraśniku, *Spuścizna Jerzego Kulpy*, sygn. 1.

- ❖ Przepustka turystyczna Jerzego Kulpy na pobyt w czechosłowackich obszarach turystycznych, wydana przez Komendę Powiatową Milicji Obywatelskiej w Kraśniku

Kraśnik, 22 czerwca 1962 r.

APL Oddział w Kraśniku, *Spuścizna Jerzego Kulpy*, sygn. 29.

- ❖ Karta pływacka Jerzego Kulpy ważna do 30 września 1968 r.

APL Oddział w Kraśniku, *Spuścizna Jerzego Kulpy*, sygn. 32.

- ❖ Dyplom uznania dla Jerzego Kulpy za pracę zawodową i społeczną dla Kraśnickiej Fabryki Wyrobów Metalowych

Kraśnik, 21 marca 1970 r.

APL Oddział w Kraśniku, *Spuścizna Jerzego Kulpy*, sygn. 5.

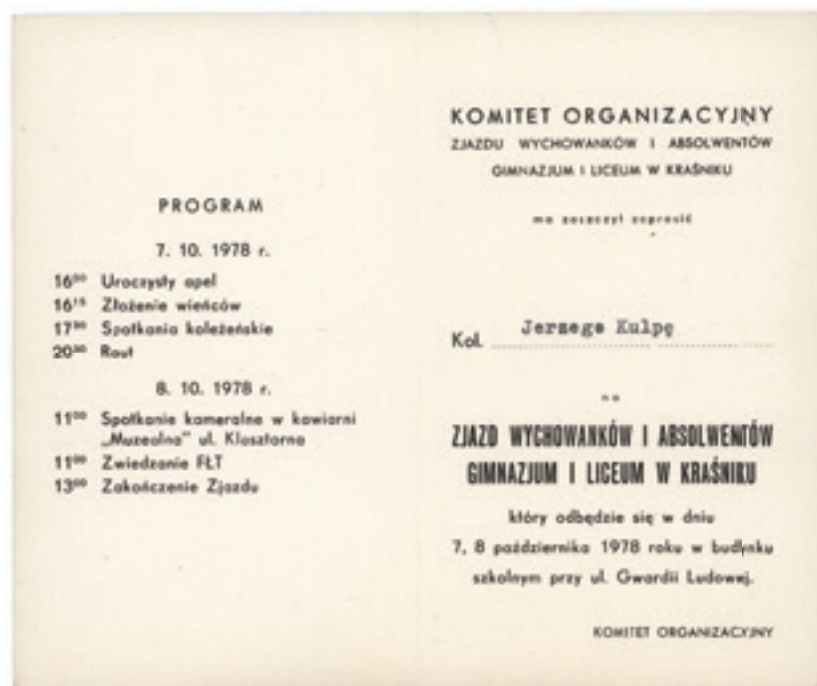

- ❖ Świadectwo Jerzego Kulpy ukończenia kursu kandydatów na niezawodnych kierowców samochodowych kategorii B.

Kraśnik, 9 grudnia 1974 r.

APL Oddział w Kraśniku, *Spuścizna Jerzego Kulpy*, sygn. 1.

- ❖ Zaproszenie dla Jerzego Kulpy na zjazd wychowanków i absolwentów gimnazjum i liceum w Kraśniku w dniach 7–8 października 1978 r.

APL Oddział w Kraśniku, *Spuścizna Jerzego Kulpy*, sygn. 34.

- ❖ Bilet pracowniczy Jerzego Kulpy

Kraśnik, 1990 r.
APL Oddział w Kraśniku, *Spuścizna Jerzego Kulpy*, sygn. 1.

LUBLINO
BRAMA
TEKNOLOGICZNA

10.1947

mycaz

SPUŚCIZNA

TADEUSZA MYCKA

Tadeusz Aleksander Mycek, harcerz, członek AK, doktor nauk technicznych, architekt, rysownik, publicysta, doradca Solidarności w latach 1981–1982. Urodził się w Adamkach k. Radzyna Podlaskiego 3 maja 1923 r. Syn Otylii ze Sławińskich i Tomasza Mycka, administratora folwarku Adamki, zasłużonego członka Polskiej Organizacji Wojskowej⁴³.

W latach 1946–1951 Tadeusz Mycek studiował na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, gdzie doktoryzował się, a w latach 1970–1976 wykładał. Wykonywał projekty architektoniczne, urbanistyczne, wnętrzarskie, wystawiennicze i z zakresu grafiki użytkowej według własnej, oryginalnej metody. Zaprojektował szereg zakładów przemysłowych, budynków użyteczności publicznej i domów mieszkalnych, m.in.: śródmieścia Lubartowa, Ostrowi Mazowieckiej i Wyszkowa, przebudowę i rozbudowę kościoła w Broszkowie k. Siedlec, opery we Wrocławiu, Teatru Współczesnego w Warszawie, szpitala Akademii Medycznej w Krakowie, a także rehabilitację zabudowy w skali miasta dla Słupska, Siedlec, Kałuszyna, „Amerykańską Częstochowę” w Doylestown, rezydencje w Stanach Zjednoczonych oraz wiele projektów dla prywatnych klientów.

Pasjonat architektury, naukowiec i publicysta, portrecista wielu miast polskich, zwłaszcza Warszawy, w tym Saskiej Kępy. Opublikował ok. 500 artykułów, najczęściej własnoręcznie ilustrowanych, rysował w prasie krajowej i zagranicznej. Ogłosił drukiem szereg rozpraw popularnonaukowych i naukowych. Autor wspomnień, opublikowanych na prawie rękopisu, m.in. *Spotkania z Mistrzami*, *Portrety Saskiej Kępy*, *Amery-*

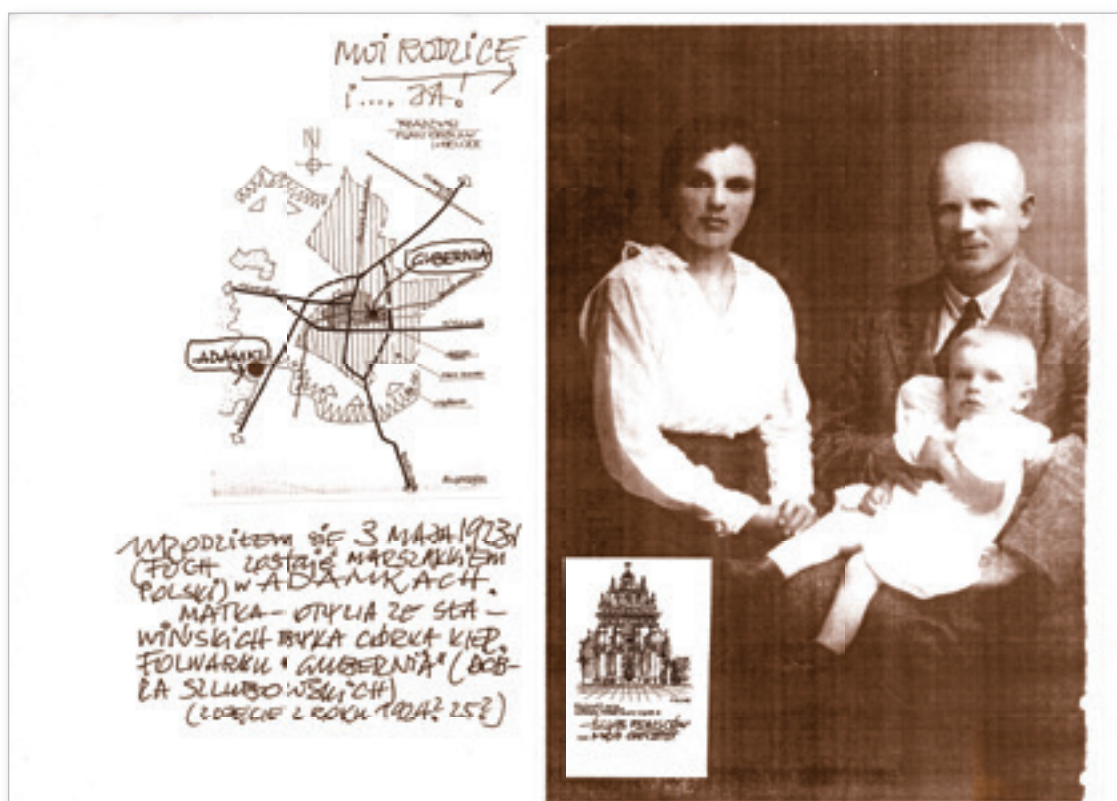
43 http://www.inmemoriam.architektsarp.pl/pokaz/tadeusz_aleksander_mycek,684735 [dostęp: 10 listopada 2020 r.].

kańskie epizody, Mój Radzyń, A jednak Lublin, Moja wojna o Słupsk, Moja rysunkowa opowieść o Słupsku, i in.

Był laureatem wielu konkursów, brał udział w licznych wystawach architektonicznych, rysunkowych i malarskich, zbiorowych i indywidualnych, w kraju i za granicą. Otrzymał prawa Twórcy Ministerstwa Kultury i Sztuki. Odznaczony, m.in. Krzyżem AK, Krzyżem Partyzanckim, Krzyżem Akcji „Burza”. Zmarł 20 października 2019 r. w Warszawie.

Prezentowane dokumenty pochodzą z zespołu archiwalnego nr 746 – *Spuścizna Tadeusza Mycka*, przechowywanego w Archiwum Państwowym w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim. Zostały przekazane w formie daru przez jego córkę, Annę Mycek-Wodecką jesienią 2019 r. oraz zimą 2020 r.

Dr Joanna Kowalik-Bylicka

- ❖ Otylia ze Sławińskich i Tomasz Mycki, administrator folwarku Adamki, zasłużony członek Polskiej Organizacji Wojskowej wraz z synem Tadeuszem

Grafika fasady kościoła parafialnego w Radzynie Podlaskim, w którym ochrzczony był Tadeusz Mycki, a ślub zawierali jego rodzice. Na karcie znajduje się także plan położenia Radzyna i okolicznych miejscowości autorstwa Tadeusza Mycka. Karta ze wspomnień Tadeusza Mycka *Moje Adamki*. Adamki 2002 r.

Fot. ok. 1924 r.

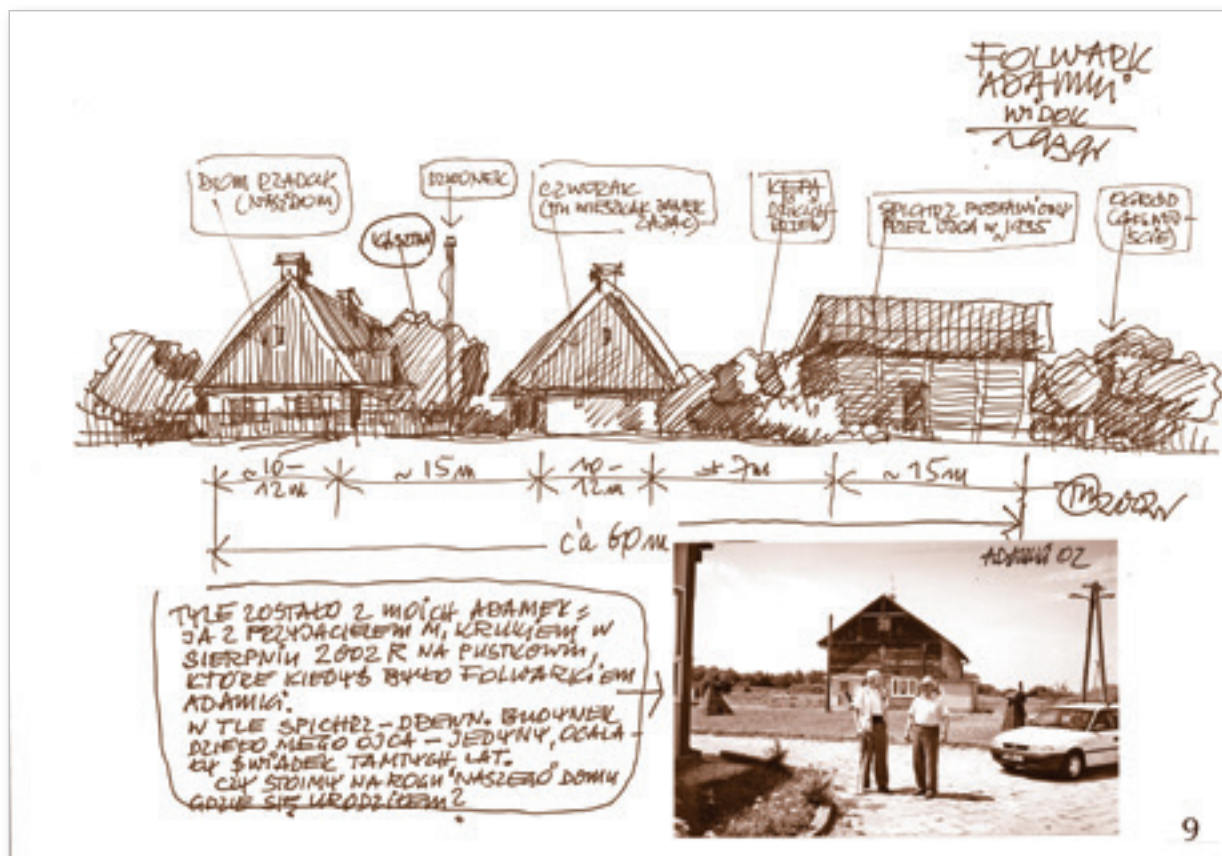

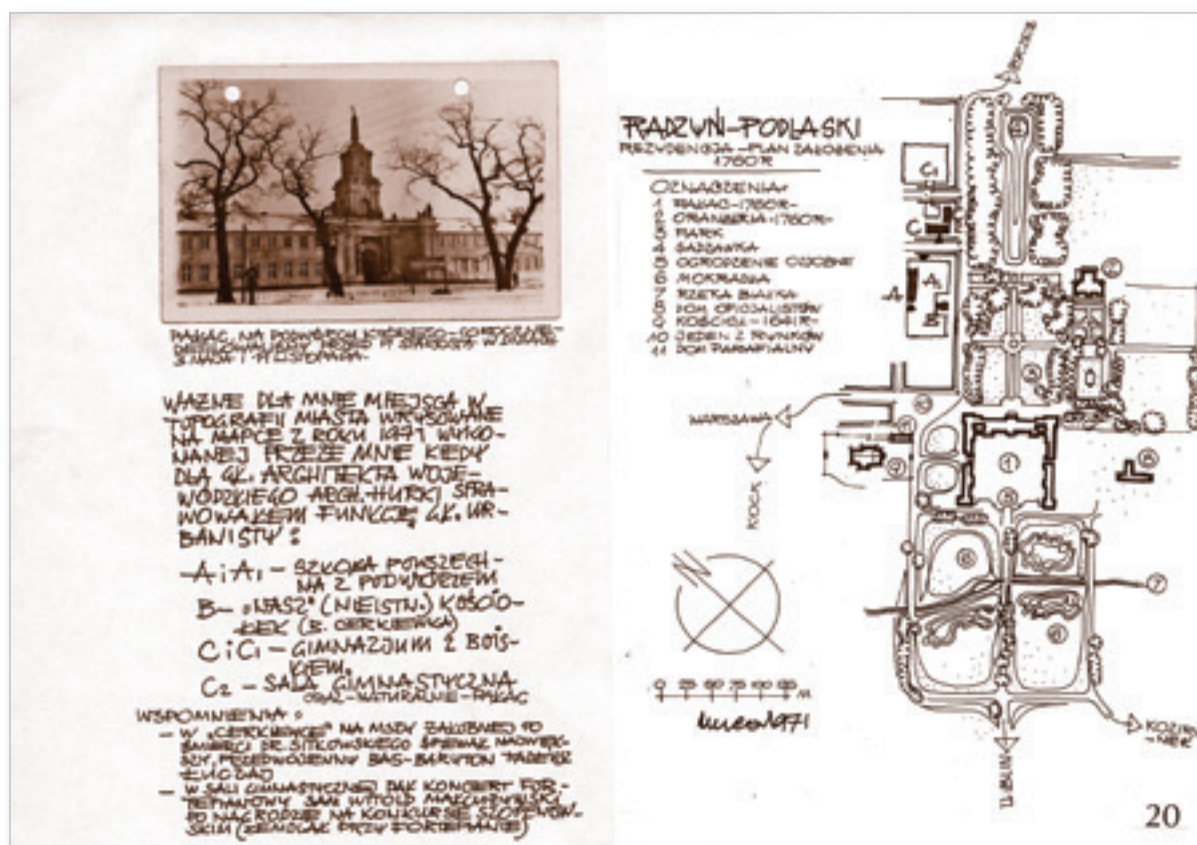
❖ Tadeusz Mycek (1923–2019)

Warszawa, październik 1947 r.

❖ Tadeusz Mycek z wraz ze swoim przyjacielem M. Krukiem w Adamkach. Karta ze wspomnień Tadeusza Mycka *Moje Adamki*, dotycząca folwarku Adamki. Na fotografii znajduje się jedyny ocalały drewniany spichlerz z folwarku Adamki. Rysunek autorstwa Tadeusza Mycka, odtwarzający stan zabudowy folwarku w Adamkach na 1939 r.

Adamki, 2002 r.

❖ Pałac w Radzynie Podlaskim, miejsce corocznych defilad z okazji 3 Maja i 11 Listopada
Karta ze wspomnień Tadeusza Mycka *Materialy* 1971 r.

 Harcerze z drużyny im. dr. Sitkowskiego w Radzynie Podlaskim. Na fot. Tadeusz Mycek i m.in. Józef Kamiński (drużynowy), Eugeniusz Skrzymowski (zaznaczony krzyżykiem)
 Radzyń, 1938 r.

♦ Legitymacja odznaczenia
Tadeusza Mycka, pseud.
„Zenon”, Krzyżem Armii
Krajowej
Londyn, 1984 r.

♦ Tadeusz Mycek (w środku)
z kolegami. Od lewej Henryk
Meksuła i Bolesław Targoński
przed wejściem do Muzeum
Narodowego

Warszawa, kwiecień 1947 r.

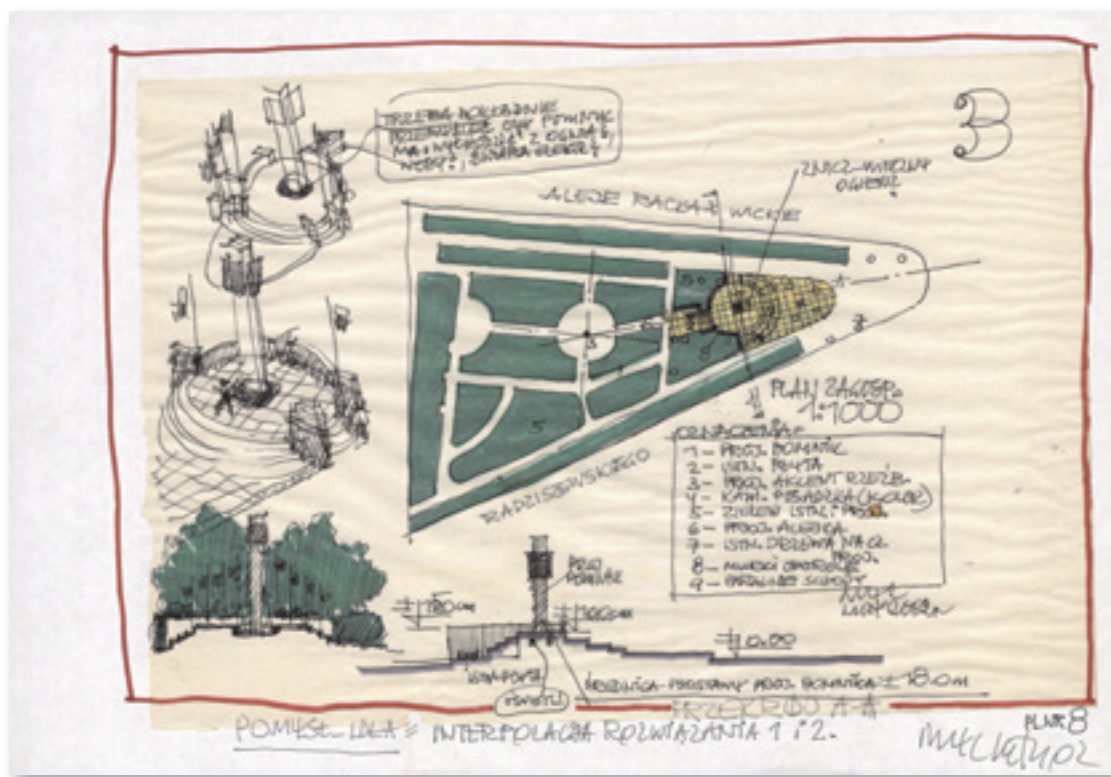

❖ Fotografia z okresu studiów Tadeusza Mycka na Wydziale Architektury w trakcie zajęć w terenie

Warszawa, 1948 r.

❖ **Koncepcja pomnika Polskiego Państwa Podziemnego w Lublinie, autorstwa Tadeusza Mycka**

Warszawa, 2002 r.

❖ Projekt eksperymentalnej szkoły w Lublinie autorstwa Tadeusza Myka
Lublin, 1970 r.

WSPOMNIENIE ANNY MYCEK-WODECKIEJ

Doktor inżynier architekt Tadeusz Mycek – mój Ojciec.
Wspaniały człowiek, piękny fizycznie i duchowo. Żyjący w ciągłym zachwycie, w ciągłym zadziwieniu życiem. Człowiek wielkiej integralności, uczciwości i prawości, o świetnym poczuciu humoru. Patriota doskonały, miłujący ten nasz polski skrawek ziemi słowem, obrazem, uczynkiem i sercem. Niezwykle szczodrze obdarzony przez Boga wieloma talentami. Artysta, erudyta, humanista.

Człowiek wielkiej mądrości i wielkiego serca.

Pełen entuzjazmu i zaczarowania życiem. Przebywając z nim, wkraczało się w inny wymiar – głębszy, intensywniejszy, piękniejszy, mądrzejszy i lepszy. Będąc z nim stawało się po prostu Większym Człowiekiem.

ARCHIWUM

PAWŁA POLICZKIEWICZA

Losy aptekarskiej rodziny Policzkiewiczów, pochodzącej z Kielecczyzny, od drugiej połowy XIX w. związane są także z Lubelszczyzną, a w szczególności z samym Lublinem. Prezentowane materiały dotyczą dwóch osób: Henryka Aleksandra Policzkiewicza (1865–1936) i jego syna Wacława Saturnina Policzkiewicza (1896–1920), ale w wojnie polsko-bolszewickiej z 1920 r. brał udział także drugi syn Henryka Policzkiewicza – Juliusz Policzkiewicz jako żołnierz 23. Pułku Piechoty.

Losy i treść prezentowanych archiwaliów ściśle wiążą się z historią rodziny. Obecnie to archiwum rodzinne wraz z zachowanymi pamiątkami znajduje się pod opieką doktora nauk medycznych Pawła Policzkiewicza (epidemiologa, nauczyciela akademickiego, byłego podsekretarza stanu w Ministerstwie Zdrowia, byłego Głównego Inspektora Sanitarnego), który opiekuje się tą niezwykle cenną spuścizną rodzinną i dba, aby pamięć o jego walecznych przodkach nie została zapomniana. Na archiwum składają się fotografie, dokumentacja, pamiątki rodzinne, prezentujące losy poszczególnych pokoleń rodziny Policzkiewiczów i ich dokonania w wojnie 1920 r. oraz w odbudowie niepodległego państwa, m.in. na niwie pracy zawodowej i społecznej.

SPUŚCIZNA HENRYKA ALEKSANDRA POLICZKIEWICZA

Henryk Aleksander Policzkiewicz urodził się w 1865 r. w Tęgobórze (parafia Nakło, gubernia kielecka), był synem Ludwika i Apolonii z d. Wybranowskiej. W 1886 r. ukończył Wydział Farmaceutyczny Uniwersytetu Warszawskiego, a w 1906 r. został członkiem Warszawskiego Towarzystwa Farmaceutycznego. W 1895 r. ożenił się z córką szczeczeszyńskiego aptekarza Wiktora Migurskiego i Felicji z Moskalskich – Janiną Felicją, urodzoną w 1873 r. w Szczeczeszynie, z którą miał dzieci: Annę (1902–1925), Jana (1905–1984), Juliusza (1898–1963), późniejszego współwłaściciela apteki w Lublinie, Wacława Saturnina (1896–1920).

Henryk Policzkiewicz był właścicielem fabryki wód mineralnych sztucznych i napoi gazowanych w Lublinie⁴⁴. Za pracę w dziele odzyskania niepodległości został odznaczony w 1933 r. Krzyżem Niepodległości. Zmarł w 1936 r. w Lublinie, został pochowany w rodzinnym grobowcu przy ul. Lipowej.

⁴⁴ W przewodniku po firmach miasta Lublina z 1914 r. znajduje się informacja, że Policzkiewicz H. ma zakład pod nazwą: Napoje gazowe na ul. Początkowskiej 14 (właściwa nazwa ulicy to Początkowska – obecnie Staszica) w Lublinie, a na końcu znajduje się reklama firmy: *Fabryka wód mineralnych sztucznych i napojów gazowanych Prowizora farmacji H. Policzkiewicza i S-ki dawniej Aptekarzy Lubelskich w Lublinie – Przewodnik firm polskich w Lublinie na rok 1914, Adresy firm miasta Lublina na 1914 r.*, s. 35; Projekt rozbudowy fabryki wód mineralnych sztucznych Wł. Policzkiewicza w Lublinie z lat 1938–1939 w zasobie APL, Starostwo Grodzkie w Lublinie 1928–1939, sygn. 277.

- ❖ Dyplom ukończenia studiów farmaceutycznych na Uniwersytecie Warszawskim przez Henryka Policzkiewicza

Warszawa, 9 grudnia 1889 r.

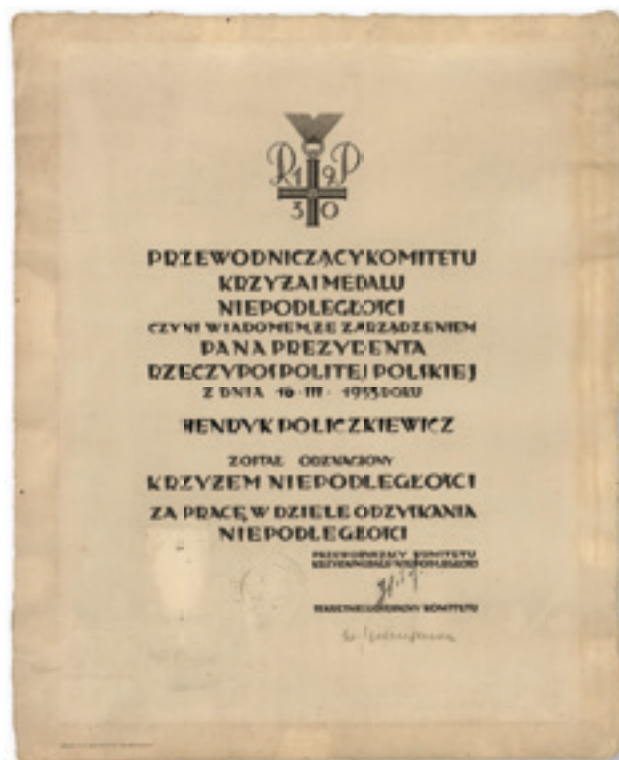

- ❖ Dyplom Warszawskiego Towarzystwa Farmaceutycznego nadany Henrykowi Policzkiewiczowi

Warszawa, 12 października 1906 r.

❖ Krzyż Niepodległości Henryka Policzkiewicza

❖ Pismo z podpisem Józefa Piłsudskiego, przewodniczącego Komitetu Krzyża i Medalu Niepodległości informujące o nadaniu Henrykowi Policzkiewiczowi Krzyża Niepodległości za pracę w dziele odzyskania niepodległości na podstawie zarządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 16 marca 1933 r.

❖ Legitymacja Henryka Policzkiewicza uprawniająca go do noszenia Krzyża Niepodległości

Warszawa, 1933 r.

- ❖ Fotografia Henryka Policzkiewicza odznaczonego Krzyżem Niepodległości

Zakład fotograficzny „Wiktoria”, Lublin, ok. 1933 r.

- ❖ Butelka wody salcerskiej używanej w fabryce wód mineralnych sztucznych i napoi gazowanych Henryka Policzkiewicza i S-ka dawniej zwanej Aptekarze Lubelscy w Lublinie, mieszczącej się przy ul. Staszica 14

- ❖ Etykieta na butelkę wody selcerskiej produkowanej w fabryce wód mineralnych sztucznych i napoi gazowanych Henryka Policzkiewicza i Spółka dawniej zwanej Aptekarze Lubelscy w Lublinie, mieszczącej się przy ul. Staszica 14
- Druk Zakłady Graficzne J. Pietrzykowski, Lublin, Kościuszki 4, po 1926 r.

- ❖ Etykieta na butelkę wody sodowej produkowanej w fabryce wód mineralnych sztucznych i napoi gazowanych Henryka Policzkiewicza i S-ka dawniej zwanej Aptekarze Lubelscy w Lublinie, mieszczącej się przy ul. Staszica 14. Produkt odznaczony został dyplomem uznania na wystawie r. prób. I wz z 1926 r.
- Druk Zakłady Graficzne J. Pietrzykowski, Lublin, Kościuszki 4, po 1926 r.

SPUŚCIZNA WACŁAWA SATURNINA POLICZKIEWICZA

Wacław Saturnin Policzkiewicz, harcerz, peowiak, podporucznik Wojska Polskiego. Urodzony 27 grudnia 1896 r. w Krasnymstawie jako syn Henryka Aleksandra Policzkiewicza, aptekarza (1865–1936) i Janiny Felicji z d. Migurskiej (1873–1941). Był absolwentem Szkoły Lubelskiej, którą ukończył z odznaczeniem w roku 1914. Był współzałożycielem konspiracyjnego skautingu w Szkole Lubelskiej. Należał do organizacji niepodległościowej Związku Młodzieży Polskiej „Przyszłość” (PET) oraz do tajnej organizacji wojskowej młodzieży. Ukończył w 1915 r. tajną szkołę żołnierską Polskiej Organizacji Wojskowej w Lublinie. We wspomnieniach rówieśników zapisał się jako kolega o niezwyklej sile charakteru, prawdomówności i szlachetności⁴⁵.

W 1916 r. rozpoczął studia na Politechnice Warszawskiej i jednocześnie kontynuował naukę w tajnej szkole podchorążych w Warszawie. Równocześnie brał aktywny udział w działaniach konspiracyjnych używając pseudonimów: „Wacek”, „Prądkowski”, „Migurski” czy „Ordon”.

W dniu 12 grudnia 1916 r. jako komendant Polskiej Organizacji Wojskowej witał Józefa Piłsudskiego w Warszawie. W 1918 r. brał udział w rozbrojeniu Niemców w Warszawie. W listopadzie 1918 r. wstąpił do 1 kompanii 1 Pułku Piechoty Legionów, gdzie pełnił funkcję zastępcy dowódcy kompanii. Brał udział w zdobyciu Wilna, Dźwińska, Żytomierza, Kijowa. Zginął w walkach z bolszewikami pod Brodzianką (niedaleko Żytomierza) w dniu 12 czerwca 1920 r.

45 S. Pomarański, *Zarys historii 1 Pułku Piechoty Legionów*, Warszawa 1929, s. 94; M. Lepecki, *W blaskach wojny. Wspomnienia z wojny*, Warszawa 1926, s. 150–159; *Prywatne Męskie Gimnazjum imienia Stefana Batorego („Szkoła Lubelska”) w XXX-lecie*, Lublin 1936 r., s. 71–73, 106, 146, 286–289; A.J. Borkiewicz, *Dzieje 1-go Pułku Piechoty Legionów (lata wojny polsko-rosyjskiej 1918–1920)*, Warszawa 1929, s. 8, 22, 42, 74, 618, 985, 1009; *Lista strat Wojska Polskiego. Polegli i zmarli w wojnach 1918–1920*, Warszawa 1934, s. 700; H. i S. Dąbrowscy, *Harcerski Lublin 1911–1939*, Lublin 2012, s. 29, 60, 63–65; M. Surmacz, *Uczniowie Szkoły Lubelskiej w walkach o niepodległość i granice państwa polskiego w okresie I wojny światowej oraz wojny polsko-bolszewickiej*, „Studia i Materiały Lubelskie”, Lublin 2015, t. 18, s. 121–154.

Został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Niepodległości.

Archiwum osobiste Wacława Saturnina Policzkiewicza wraz z pozostałymi po nim pamiątkami obecnie znajduje się pod opieką Pawła Jerzego Policzkiewicza – bratanka Wacława, który opiekuje się tą niezwykle cenną spuścizną. Jednocześnie stara się o upamiętnienie patriotycznej postawy swojego przodka poległego na polu chwały w 1920 r., którego ciało spoczywa w dalszym ciągu poza granicami kraju w Iskorosti (Korosteń) pod Żytomierzem. Rodzina Policzkiewiczów od dawna czyni zabiegi, aby sprowadzić szczątki Wacława do rodzinnego grobowca, na którym znajduje się tablica poświęcona jego osobie.

❖ Portret Wacława Policzkiewicza (1896–1920), oficera Polskiej Organizacji Wojskowej, podporucznik 1. Pułku Piechoty Legionów

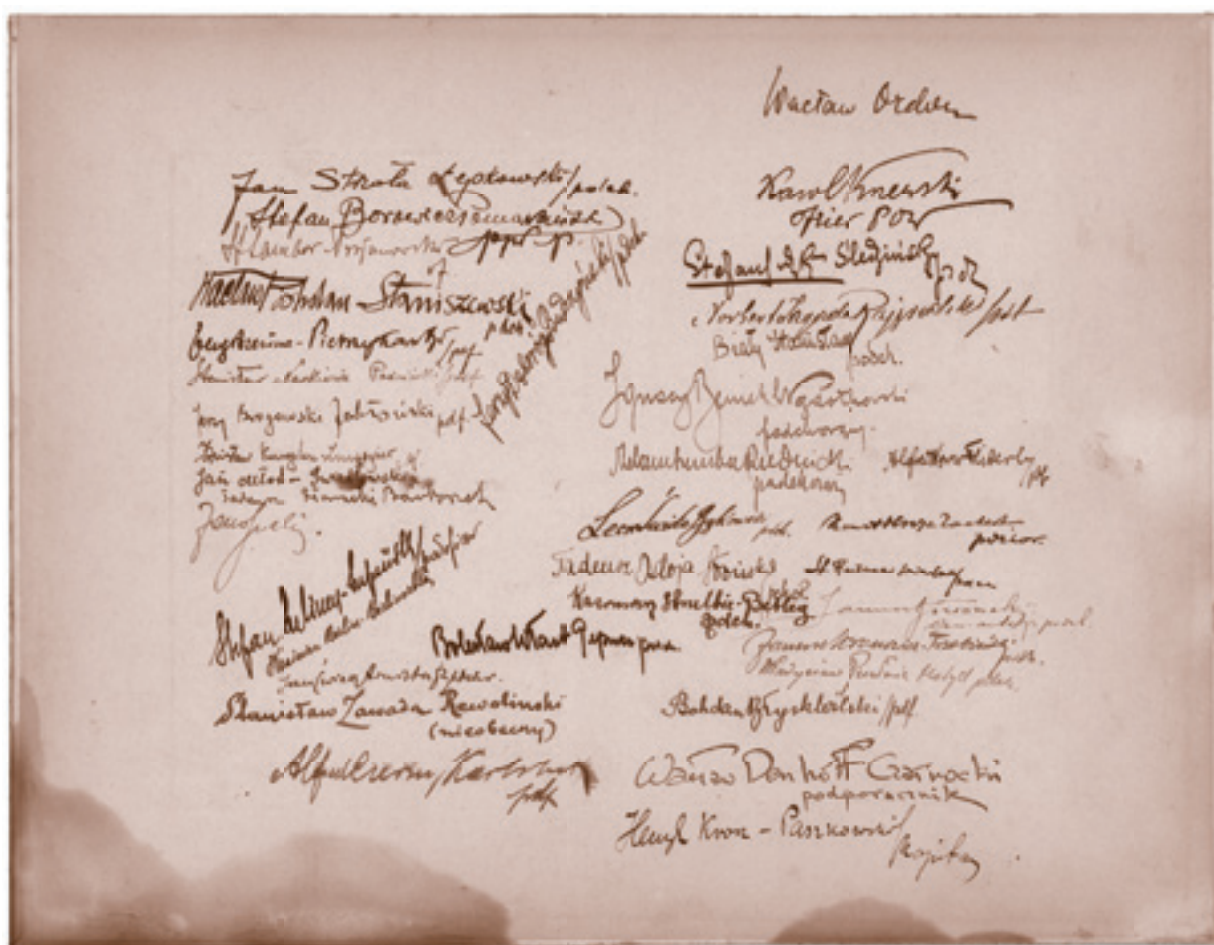
Fot. Stanisław Zawadzki,
Lublin, 1920 r.

❖ Tajna szkoła oficerska Polskiej Organizacji Wojskowej w Warszawie.

Na fot. Wacław Policzkwicz (stoi w drugim rzędzie od dołu, czwarty od prawej) i Jan Arnsztajn (1897–1934) – s. Marka i Franciszki Arnsztajnow, lubelski lekarz i działacz niepodległościowy (stoi w trzecim rzędzie, czwarty od prawej).

Na verso fotografii znajdują się podpisy uczestników: Jan Łepkowski pseud. Strzała; Stefan Pomarański pseud. Borowicz (1893–1944), major piechoty Wojska Polskiego, historyk, instruktor skautowy i harcerski; Stanisław Trojanowski pseud. Sambor (1861–1921), oficer Legionów Polskich, major Wojska Polskiego, odznaczony pośmiertnie Krzyżem Niepodległości; Wacław Staniszewski pseud. Bohdan (1888–1920), porucznik Wojska Polskiego; Eugeniusz Pietrzykowski pseud. Brzezina (ur. 1896), od września 1915 r. w POW, służył w okręgu I-B, od 1918 r. w WP; Stanisław Podwiński pseud. Narkiewicz (1898–1964), prawnik, samorządowiec, pierwszy zastępca Komisarzycznego Burmistrza Warszawy od kwietnia 1941 r. do sierpnia 1944 r.; Jerzy Jabłoński pseud. Brogowski (1896–1986), ziemianin, działacz społeczny i samorządowy, polityk, poseł na Sejm w II RP; Zdzisław Żmigryder pseud. Konopka (1897–1939), historyk starożytności rzymskiej i greckiej, członek POW, senator V kadencji w II RP, Kawaler Orderu Virtuti Militari; Jan Światłowski (Światłoński) pseud. Młot; Tadeusz Głowacki pseud. Barboszek (?); Jan Wojsznar-Opieński (?); Stefan Supiński pseud. Sulima (1898–1947), adwokat; Kazimierz Berlicz-Berlinerblau pseud. Berlicz (ur. 1888); Bolesław Gepner pseud. Włast (1896–1944), adwokat; Jan Arnsztajn pseud. Ćwicz, używał także pseud. Jerzmanowski (1897–1934), lubelski lekarz i działacz niepodległościowy; Stanisław Rewoliński pseud. Zawada (1894–1920), harcerz, uczestnik I wojny światowej i wojny polsko-bolszewickiej, podporucznik Wojska Polskiego, Kawaler Orderu Virtuti Militari (nieobecny); Alfred Karlsbad pseud. Czerny (1894–1974), kierownik Biura Elektryfikacji Węzła Kolejowego Warszawskiego; Jerzy Budzyński pseud. Dęboróg; Wacław Jędrzejewicz ps. Ordon (1893–1993), działacz niepodległościowy, dyplomata, polityk, historyk, generał

brygady Wojska Polskiego; Karol Lilienfeld pseud. Krzewski (1893–1944), dziennikarz i literat, major dyplomowany piechoty Wojska Polskiego, jeden z największych twórców etosu Legionów Polskich, legendy I Brygady i kultu marsz. Józefa Piłsudskiego, historyk literatury polskiej i wojskowości; Stefan Sledziński; Norbert Rajgrodzki (Rejgordzki) pseud. Zagozda; Stanisław Biały; Ignacy Wądołkowski pseud. Beniek (1897–1969), działacz niepodległościowy i społeczny, harcmistrz, współtwórca harcerstwa w Warszawie, podpułkownik dyplomowany piechoty Wojska Polskiego, Kawaler Orderu Virtuti Militari; Adam Rudnicki pseud. Szczurba (1897–1964), działacz niepodległościowy, działacz POW, podpułkownik dyplomowany piechoty Wojska Polskiego; Alfred Fliderly (Freyer?) pseud. Nerw (1901–1927); Leon Bąkowski pseud. Świda (1894–1954), oficer Legionów Polskich i Wojska Polskiego w II Rzeczypospolitej, pułkownik ludowego Wojska Polskiego, Kawaler Orderu Virtuti Militari; Konstanty Zachert pseud. Olszyc (1893–1940); Tadeusz Słoiński pseud. Ostoja (1897–1993); Stanisław Rozłucki (?); Kazimierz Betley pseud. Strzelbic (1897–1919), był jednym z założycieli harcerstwa w Płocku, członek POW i oficer Wojska Polskiego, brał udział w wojnie bolszewickiej, zginął w walce o Wilno; Janusz Kozłowski; Janusz Trzebiński pseud. Wnorowicz; Władysław Horyd pseud. Przerwicz (1892–1937), komendant Okręgu Siedlce, por. 22 Pułku Piechoty, referent operacyjny sztabu 9. DP, nast. kpt. w Oddziale II Sztabu Generalnego; Bohdan (Bogdan) Ignacy Szczepny Błysk-Wilski (Wilski-Błysk) (1898–?); Wacław Denhoff Czarnocki (1896–1927), żołnierz Legionów, kapitan piechoty Wojska Polskiego, pomysłodawca założenia klubu Polonia Warszawa, poeta; Henryk Krok-Paszkowski (1887–1969), generał brygady Wojska Polskiego.

Warszawa, 1916 r.

- ❖ Nominacja na podoficera POW z przydziałem do Szkoły Żołnierskiej Obwodowej I klasy stołecznego miasta Warszawy dla Wacława Policzkiewicza pseud. Migurski nadana przez komendanta I Okręgu POW Tadeusza Pyziewicza w dniu 8 września 1916 r.

- ❖ Świadectwo Wacława Policzkiewicza pseudonim Migurskiego, podchorążego POW ukończenia szkoły oficerskiej POW w Warszawie z informacją o zdanych egzaminach i ukończeniu szkoły żołnierskiej w Lublinie

Warszawa, 20 kwietnia 1917 r.

- ❖ Nominacja na podchorążego POW z przydziałem do Szkoły Żołnierskiej Obwodowej Ib klasy stołecznego miasta Warszawy dla Wacława Policzkiewicza pseud. Migurski nadana przez komendanta I Okręgu POW Kasprzyka w dniu 21 kwietnia 1917 r.

- ❖ Legitymacja oficerska podporucznika Wacława Policzkiewicza z przydziałem do obozu w Jabłonnii

Warszawa, 3 lutego 1919 r.

- ❖ Nadanie podporucznikowi Wacławowi Policzkiewiczowi prawa noszenia Odznaki WILNO nadanej przez Dowództwo Grupy gen. Rydza-Śmigłego nr 83. Odznaka „Za Wilno” zatwierdzona została Dziennikiem Rozkazów Ministerstwa Spraw Wojskowych z 1921 nr 49, poz. 872, zał. 2, poz. 61 – ustanowiona na pamiątkę zdobycia i opanowania Wilna 19 kwietnia 1919 r.

Kwatera Sztabu, 23 sierpnia 1919 r.

- ❖ Odznaka Pamiątkowa Wilno 1919 Wielkanoc Wacława Policzkiewicza

- ❖ Odznaka Dowództwa Wojska Polskiego „Wschód” nadana Wacławowi Policzkiewiczowi. Dowództwo „Wschód” koordynowało obronę Lwowa z oddziałami kierowanymi na pomoc obronie Lwowa, dowódcą był gen. Tadeusz Rozwadowski, istniało od około połowy grudnia 1918 r. do maja-czerwca 1919 r.

- ❖ Nekrolog Wacława Policzkiewicza, oficera Polskiej Organizacji Wojskowej, podporucznika I Pułku Jazdy Konnej Legionów, studenta Politechniki Warszawskiej, który zginął w wieku 23 lat w walkach z bolszewikami w ok. Żytomierza, 13 czerwca 1920 r. pochowany został w Korosteniu 18 czerwca 1920 r. Nabożeństwo żałobne za duszę zmarłego w kościele garnizonowym 8 lipca 1920 r. w Lublinie. Rodzice, bracia i siostra

„Głos Lubelski”, Lublin, 6 lipca 1920 r.

- ❖ Podziękowanie wszystkim uczestnikom nabożeństwa żałobnego za dusze poległych w obronie ojczyzny oficerów Wojska Polskiego Wacława Policzkiewicza i Longina Gładyszewskiego. Rodziny poległych

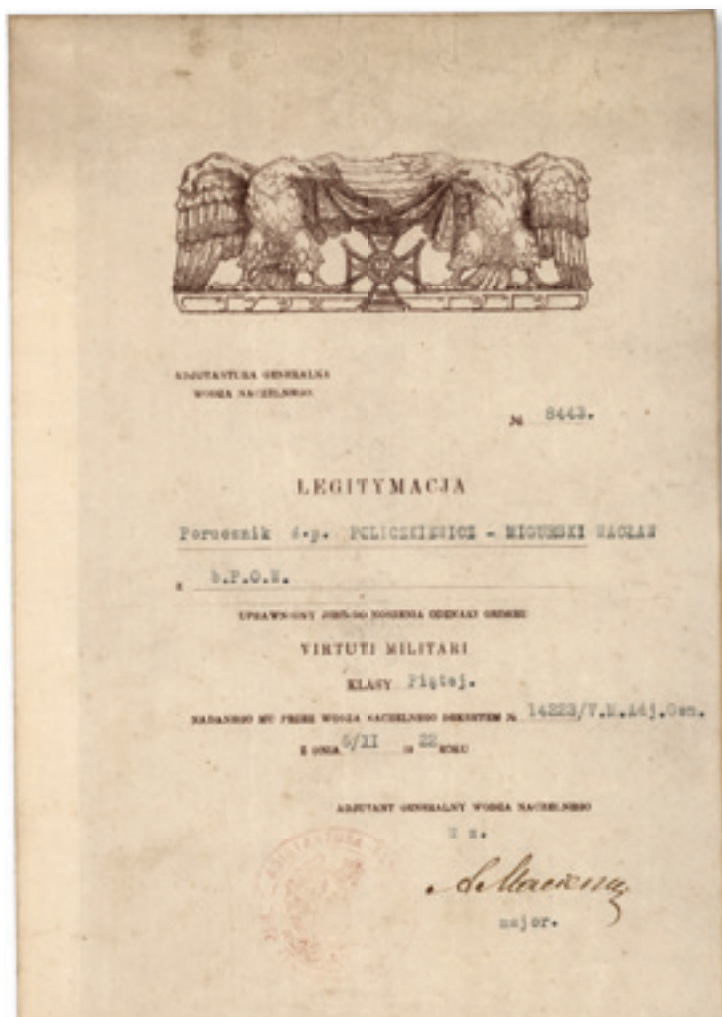
„Ziemia Lubelska”, 14 lipca 1920 r., nr 310

- ❖ Nekrolog podporucznika Wacława Policzkiewicza, członka POW, od 1 listopada 1918 r. brał udział w walkach I Pułku Jazdy Konnej Legionów o Wilno, Dźwińsk, Żytomierz, Kijów, studenta Politechniki Warszawskiej, zginął w walce pod Brodzianką na Ukrainie w dniu 12 czerwca 1920 r. Oficerowie i żołnierze

Lublin, 26 lipca 1920 r.

- ❖ Legitymacja porucznika śp. Wacława Policzekiewicza pseud. Migurski nadania orderu Wirtuti Militari klasy V na mocy dekretu Wodza Naczelnego nr 14223/V.M.Adj. Gen. z dnia 6 listopada 1922 r.
- ❖ Order Wirtuti Militari klasy V nadany pośmiertnie Wacławowi Policzekiewiczowi w 1922 r.

- ❖ Ordery i odznaki Wacława Policzekiewicza. Ordery: VM kl. V; Krzyż Niepodległości oraz odznaki: „Za Wilno, Wielkanoc 1919” i „Krzyż Polskiej Organizacji Wojskowej 1918–1919” oraz odznaka Dowództwa Wojska Polskiego „Wschód”

ARCHIWUM

HANNY DE SAS STUPNICKIEJ

Początki archiwum rodzinnego, jak również pamięci historii rodziny Hanny de Sas Stupnickiej związane są z nestorką rodu Ewą Felińską z domu Wendorff⁴⁶, urodzoną 26 grudnia 1793 r. – zesłaną na Syberię za działalność niepodległościową, autorką powieści obyczajowych i wspomnień z zesłania: *Wspomnienia z podróży do Syberii, pobytu w Berezowie i Saratowie*, autorką haseł do Encyklopedii Powszechnej Orgelbranda z lat 1859–1868. Jej ojcem był Zygmunt Wendorff (Wierzba-Wendorf) herbu własnego, a matką Zofia Sągajło. Rodzina należała do średniozamożnego ziemiaństwa i posiadała majątek Uznoha (pow. słucki, woj. nowogródzkie). W 1811 r. Ewa Wendorff poślubiła Gerarda Felińskiego (zm. w 1833 r.) herbu Farensbach, właściciela dóbr Wojutyn (pow. łucki, woj. wołyńskie), deputata Sądu Głównego Wołyńskiego w Żytomierzu, brata Alojzego Felińskiego⁴⁷ (1771–1820), poety, autora m.in. hymnu *Boże coś Polskę*, dramaturpisa, historyka i teoretyka literatury, dyrektora Liceum Krzemienieckiego.

- 46 Swojemu życiu i twórczości wiele miejsca poświęciła sama Ewa Felińska w swoich pamiętnikach: *Wspomnienia z podróży do Syberii, pobytu w Berezowie i Saratowie spisane*, Wilno 1852, czy też *Pamiętniki z życia*, Wilno 1856. Pisali o niej m.in.: T. Turkowski, *Ewa Felińska*, [w:] *Polski słownik biograficzny* (dalej: *PSB*), t. 6, Kraków 1948, s. 407–408. *Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”*, t. 7, red. I. Śliwińska, S. Słupkiewicz i zesp., Warszawa 1968, s. 322.; J. Rudnicka, *Ewa Felińska – pamiętnikarka*, [w:] *Pisarki polskie epok dawnych*, red. K. Stasiewicz, Olsztyn 1998, s. 193–200; A. Ročko, *Świat wspomnień Ewy Felińskiej z Wendorffów*, „Napis”, t. 9/2003, s. 185–194; A. Zwolan, *Poetyka samotności w polskiej literaturze syberyjskiej*, [w:] E. Czaplewicz, E. Kacperski, *Kresy, Syberia, literatura*, Warszawa 1995; W. Śliwowska, *Polskie drogi do emancypacji*, [w:] *Losy Polaków w XIX–XX w.*, red. B. Grochulska, J. Skowronek, Warszawa 1987.
- 47 A. Bar, *Feliński Alojzy (1771–1820)*, [w:] *PSB*, t. VI, Kraków 1948, s. 408–410, t. 4: *Oświecenie*, [w:] *Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”*, Warszawa 1966, s. 451–456; A. Feliński, *Barbara Radziwiłłówna. Tragedia w pięciu aktach*. Ze wstępem i objaśnieniami M. Szykowskiego, Wrocław 1950; B. Zakrzewski, *„Boże, coś Polskę” Alojzego Felińskiego*, Wrocław 1987; I. Chrzanowski, *Alojzy Feliński*, „Pamiętnik Literacki” 1933.

Ewa Felińska po śmierci męża w 1833 r. przeniosła się z dziećmi do Krzemieńca, gdzie po likwidacji Liceum Krzemienieckiego postanowiła je kształcić prywatnie. Związała się wówczas ze Stowarzyszeniem Ludu Polskiego Szymona Konarskiego. W wyniku rozbicia siatki konspiracyjnej w 1839 r. została aresztowana i zesłana na Syberię do Berezowa nad rzeką Ob, a w 1841 r. przeniesiona do Saratowa nad Wołgą, gdzie przebywała aż do 1844 r. Zmarła 20 grudnia 1859 r. w Wojutynie.

Dzieci Ewy i Gerarda Felińskich to: Paulina, Alojzy, Zygmunt Szczęsny, Zofia, Juliusz (Julian) i Wiktoria. Zygmunt Szczęsny (1822–1895)⁴⁸ był profesorem Akademii Duchownej w Petersburgu oraz arcybiskupem metropolitą warszawskim w latach 1862–1883. Dzieci po zesłaniu Ewy znajdowały się pod opieką przyjaciół i najstarszej córki Pauliny.

Prezentowane archiwalia dotyczą linii córki Ewy i Gerarda Felińskich – Zofii, która poślubiła Adama Stanisława Poniatowskiego herbu Ciołek (1808–1872), właściciela majątku Cepcewicz Wielkie (pow. łucki) i ich najmłodszej córki Leonii, która poślubiła Mariana Jaxa-Chamca.

Mąż Zofii Felińskiej – Adam Stanisław Poniatowski był oficerem korpusu generała Dembińskiego w powstaniu listopadowym, współorganizatorem powstania styczniowego na Wołyniu. Po upadku powstania został zesłany na Syberię, a majątek Cepcewicz został na kilka lat skonfiskowany. Po Adamie Cepcewicz odziedziczył jego syn Szczęsny Leon Poniatowski (1857–1936)⁴⁹, żonaty z Marią Sokołowską herbu Pomian, działacz społeczny i polityczny na Polesiu i Wołyniu. Drugi syn Adama – Kazimierz Józef Poniatowski (1854–1934)⁵⁰, mierniczy, urzędnik, działacz demokratyczny i społeczny, ukończył szkołę mierniczą w Pskowie, mieszkał krótko w Petersburgu, w 1893 r. przeniósł się do Wilna, gdzie pracował m.in. w wileńskim Banku Ziemskim, w 1907 r. zakupił majątek Jaszców (woj. lubelskie). Córce Adama – Leonii, urodzonej 6 maja 1859 r. w Zosinie, zamężnej z Marianem Jaxa-Chamcem, właścicielem majątku Andruha, przypadł dwór w Zosinie, który w 1923 r. został przekazany Antoniemu Chamcowi, synowi Leonii i Mariana, ożenionemu z Marią Krzyczkowską, który do 1939 r. był właścicielem tego majątku.

48 H. Wyczawski, *Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński*, Warszawa 1975; Biskup M. Godlewski, *Zygmunt Szczęsny Feliński*, [w:] *PSB*, t. 6, Kraków 1948, s. 410–412; M. Cybulski, *Zygmunt Szczęsny Feliński – pisarz i człowiek*, Warszawa 2015; Nota biograficzna na http://www.vatican.va/news_services/liturgy/libretti/2009/20091011.pdf [dostęp: 10 listopada 2020 r.]; Z. S. Feliński, *Pamiętniki*, Warszawa 1986.

49 L. Hayto, *Poniatowski Szczęsny Leon (1857–1936)*, [w:] *PSB*, t. 27, Wrocław 1983, s. 489–491, C. Brzoza, K. Stepan, *Posłowie polscy w parlamencie rosyjskim 1906–1917*, [w:] *Słownik biograficzny*, Warszawa 2001, s. 168–170; *Z żałobnej karty. Ś.P. Szczęsny Poniatowski (1857–1936)*, „Łąka i Torfowisko” 1936, nr 8/9, s. 257–263; *Szczęsny Poniatowski (1857–1936)*, „Pamiętnik Kijowski”, Londyn 1963, t. 2, s. 98–104.

50 A. Szklarska-Lohmannowa, *Poniatowski Kazimierz Józef (1854–1934)*, [w:] *PSB*, t. 27, Wrocław 1983, s. 453–454.

Leonia i Marian Jaxa-Chamcowie mieli czworo dzieci: Marię, Jadwigę, Bronisławę i Antoniego.

Babką Hanny de Sas Stupnickiej była Jadwiga z Jaxa-Chamców (c. Leonii i Mariana), która wyszła za mąż za Antoniego Sokołowskiego. Małżeństwo miało pięcioro dzieci: Miroslawa, Jadwigę (ur. 20 grudnia 1880 r.), Halinę, Witolda i Teresę Wandę (1912–1985) – prof. KUL, etyka i filozofa przyrody, żonę Włodzimierza Ścibora-Rylskiego (1914–1939)⁵¹ – działacza katolickiego i prawnika, który zginął w kampanii wrześniowej pod Warszawą.

Jadwiga Helena Bańkowska z d. Sokołowska, ur. 1 lutego 1906 r. (po II wojnie podawała rok urodzenia 1909 r.) w Zosinie (gm. Antonówka, pow. Sarny), jako córka Antoniego Sokołowskiego, geometry przysięgłego i Jadwigi z Jaxa-Chamców. Ukończyła w 1927 r. Gimnazjum Matematyczno-Przyrodnicze Władysława Kunickiego w Lublinie. Studiowała w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie na Wydziale Rolnym, specjalność łekarstwo. Pracowała m.in.: w Polskiej Izbie Rolniczej (1935–1938 r.), Łódzkiej Izbie Rolniczej (1937–1938 r.), a po wojnie: Krakowskiej Izbie Rolniczej (1945–1948 r.), Okręgowej Dyrekcji Lasów Państwowych (1949–1950 r.), Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej (1951), Wojewódzkim Zarządzie Młynów w Lublinie (1951–1956) oraz w Biurze Projektów Wodno-Melioracyjnych w Lublinie (1956 aż do emerytury jako projektant). Przebywała w Warszawie podczas powstania warszawskiego, skąd udało jej się wydostać z chorą matką i dwójką małych dzieci.

Jadwiga Helena Sokołowska poślubiła Zbigniewa Bańkowskiego w dniu 23 września 1937 r. w kościele św. Aleksandra w Warszawie. Mieli czworo dzieci, dwóch synów i dwie córki. Józef zmarły w niemowlęctwie, Andrzej (ur. 4 sierpnia 1939 r. – zm. 12 września 1962 r., student fizyki), Krystyna, po mężu Bober (ur. 6 marca 1943 r. w Kobryniu) i Hanna, po mężu de Sas Stupnicka (ur. 29 stycznia 1948 r.).

Zbigniew Bańkowski, ur. 20 kwietnia 1913 r. (po wojnie jako rok urodzenia podawał 1910 r.) w majątku Andronów (pow. kobryński, woj. poleskie), jako syn Józefa Ignacego i Antoniny Marii z d. Szpakowskiej, właścicieli majątku Andronów (Wołyń). Ukończył w 1933 r. Państwowe Gimnazjum w Pińsku. Studiował prawo na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie oraz jako wolny słuchacz uczęszczał na Wydział Rolny tegoż uniwersytetu.

Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 r. Podczas okupacji na krótko wrócił z żoną i synem do rodzinnego majątku. Na początku 1944 r. przeniósł się do Warszawy. Wziął udział w powstaniu warszawskim, podczas walk był ciężko ranny. Odnalazł rodzinę w Miechowie. 10 listopada 1946 r. zdał egzamin na mistrza

51 P. P. Gach, *Włodzimierz Ścibor-Rylski*, [w:] *Słownik biograficzny katolicyzmu społecznego w Polsce*, t. 3 (pod red. R. Bendera), Lublin 1995.

młynarskiego przed Komisją Egzaminacyjną Zrzeszenia Przemysłu Młynarskiego w Krakowie. 1 listopada 1947 r. został przyjęty na okres próbny na stanowisko kierownika młyna „Piaski” w Lublinie. Od 1 stycznia 1949 r. został kierownikiem Młyna nr 1 w Lublinie, a 1 sierpnia 1959 r. został mianowany na stanowisko dyrektora Zakładów Młynarskich w Lublinie.

To niezwykle unikatowe archiwum dostarcza nam informacji na temat wielu pokoleń tej ważnej dla historii Lublina rodziny, mimo szczątkowego stanu zachowania. Niesamowitym źródłem do poznania koligacji jest drzewo genealogiczne potomków Ewy Felińskiej przygotowane z okazji 30. rocznicy jej śmierci, sporządzone na zamówienie przez kogoś z członków rodziny w roku 1890. Cennym obiektem jest także album fotografii niezwykle starannie dobranych i opisanych, co pozwala zidentyfikować widoczne na nich osoby i obiekty.

Niestety, większość tego bogatego archiwum uległa zniszczeniu, gdyż nie było możliwości zabrania wszystkich dokumentów, fotografii i innych cennych pamiątek podczas opuszczania rodzinnych majątków w czasie II wojny światowej. Zupełnie dobry stan zachowania prezentuje spuścizna aktowa Jadwigi Heleny Bańkowskiej z d. Sokołowskiej, czy Zbigniewa Bańkowskiego, wytworzona w czasie i po II wojnie światowej. Obecnie tym archiwum rodzinnym opiekuje się Hanna de Sas Stupnicka, córka Jadwigi Heleny z Sokołowskich i Zbigniewa Bańkowskiego, z wykształcenia fizyk, doktor metaloznawstwa Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, wieloletni nauczyciel akademicki i prodziekan Wydziału Mechanicznego Politechniki Lubelskiej.

❖ Marian Jaxa-Chamiec z żoną Leonią z Poniatowskich (c. Adama i Zofii z Felińskich) z dziećmi, na fotografii od prawej Maria, Antoni, Jadwiga, Bronisław i francuska guwernantka oraz nauczyciel Zosin, przed 1900 r.

- ❖ Ksiądz Zygmunt Szczęśny Feliński (1822–1895), późniejszy arcybiskup metropolita warszawski. Syn Ewy i Gerarda Felińskich, biskup rzymskokatolicki, profesor Akademii Duchownej w Petersburgu, arcybiskup metropolita warszawski w latach 1862–1883, stały członek Rady Stanu Królestwa Polskiego, święty Kościoła katolickiego

- ❖ Adam Stanisław Poniatowski herbu Ciołek (1808–1872), właściciel majątku Cepcewicz Wielkie (pow. łucki). Mąż Zofii Felińskiej (c. Ewy i Gerarda Felińskich), oficer korpusu generała Dembińskiego, współorganizator powstania styczniowego na Wołyniu, po upadku powstania zesłany na Syberię, a majątek Cepcewicz został na kilka lat skonfiskowany

- ❖ Maria i Jadwiga Chamcówny. Córki Mariana Jaxa-Chamca i Leonii z Poniatowskich

Fot. Józef Taborowski, Łuck, ok. 1890 r.

- ❖ Jadwiga Chamcówna i Antoni Kamil Sokołowski

- ❖ Drzewo genealogiczne sporządzone z okazji 30. rocznicy śmierci Ewy z Wendorffów Gerardowej Felińskiej (1793–1859), nestorki rodu, pisarki i wielkiej patriotki

20 grudnia 1890 r./1 stycznia 1890 r.

Oryginał, 25 x 35 cm

❖ Dwór w Zosinie po przebudowie w 1937 r.

❖ Józef Marian Poniatowski (1897–1995). Syn Szczęsnego Leona Poniatowskiego (1857–1936) i Marii z Sokołowskich, ekonomista, poseł na Sejm RP III kadencji (1930–1935), minister spraw krajowych w Rządzie RP na Uchodźstwie (1972–1976), wykładał w Polish University College w Londynie

❖ Kazimierz Józef Poniatowski (1854–1934). Syn Adama i Zofii z Felińskich, mierniczy, urzędnik, działacz demokratyczny i społeczny, w 1907 r. kupił majątek Jaszczów (woj. lubelskie)

❖ Maria Poniatowska z d. Sokołowska herbu Pomian. Żona Szczęsnego Poniatowskiego (1857–1936), właściciela majątku Cepcewice Wielkie

Cepcewice Wielkie, ok. 1935 r.

❖ Szczęsny Leon Poniatowski (1857–1936). Prawnik, działacz społeczny i polityczny, właściciel majątku Cepcewice Wielkie, syn Adama i Zofii z d. Felińskiej, mąż Marii z d. Sokołowskiej herbu Pomian.

Cepcewice Wielkie, ok. 1935 r.

❖ Fotografia rodzinna w samochodzie przed wejściem do dworu. Na pierwszym planie: Jadwiga Sokołowska-Bańkowska, z tyłu: Jadwiga z Chamców Sokołowska i Bronisław Chamiec Andruha, lata 30. XX w.

❖ Dąb w majątku Andruha, należącym do rodziny Jaxa-Chamców Andruha, lata 30. XX w.

❖ Leonia Chamcowa z Poniatowskich (1859–19?). Córka Adama Poniatowskiego i Zofii z d. Felińskiej, żona Mariana Jaxa-Chamca herbu Gryf, mieli czworo dzieci: Marię, Jadwigę, Bronisława i Antoniego Zosin, ok. 1938 r.

❖ Antonina Maria Bańkowska z d. Szpakowska, druga żona Józefa Ignacego Bańkowskiego Andruha, lata 20. XX w.

❖ Józef Ignacy Bańkowski zm. w 1928 r. w wieku 64 lat. Mąż Antoniny Marii z d. Szpakowskiej Andruha, lata 20. XX w.

❖ Jadwiga i Zbigniew Bańkowsky
Zosin, 1938 r.

❖ Anna (Nula) Chamiec.
Córka Jadwigi i Bronisława Jaxa-Chamców, siostra zakonna – karmelitanka

❖ Ślub Teresy Sokołowskiej (1912–1985) i Włodzimierza Marii Ścibora-Rylskiego herbu Ostoja (1914–1939). Teresa Wanda Sokołowska – działaczka Stowarzyszenia Katolickiej Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie”, profesor KUL, etyk, filozof przyrody. Włodzimierz Ścibor-Rylski, podporucznik rezerwy kawalerii Wojska Polskiego, działacz katolicki, aktywista Stowarzyszenia Katolickiej Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie”, prawnik, uczestnik kampanii wrześniowej
Zosin, 15 października 1938 r.

❖ Jadwiga Jaxa-Chamiec z d. Mierzejewska (1900–1995) z dziećmi: Markiem, Anną (Nulą), Andrzejem. Pisarka, autorka książek i słuchowisk radiowych dla dzieci i młodzieży, córka Adama Mierzejewskiego i Józefy z domu Oxińskiej, w 1919 r. poślubiła Bronisława Jaxa-Chamca, mieli czworo dzieci: Andrzeja, Marka, Krzysztofa (1930–2001 – aktora) i Annę (siostrę zakonną)

❖ Jadwiga Bańkowska i jej syn Andrzej. Fotografia z imieniem i nazwiskiem matki i dziecka oraz data jego urodzenia i zamieszkania została zaszyta w saszetce materiałowej w płaszczykach dzieci: Andrzeja i Krysi przez Jadwigę Bańkowską, uciekającą wraz z chorą matką Jadwigą Sokołowską z powstańczej Warszawy

- ❖ Zaświadczenie wydane dla Zbigniewa Bańkowskiego przez Zarząd Miejski w Miechowie, w celach legitymacyjnych Miechów, 1 lutego 1945 r.
- ❖ Teresa Ścibor-Rylska (1912–1985) z kardynałem Karolem Wojtyłą (1920–2005) na posiedzeniu Rady Wydziału KUL Lublin, 1975 r.

- ❖ Dyplom mistrza młynarskiego Zbigniewa Bańkowskiego Kraków, 10 listopada 1946 r.

WSPOMNIENIE HANNY DE SAS STUPNICKIEJ I KRYSZTINY BAŃKOWSKIEJ-BOBER

Matka nasza, Jadwiga Bańkowska z d. Sokołowska, historię rodziny zaczynała od Ewy z Wendorffów Gerardowej Felińskiej, pisarki i wielkiej patriotki. Ewa Felińska była matką dziesięciorga dzieci, z których czworo zmarło we wczesnym dzieciństwie. Trud wychowania trzech córek i trzech synów spoczywał na jej barkach, gdyż mąż, Gerard Feliński, przez kilka kadencji był deputatem Sądu Głównego Wołyńskiego w Żytomierzu i przez większą część roku przebywał poza domem.

Dzieci Ewy i Gerarda Felińskich to: Paulina, Alojzy, Zygmunt Szczęsny, Zofia, Juliusz (Julian) i Wiktoria. Zygmunt Szczęsny został kapłanem. Był arcybiskupem metropolitą warszawskim, kanonizowanym przez papieża Benedykta XVI w Rzymie 11 października 2009 roku.

Naszą praprababką była Zofia, która poślubiła Adama Poniatowskiego, z którym miała troje dzieci: Kazimierza, Szczęsnego i Leonie.

Syn Kazimierza Poniatowskiego, Juliusz, był działaczem ruchu ludowego i niepodległościowego, ministrem rolnictwa i reform rolnych II RP, wicemarszałkiem Sejmu, piłsudczykiem.

Syn Szczęsnego Poniatowskiego, Józef, był ekonomistą, posłem na Sejm RP III kadencji, ministrem spraw krajowych w Rządzie RP na Uchodźstwie.

Leonia Poniatowska, nasza prababka, wyszła za mąż za Mariana Jaxa-Chamca. Mieli czworo dzieci: Marię, Jadwigę, Bronisława i Antoniego.

Bronisław Jaxa-Chamiec poślubił Jadwigę Mierzejewską. Ich czworo dzieci to Andrzej, Anna, Krzysztof (znany aktor teatralny i filmowy) i Marek.

Antoni (poseł na Sejm III RP i urzędnik konsularny) ożenił się z Marią Krzyżkowską. Ich dzieci to Mirosława (prof. historii, opozycjonistka w okresie PRL, członek założyciel wrocławskiego KIK i Towarzystwa Kursów Naukowych), Witold, Zofia i Wanda.

Jadwiga z Jaxa-Chamców (nasza babka) wyszła za mąż za Antoniego Sokołowskiego. Ich pięcioro dzieci to: Mirosław, Jadwiga, Halina, Witold, Teresa.

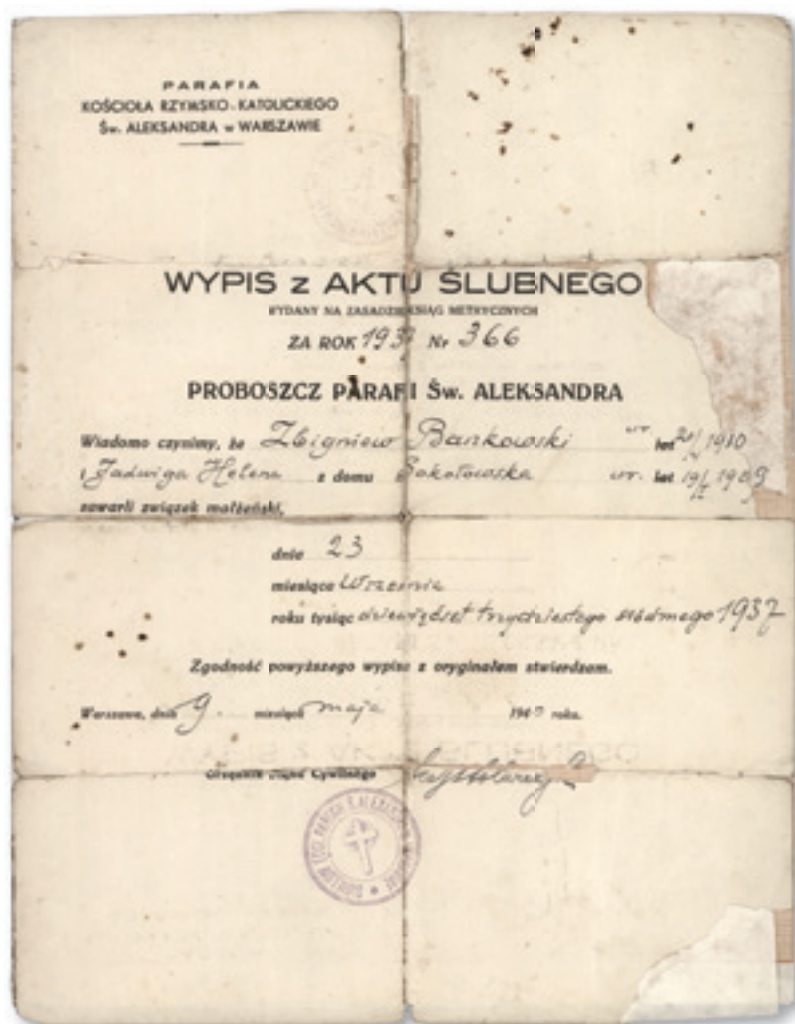
Teresa (prof. KUL, etyk, filozof przyrody) wyszła za mąż za Włodzimierza Ścibora-Rylskiego, który zginął w pierwszych dniach wojny pod Warszawą.

Jadwiga Sokołowska (nasza Matka) poślubiła Zbigniewa Bańkowskiego. Mieli czworo dzieci, dwóch synów i dwie córki. Józef zmarł w niemowlęctwie, Andrzej (wybitnie zdolny student fizyki) utonął na Mazurach, Krystyna i Hanna po studiach wyszły za mąż.

W rodzinie panował matriarchat, dziadkowie i pradziadkowie żyli krótko, owdowiałe kobiety same musiały sobie radzić z wychowaniem i utrzymaniem dzieci. Majątki na Polesiu wołyńskim, Andruha gniazdo rodzinne Jaxa-Chamców, Cepce-wicze Wielkie i Zosin Poniatowskich.

W archiwum rodzinnym niewiele, niestety, jest pamiątek z majątków na Polesiu. Podczas wojny rodzice uciekli do Warszawy. Niewiele mogli zabrać dóbr materialnych, ratowali życie swoich dzieci i swoje.

Mama często opowiadała nam, swoim córkom, a potem i wnukom, o swoim ukochanym majątku Zosinie i o wojnie, szczególnie o powstaniu warszawskim, które przeżyła z małymi dziećmi i chorą matką. Obawiając się, że może zginąć w płaszczyki dzieci wszyła fotografie (swoją i dzieci) z ich danymi personalnymi i błogosławieństwem.

- ❖ Wypis z aktu małżeństwa Zbigniewa Bańkowskiego, urodzonego 20 kwietnia 1910 r. i Jadwigi Heleny Sokołowskiej, urodzonej 19 stycznia 1909 r., zawarte-go 23 września 1937 r. w Warszawie w parafii pw. św. Aleksandra. W metryce występuje uszkodzenie, które zostało specjalnie wykonane tak, aby móc zmienić rok urodzenia. Warszawa, 9 maja 1940 r.

ARCHIWUM

JACKA DE SAS STUPNICKIEGO

Archiwum obejmuje akta rodzin Stupnickich herbu Sas i Łomia Stupnickich herbu Sas oraz rodzin z nimi skoligaconych, między innymi: Haase, Kłosińskich (właścicieli dóbr w Bączalu Górnym, w powiecie sanockim), Weiss, Sklenarskich, Chojnowskich, Chołubowskich.

Rodzina Stupnickich herbu Sas należała do szlachty galicyjskiej. Protoplastą rodu był Piotr Sas Łomiec (Łomia), właściciel dóbr Jureczkowy, ożeniony z Magdaleną Chołubowską. Majątkiem rodzinnym były dobra Serednie (powiat sanocki).

Z tej rodziny wywodzili się powstańcy styczniowi: Franciszek Łomia Stupnicki, właściciel fabryki maszyn, zm. 6 stycznia 1907 r. we Lwowie w wieku 64 lat, pochowany na Cmentarzu Łyczakowskim oraz Władysław Łomia Stupnicki, urodzony w 1842 r. (s. Stanisława i Marii Michalskiej, zmarłej w 1849 r.), żonaty z Zofią Kłosińską, zmarły 13 lipca 1910 r. w wieku 68 lat w Stodolinie (parafia Dobrzechów, pow. jasielski).

Prezentowane archiwalia dotyczą linii Władysława Łomia Stupnickiego. Jego syn Stanisław Kazimierz Konstanty de Sas Stupnicki urodził się 21 marca 1877 r. w Wiśniowczyku (pow. podhajecki, woj. tarnopolskie), był urzędnikiem kolei państwowych. Poślubił w dniu 23 listopada 1907 r. Mariannę z domu Haase, urodzoną 9 kwietnia 1886 r. w Krakowie (córkę Jana i Katarzyny Wojtech). Ich synem był Jerzy Aleksander Florian Stupnicki⁵², urodzony 4 czerwca 1910 r. w Wiśniowczyku (pow. podhajecki, woj. tarnopolskie), zasłużony pracownik Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Ukończył w 1931 r. Gimnazjum Koedukacyjne Wydziału Powiatowego Sejmiku Janowskiego w Kraśniku (1925–1931). Zaliczył 2 lata studiów na

52 J. Ziółek, *Losy pracowników i studentów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w czasie okupacji niemieckiej*, Lublin 2009.

Wydziale Prawa KUL. Odbił 5-tygodniowy kurs w obozach letnich w Dowództwie Okręgu Korpusu nr VI w Pasiecznej (lipiec–sierpień 1928 r.) i kursy przysposobienia wojskowego II stopnia w Dowództwie 8 Pułku Piechoty w Kraśniku w 1929 r. W latach 1931–1932 ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty nr 7 w Śre-mie.

Od sierpnia 1935 r. zatrudniony był na stanowisku intendenta na KUL. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 r. W dniu 21 grudnia 1939 r. aresztowany przez gestapo na terenie KUL, przebywał w więzieniu na Zamku Lubelskim. Po wypuszczeniu sam bezpłatnie administrował posesją KUL przy ul. Sławińskiego 8 (Męskim Domem Akademickim i Domem Profesora). W czasie wojny współpracował z Polskim Czerwonym Krzyżem i Radą Główną Opiekuńczą. Po wojnie, wraz z ks. Antonim Słomkowskim, zabezpieczał budynki KUL przed szabrownikami. Położył szczególne zasługi przy zabezpieczaniu i ratowaniu księgozbioru bibliotek zakładowych, archiwum uniwersyteckiego i majątku uniwersytetu. Był bliskim współpracownikiem rektora w sprawach remontowych, porządkowych, administracyjnych. W późniejszych latach pracował w administracji Towarzystwa Naukowego KUL, był głównym intendentem i kierownikiem intendencji. 2 stycznia 1965 r. papież Paweł VI przyznał Jerzemu Stupnickiemu złoty medal Benemerenti (łac. *dobrze zasłużonemu*), jako osobie szczególnie zasłużonej dla Kościoła.

Jerzy Aleksander Stupnicki zawarł związek małżeński z Tatianą z Górczyńskich w dniu 28 sierpnia 1943 r. w Zakrzówku. Małżeństwo miało dwóch synów: Tadeusza (ur. 1944 r.); Jacka (ur. 29 marca 1947 r.) i córkę Barbarę (ur. 1955 r. po mężu Siwek).

Tatiana z Górczyńskich, ur. 15 stycznia 1915 r. w Kisielówce, córka Kazimierza i Anny z d. Veklicz. Ukończyła Liceum Handlowe Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu w 1934 r. Pracowała w cukrowni w Lublinie, a także m.in. w filharmonii w Lublinie. Zmarła 23 grudnia 1995 r. w Lublinie.

W rodzinnym archiwum niewiele ocalało dokumentów sprzed 1900 r., gdyż duża jego część uległa zniszczeniu podczas II wojny światowej. Znacząco na poznanie dziejów rodziny wpływa sporządzone przez Jacka de Sas Stupnickiego drzewo genealogiczne, jak również zachowany album rodzinny. Na uwagę zasługuje także ciekawa kolekcja klepsydr pogrzebowych, pozwalająca przybliżyć poszczególnych członków rodziny. Prezentowane archiwalia znajdują się pod opieką Jacka de Sas Stupnickiego, syna Jerzego i Tatiany, inżyniera elektryka, pracownika technicznego na UMCS, następnie zatrudnionego m.in. w Tewa-Termico, Fabryce elementów, podzespołów i urządzeń elektronicznych w Łęcznej i w Lubelli – gdzie pełnił funkcje kierownicze.

- ❖ Władysław Łomia Stupnicki (1842–1910), syn Stanisława i Marii Michalskiej, mąż Zofii z d. Kłosińskiej, powstaniec styczniowy

Fot. Jakub Henner, Lwów, b.d.

- ❖ Zofia Stupnicka z d. Kłosińska, żona Władysława Łomia Stupnickiego

- ❖ Stanisław Kazimierz Konstanty de Sas Stupnicki (1877–1944), syn Władysława i Zofii z d. Kłosińskiej, mąż Marii z d. Haase

- ❖ Klepsydra Konstantego Lubicz Kłosińskiego, właściciela dóbr w Bączalu Górnym, zm. 9 lutego 1910 r., syna Konstantego, zm. w 1901 r. – obywatela ziemskiego, wspierającego finansowo powstańców styczniowych

- ❖ Zawiadomienie o ślubie Marii Haase (ur. 9 kwietnia 1886 r. w Suchej, c. Jana i Katarzyny z d. Wojtech) i Stanisława Kazimierza Konstantego Stupnickiego (ur. 21 marca 1877 r. w Wiśniowczyku, s. Władysława i Zofii z d. Kłosińskiej) w dniu 19 listopada 1907 r.

Podgórze, 1907 r.

❖ List do rodziców Stanisława Stupnickiego

Jarosław, 5 stycznia 1900 r.

❖ Wizytówka Marii Haase

❖ Legitymacje wydane dla Jana Haase i jego żony Katarzyny z d. Wojtech (rodziców Marii Haase), przez C.K. Dyрекcję Policji w Krakowie, upoważniające do pozostania w twierdzy Kraków w przypadku ewakuacji

Kraków, 1 kwietnia 1915 r.

❖ Czasopismo szkolne wydawane przez uczniów Gimnazjum Koedukacyjnego Wydziału Powiatowego Sejmiku Janowskiego w Kraśniku, wydawane pod redakcją prof. T. Turka
Kraśnik, 1928 r.

❖ Śpiewnik Stanisława de Sas Stupnickiego

❖ Legitymacja Gimnazjum Koedukacyjnego Wydziału Powiatowego Sejmiku Janowskiego w Kraśniku, wydana dla Jerzego Stupnickiego
Kraśnik, 1929 r.

❖ Legitymacja Gimnazjum Koedukacyjnego Wydziału Powiatowego Sejmiku Janowskiego w Kraśniku, wydana dla Jerzego Stupnickiego
Kraśnik, 1929 r.

❖ Ćwiczenia oficerów rezerwy we Włodzimierzu

Włodzimierz, 1935 r.

❖ Świadcstwo ukończenia kursu przysposobienia woj-
skowego w obozach letnich dla Jerzego Stupnickiego
wydane przez Dowództwo Okręgu Korpusu nr VI
Pasieczna, 8 sierpnia 1928 r.

❖ Świadectwo ukończenia kursu Batalionu Podchorążych
Rezerwy Piechoty nr 7 w Śremie dla Jerzego Stupnickiego
Śrem, 30 czerwca 1932 r.

❖ Batalion Podchorążych Rezerwy Piechoty nr 7 w Śremie
Śrem, 1932 r.

❖ Legitymacja upoważniająca do noszenia odznaki pamiątkowej Batalionu Podchorążych Rezerwy Piechoty nr 7 w Śremie, wydana dla Jerzego Stupnickiego ok. 1932 r.

❖ Świadectwo ukończenia kursu Batalionu Podchorążych Rezerwy Piechoty nr 7 w Śremie dla Jerzego Stupnickiego
Śrem, 30 czerwca 1932 r.

❖ Dyplom nadania godności członka założyciela Towarzystwa Przyjaciół Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jerzemu Stupnickiemu.
Lublin, 13 października 1974 r.

❖ Tatiana Górczyńska
(1915–1995)

Lublin, lata 30. XX w.

❖ Zawiadomienie o ślubie Tatiany Górczyńskiej i Jerzego Stupnickiego
w dniu 28 sierpnia 1943 r. w Zakrzówku

Lublin, 1943 r.

❖ Dyplom odznaczenia Złoty Medal Benemerenti nadanego przez Ojca Świętego Pawła VI Jerzemu Stupnickiemu. Benemerenti (łac. *dobrze zasłużonemu*) – odznaczenie honorowe przyznawane za długoletnie i wyjątkowe zasługi dla Kościoła katolickiego

Watykan, 2 grudnia 1965 r.

WSPOMNIENIE HANNY DE SAS STUPNICKIEJ

Rodzina Stupnickich herbu Sas należała do starej szlachty galicyjskiej. Protoplastą rodu był Piotr Sas Łomiec (Łomia), właściciel dóbr Jureczkowy, ożeniony z Magdaleną Chołubowską.

Synowie Tomasz i Mikołaj w 1697 roku nabyli wieś Serednie w obwodzie sarnockim i podzielili na 2 części.

Mikołaj, właściciel Seredniego Dolnego, podzielił majątek na 5 swoich synów: Dominika, Jerzego, Franciszka, Sebastiana, Antoniego.

Franciszek ożeniony był z Marią Kowalską, z którą miał dwóch synów: Wojciecha i Stanisława. Stanisław był dwukrotnie ożeniony. Pierwszą jego żoną była Maria Michalska, a po jej śmierci poślubił Teresę Stupnicką, z którą miał ośmioro dzieci. Dobra wsi Serednie poprzez działy rodzinne uległy rozdrobnieniu i kolejne pokolenia musiały kształcić się i podejmować pracę poza rolnictwem.

Rodzina Stupnickich to patrioci polscy. Sebastian poległ w bitwie pod Waterloo. Władysław Łomia, syn Stanisława, brał udział w powstaniu 1863 r., za waleczność odznaczony przez Rząd Narodowy srebrnym medalem. Władysław ożeniony z Zofią z Kłosińskich miał 8 dzieci. Najstarszym ich synem był Stanisław, który zawarł związek małżeński z Marią Haase. Mieli syna Tadeusza, kawalerzystę, porucznika Korpusu Ochrony Pogranicza, zamordowanego w Katyniu. Pozostałymi dziećmi Stanisława i Marii z d. Haase byli: Jerzy, Urszula, Stanisław i Aleksandra.

Jerzy de Sas Stupnicki ożeniony z Tatianą z Górczyńskich miał 3 dzieci: Tadeusza, Jacka i Barbarę. Od 1935 roku był zatrudniony jako pracownik administracyjny na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Szczególne zasługi położył przy zabezpieczaniu i ratowaniu księgozbiorów i majątku uniwersytetu po wkroczeniu wojsk niemieckich w 1939 r. Aresztowany przez gestapo w grudniu 1939 r. spędził w więzieniu na Zamku Lubelskim pół roku, potem był zakładnikiem. W czasie wojny całkowicie bezinteresownie administrował posesją KUL, po wyzwoleniu zabezpieczył budynki KUL i przyczynił się do wznowienia zajęć uniwersyteckich. Jako osoba szczególnie zasłużona, w 1965 roku odznaczony został przez Ojca Świętego Pawła VI Złotym Medalem Bene Merenti.

ARCHIWUM

ELŻBIETY TRUBIŁOWICZ

Za pierwsze gniazdo rodowe Kleniewskich herbu Zagłoba uznaje się Kleniewo na ziemi płockiej. Historia rodziny na Lubelszczyźnie zaczyna się od Franciszka Kleniewskiego⁵³, urodzonego w 1812 r. w Ciołkowie pod Płockiem, ożenionego z Marią z Lasockich herbu Dołęga (1820–1891). Za działalność polityczną i poparcie powstania styczniowego więziony był w twierdzy modlińskiej. W 1871 roku wspólnie z synami Władysławem i Janem zakupił od spadkobierców Kazimierza Wydrychiewicza dobra opolskie (Kluczkowice, Wrzelowiec, Zagłoba). W 1872 r., w wyniku podziału majątku, Jan (1845–1918) otrzymał cztery klucze dóbr: Kluczkowice, Łaziska, Wrzelów i Szczekarków, jego brat Władysław zaś dwa: Niezdów i Opole Lubelskie. Zakupiony w 1873 r. majątek Kijany przypadł jako posag córce Franciszka – Tekli, która wyszła za mąż za Stanisława Sonenberga (ze szlachty kurlandzkiej), ziemianina, przemysłowca i hodowcę koni. Druga córka Maria, wyszła za mąż za Feliksa Czesnaka, adwokata z Krakowa i otrzymała od ojca majątek Gardzienice.

Prezentowane archiwalia dotyczą linii starszego syna Franciszka – Władysława Kleniewskiego i jego najstarszej córki Wandy.

Władysław Kleniewski (1844–1912)⁵⁴, studiował na Wydziale Prawa i Administracji w Szkole Głównej w Warszawie, po czym przeniósł się do Akademii Rolniczej w Hohenheim. Brał udział w powstaniu styczniowym. Położył duże zasługi dla

53 A. Kierek, *Kleniewski Franciszek (1812–1883)*, [w:] *PSB*, t. 12, Wrocław 1966–1967, s. 604–605.

54 H. I. Szumił, *Władysław Kleniewski (1844–1912)*, [w:] *Ziemiaństwo polscy XX w. Słownik biograficzny*, t. 10, Warszawa 2013, s. 39–40; J. Kleniewski: *Śp. Władysław Kleniewski*, [w:] „Kalendarz Puławski” 1913, s. 88; S. Borowski, *Szkola Główna Warszawska 1862–1869: Wydział Prawa i Administracji*, Warszawa 1937, s. 300.

❖ Franciszek Kleniewski (1812–1883), urodzony w Ciołkowie w powiecie plockim. Żonaty z Marią z Lasockich h. Dołęga (1820–1891). Działał w Towarzystwie Rolniczym, współtworzył „Dom Zleceń Rolników Płockich”, za działalność polityczną i poparcie powstania styczniowego był więziony w twierdzy modlińskiej. Od 1871 r. właściciel dóbr opolskich

rozwoju rolnictwa i instytucji kredytowych, m.in. Banku Handlowego w Warszawie. Był mecenasem literatury, częstymi gośćmi w jego domu byli Stefan Żeromski i Bolesław Prus. W 1883 r., wspólnie z bratem Janem, założył w Opolu Lubelskim cukrownię. Był także znawcą i hodowcą koni arabskich. W 1876 r. zawarł małżeństwo z Marią z Grzybowskich herbu Prus (1857–1935), z którą miał trzynastoro dzieci.

Najstarszą córką Marii i Władysława Kleniewskich była Wanda z Kleniewskich Schoennettowa (1877–1960)⁵⁵. Podczas I wojny światowej pielęgnowała rannych żołnierzy i była instrumentariuszką dr. Ludwika Antoniego Rydygiera (1850–1920), lekarza, chirurga, generała brygady Wojska Polskiego. W 1918 r. wyszła za mąż za profesora uczelni lwowskich Maksymiliana Schoennetta (1870–1937). W okresie II wojny światowej jej dom w Woli Rudzkiej był placówką Armii Krajowej.

Wanda Marczevska z d. Schoennett (1923–2015)⁵⁶, była córką Wandy z Kleniewskich i Maksymiliana Schoennetta. Brała czynny udział w konspiracji podczas II wojny światowej. Była żołnierzem Służby Zwycięstwu Polsce, Związku Walki Zbrojnej, a następnie Armii Krajowej, działała jako łączniczka pułkowników Józefa Spychalskiego i Piotra Sławonia, a następnie jako łączniczka i instruktorka Wojskowej Służby Kobiet w stopniu porucznika. Dwukrotnie aresztowana w 1944 r. i 1947 r. przez NKWD i UB. Po wojnie Rząd Polski na Uchodźstwie uhonorował ją Krzyżem Walecznych, Krzyżem Armii Krajowej i Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami. W latach 50. ukończyła studia na KUL i całe życie pracowała jako ekonomistka w Opolu Lubelskim. Działała także społecznie m.in. w Solidarności i w Światowym Związku Żołnierzy Armii Krajowej⁵⁷.

Prezentowane fotografie stanowią niewielki fragment cennego archiwum rodzinnego, pozostającego pod opieką Elżbiety Trubiłowicz z d. Marczevskiej, doktor psychologii. Składają się na nie fotografie, wspomnienia i dokumenty osobiste, dotyczące poszczególnych członków rodziny Kleniewskich i rodzin z nią spokrewnionych.

55 W. Włodarczyk, *W Rudzie siostr Schoennett*, „Wiadomości Ziemiańskie” 2007, nr 31, s. 6–13.

56 Tamże, s. 8–13.

57 Akta po działalności tego stowarzyszenia zostały przekazane w 2007 r. przez wiceprezes stowarzyszenia Wandę Marczewską do zasobu Archiwum Państwowego w Lublinie Oddział w Kraśniku i utworzono z nich zespół nr 277 – Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Koło w Opolu Lubelskim z lat 1990–2006. Na niniejszy zespół składają się: rejestry członków, wnioski o awanse i odznaczenia, materiały organizacyjne, korespondencja i dokumenty, zawierające informacje o represjach komunistycznych na członkach koła.

❖ Władysław Kleniewski (1844–1912), najstarszy syn Franciszka i Marii z Lasoczych. Uczestnik powstania styczniowego 1863 r. Właściciel kluczy: Niezdów i Opolo Lubelskie. Ożeniony z Marią z Grzybowskich herbu Prus

❖ Maria Kleniewska z Grzybowskich herbu Prus (1857–1935), żona Władysława Kleniewskiego. Wspólnie z mężem podejmowała szereg działań społecznych, m.in. starała się walczyć z pijaństwem prowadząc herbaciarnie, gdzie sama wraz z dziećmi obsługiwała gości, rozmawiając z nimi i udostępniając liczne czasopisma. Pochowana w Opolu Lubelskim

❖ Fotografia przedstawiająca ośmioro z trzynastorga dzieci Marii i Władysława Kleniewskich: Kazimierza (1900–1939), Bognę (1901–1961), Bożenę (1882–1957), Olchę (1878–1942), Bolesława (1898–1920), Ziemowita (1892–1915), Władysława (ur. w 1887 r.), Lecha (1896–1950)

Niezdów, ok. 1907 r.

- ❖ Fotografia z rejsu statkiem „Pennsylvania” córek Marii i Władysława Kleniewskich, Bożenny (1882–1957) oraz Ludmiły, które płynęły do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, w celu rozpoczęcia studiów
Statek „Pennsylvania”, 1900 r.

- ❖ Fotografia grona nauczycielskiego oraz uczennic szkoły, na której występuje m.in. dr Maksymilian Schoennett (1870–1937)
Nazaret, 30 maja 1917 r.

- ❖ Wanda Marczevska z d. Schoennett (1923–2015), córka Maksymiliana i Wandy z d. Kleniewskiej, wnuczka Władysława Kleniewskiego
- ❖ Maksymilian Schoennett (1870–1937). Urodzony w Samborze. Studiował i doktoryzował się na Uniwersytecie Lwowskim, gdzie później pracował jako profesor biologii (botanik). Wykładał na Politechnice Lwowskiej oraz innych wyższych uczelniach Lwowa. Dyrektor Akademii Handlowej (przekształconej później w Szkołę Ekonomiczno-Handlową). Od 1918 r. mąż Wandy Kleniewskiej (1877–1960), właścicielki majątku Ruda (pow. puławski)

- ❖ Obóz harcerski w lasach majątku Ruda Opolska w 1928 r. Tego rodzaju obozy co roku organizowane były w lasach majątku Ruda Opolska aż do wybuchu II wojny światowej. Znajdujący się na fotografii harcerze niemal wszyscy zginęli w działaniach wojennych lub zostali rozstrzelani, czy też zamęczeni w więzieniach i obozach hitlerowskich. Mała dziewczynka siedząca wśród harcerzy to Wanda z Schoennettów, po mężu Marczevska, późniejsza porucznik Armii Krajowej, zaś najmłodsze, stojące dziecko – Kazimierz Kleniewski „Dzidek” zaangażowany w ruch niepodległościowy, w wieku 17 lat został zastrzelony przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa w 1945 r.

- ❖ Oprawa albumu rodzinnego

ARCHIWUM DARIUSZA WOLANINA

Archiwum Dariusza Wolanina obejmuje akta rodzin Wolaninów, Rogalów i Tarnożków oraz rodzin z nimi skoligaconych, między innymi Goławskich i Smolarków.

Gniazdo rodzinne Wolaninów to okolice Łukowa: Zbuczyn, Plewki, Turze Rogi oraz Celiny, zaś Rogalów to Suwalszczyzna. W latach 80. XIX w. Teofil Rogala przeprowadził się do Warszawy i zawarł małżeństwo z Antoniną z d. Smolarek I voto Michalską. Najmłodszą ich córką była Helena Rogala (1911–1997), która w sierpniu 1932 r. wyszła za mąż za Wacława Tarnożka. To dzięki niej przyszłym pokoleniom została przekazana historia rodziny. Po wojnie miejscem pobytu rodziny Tarnożków był Pruszków, tu urodziła się ich córka Wacława, która wyszła za mąż za Józefa Marka Wolanina (s. Kazimierza Sławomira i Stanisławy z d. Izdebskiej).

W prezentowanym archiwum rodzinnym na uwagę zasługują m.in. dokument wydany przez Heroldię Królestwa Polskiego w 1855 r., potwierdzający wylegitymowanie się ze szlachectwa Józefa Cielemęckiego herbu Rogala, dziadka Eleonory Wolanin z d. Goławskiej. Ważną część archiwum stanowią także pamiątki rodzinne, w tym: modlitewnik, secesyjny album na zdjęcia wyposażony w metalową sztalugę, tabliczka z drzwi mieszkania, czy też wspomniane wyżej opowieści rodzinne Heleny Tarnożek z d. Rogala spisane po jej śmierci w 1997 r. przez jej wnuki Dariusza i Dorotę Wolaninów. Można w nich przeczytać o radościach i trudach dnia codziennego podczas pierwszej wojny światowej, o epidemii hiszpanki, o zamachu majowym 1926 r., czy kampanii wrześniowej 1939 r., gdy cała rodzina uciekała z płonącej Warszawy. Obecnie niniejsze archiwum znajduje się pod opieką Dariusza Wolanina – genealoga, członka Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego, animatora, prowadzącego zajęcia edukacyjne zarówno dla dzieci, jak i dla seniorów, od ponad 15 lat związany z różnymi organizacjami pozarządowymi na Lubelszczyźnie.

- ❖ Aleksandra (1900–1965)
i Wacław Tarnożek (1909–
1979), dzieci Tomasza
Tarnożka (1869–1952)
i Anny z d. Paliszewskiej
(1871–1939)

Fot. Stanisław Zarzycki, Warsza-
wa Praga, ok. 1915 r.

- ❖ Helena Tarnożek
z d. Rogala (1911–1997)
i Zofia Karczewska z d. Roga-
la (1908–1965), córki Teofila
Rogala (1862–1922)
i Antoniny z d. Smolarek
(1871–1945)

- ❖ Magdalena Rogala z d. Bor-
czyńska (1899–1985), żona
Pawła Rogala (1900–1936)
- ❖ Paweł (1900–1936) i Stani-
sław (1903–1976) Rogala,
synowie Teofila Rogala
i Antoniny z d. Smolarek

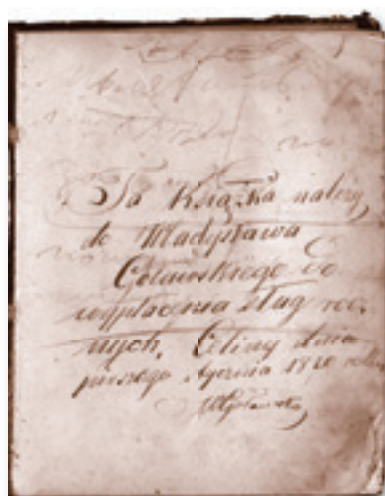

- ❖ Anna z d. Paliszewska (1871–1939, córka Franciszka i Marianny z d. Chruściel) i Tomasz (1869–1952), syn Szymona Tarnożka i Mariany z d. Chmiel) Tarnożkowie, rodzice Wacława
Fot. Karol Buchcar, Warszawa, b.d.

- ❖ Tabliczka z drzwi do mieszkania Heleny i Wacława Tarnożków

- ❖ Paszport z 1904 r. Tomasza Tarnożka, ur. 18 sierpnia 1869 r.

- ❖ Domowa książka rachunkowa Władysława Goławskiego. Księga zawiera rachunki z lat 1870–1919

Celiny, 1870–1919

- ❖ Rachunek za zakup maszyny do szycia firmy Singer wystawiony dla Franciszka Goławskiego w dniu 27 maja 1907 r.
- ❖ Marian Klemens Wolanin (1892–1944), s. Bronisława Zenona Wolanina i Heleny z d. Rozwadowskiej

- ❖ Fotografia rodzinna. Na fot. stoją: Eleonora Wolanin z d. Goławska (1889–1970), Władysław Franciszek Goławski (1891–1950), Michalina Rybak z d. Goławska (1897–1971), siedzi: Felicjanna Goławska z d. Cielemęcka (1868–1944), córka Józefa Cielemęckiego i Antoniny z d. Wysokińskiej, żona Franciszka Michała Goławskiego, matka ww.

Celiny, przed 1944 r.

- ❖ Stanisława Wolanin z d. Izdebska (1928–2013, córka Wojciecha Izdebskiego i Pelagii z d. Szczygielskiej) i Kazimierz Sławomir Wolanin (1915–1986, syn Stanisława Wolanina i Eleonory z d. Goławskiej)

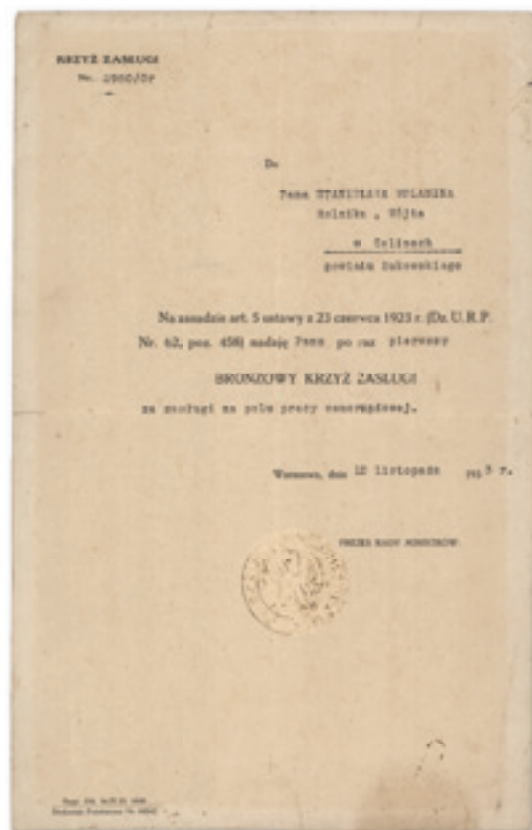
- ❖ Fotografia rodzinna. Na fot. stoją: Stanisław Grzegorz Wolanin (1884–1970), Władysław Franciszek Goławski (1891–1950), Józef Rybak (1893–1971), siedzą dorośli: Eleonora Wolanin z d. Goławska (1889–1970), Anna Flora Goławska z d. Skalska (1891–1975), Felicjanna Goławska z d. Cielemęcka (1868–1944), Franciszek Michał Goławski (1862–1925), Michalina Rybak z d. Goławska (1897–1971). Dzieci od lewej: Irena Wolanin (1922–2005, po mężu: Jopek), Kazimierz Sławomir Wolanin (1915–1986), Halina Łucja Goławska (1923–2015), Helena Wiktoria Wolanin (1921–2001), Zygmunt Wolanin (1914–1946), Zbigniew Rybak (1923–1944)

Celiny, po 25 maja 1923 r.

- ❖ Stanisław Grzegorz Wolanin (1884–1970), syn Bronisława Zenona Wolanina i Heleny z d. Rozwadowskiej
- ❖ Eleonora Wolanin z d. Goławska (1889–1970), córka Felicjanny Goławskiej z d. Cielemęckiej i Franciszka Michała Goławskiego

- ❖ Dyplom nadania Brązowego Krzyża Zasługi Stanisławowi Wolaninowi
Warszawa, 10 listopada 1933 r.

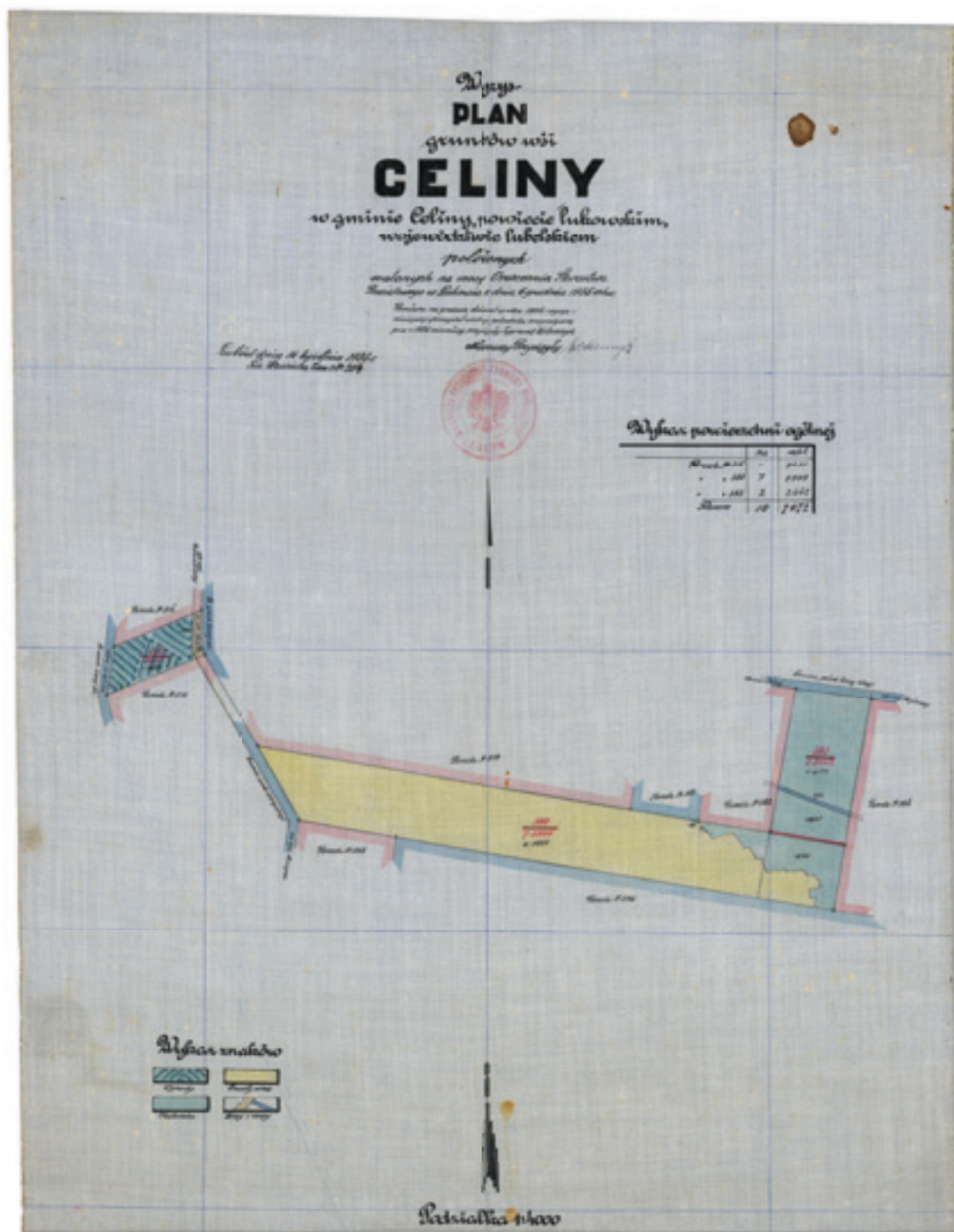

Wolaniin Stanisław Erazm	urodzony 21 Maja 1889r. wisi Turczyni.
Wolaniin Zdzisław Erazm	urodzony 21 września 1889r. wisi Celinny
Wolaniin Zygmunt Józef	urodzony 20 listopada 1914r. wisi Turczyni
Wolaniin Kazimierz Stanisław	urodzony 9 października 1915r. w Karanin Rosji
Wolaniin Helena Wiktoria	urodzona 14 stycznia 1921r. w Karanin. Rosji
Wolaniin Zdzisław	urodzona 21 Maja 1922r. w Celinach
Wolaniin Stanisław Wiktor	urodzony 18 listopada 1923r. w Celinach
Wolaniin Witold	urodzony 16 września 1926r. w Turczynach.
Łotawska Domna Cilemęcha Feliza	urodzona 20 listopada 1968r. w wsi Sobierze z marcia w Celinach. 1994r. 15 kwietnia
Zygmunt i Witold Melnyki urodzenia maja w Łukowie w kancelarii parafialnej Przemienienia. Parafii wsi w Turczynach. Lisowski.	

❖ Ozdobny album z secesyjną oprawą i metalową sztalugą. Zawiera fotografie z przełomu XIX i XX w.

❖ Zapiski do genealogii rodziny Wolanin

- ❖ Wyrys planu gruntów wsi Celiny (gm. Celiny, pow. lubowski, woj. lubelskie). Plan sporządzony przez mierniczego przysięgłego Zygmunta Witaszczyka w 1936 r. na podstawie pomiarów z 1934 r.

WSPOMNIENIE DARIUSZA WOLANINA

Każda rodzina ma swoje archiwum. W każdej rodzinie znajdują się stare fotografie, dokumenty, bibeloty, pamiątki z przeszłości. Są miejsca ważne dla rodziny, gniazda rodzinne, dawne meble, modlitewniki lub to, co z nich pozostało. A nawet jeśli brakuje przedmiotów, czy namacalnych pamiątek – zostaje pamięć. Rodzinne historie, wspomnienia głosu naszych przodków, ulubionych piosenek, powiedzonek. Rodzinny archiwista genealog nie zbiera jedynie dokumentów, nie skupia się tylko na datach i faktach historycznych, ale próbuje ocalić właśnie pamięć, uchwycić to, co ulotne, zapisać wspomnienia czy choćby ich strzępy. To żmudne, ale wspaniałe zadanie.

W mojej rodzinie zachowało się wiele pamiątek, zarówno materialnych, jak i wiele wspomnień. Gniazdo rodzinne Wolaninów to okolice Łukowa, tam rozpoczęła się moja genealogiczna przygoda. Najstarszy odkryty dotychczas przodek noszący nazwisko Wolanin – Stanisław Wolanin – mieszkał w Zbuczynie k. Siedlec, jego syn – Antoni – w Plewkach pod Zbuczynem, gdzie w 1845 r. zmarła żona Stanisława – Anna. Antoni miał w sumie trzy żony i piętnaścioro dzieci, w tym Bronisława Zenona Wolanina, który – po ślubie z Heleną Rozwadowską w 1883 r. – zamieszkał w Turzycach Rogach pod Łukowem. Tam urodził się (jako jeden z dziesiątki potomków Bronisława i Heleny) Stanisław Grzegorz, wcielony do armii carskiej około 1915 r., co skończyło się wyjazdem jego i całej rodziny w głąb Rosji, do Kazania. Dwa tysiące kilometrów od Łukowa, w Kazaniu, w październiku 1915 r. na świat przychodzi Kazimierz Sławomir Wolanin, mój dziadek. Po rewolucji w Rosji i ucieczce Stanisława z armii, rodzina wróciła do Polski we wrześniu 1921 r. i osiadła w domu rodziców żony Stanisława – Eleonory z Goławskich – w Celinach pod Łukowem, w parafii Trzebieszów. Dom, wybudowany w latach 80. XIX w., do ok. roku 1953 kryty strzechą, stał się gniazdem rodzinnym kolejnych pokoleń Wolaninów. Podczas II wojny, jako jeden z większych w ówczesnych Celinach, był najpierw miejscem, gdzie zjechała bliższa i dalsza rodzina, potem – ośrodkiem konspiracyjnym, a po 1944 r. połowa domu została zajęta na sztab radziecki, stąd – jak wynika z rodzinnych zapisków – *przed domem dzień i noc stała warta*. Celiny to także miejsce, gdzie wychowywali się synowie Kazimierza Sławomira i Stanisławy z d. Izdebskiej: mój Tata – Józef Marek Wolanin – i jego trzech bracia. Rodzinny dom istnieje do dziś.

Wśród pamiątek rodzinnych po moich przodkach po mieczu znajduje się wiele zdjęć i dokumentów (wypisy z ksiąg stałej ludności, akty notarialne, testamenty, ale także dokument wydany przez Heroldyę Królestwa Polskiego w 1855 r., potwierdzający wylegitymowanie się ze szlachectwa Józefa Cielemęckiego herbu Rogala, dziadka wspomnianej już Eleonory Wolanin z d. Goławskiej). Są i przedmioty codziennego użytku – secesyjny album na zdjęcia, książka szczegółowych rozliczeń z wydatków domowych, prowadzona nieprzerwanie przez prawie 50 lat (1870–1919), czy rachunek za zakup maszyny do szycia firmy Singer z 1907 r. Pamięć o przodkach była ważna, stąd wśród dokumentów można znaleźć także zapiski z datami urodzenia i informacjami o miejscu przechowywania metryk, ale też niepozorny zeszyt w kratkę, w którym swoje wspomnienia i historie członków poszczególnych rodzinnych gałęzi spisywała Irena Jopek z d. Wolanin, siostra Kazimierza Wolanina. Dzięki tym pamiątkom, uzupełnianym o informacje zdobyte w księgach metrykalnych, powoli możliwe jest odtwarzanie zawilej historii Wolaninów, Rozwadowskich, Goławskich, Izdebskich, Szczygielskich, Karwowskich, Płudowskich czy Wysokińskich. Historii, w której pojawiają się także przodkowie nieznani z imienia; ci, których nazwiska w metrykach zapisano niewyraźnie lub niedbale; ci, których groby można odwiedzić na podlaskich cmentarzach i ci, którzy swoich grobów nie mają.

Z drugiej strony – po kądzieli – moja rodzina wywodzi się z Warszawy i okolic. Przynajmniej od lat 80. XIX wieku, kiedy do Warszawy przybył spod Suwałk (parafia Przerośl) Teofil Rogala, a spod Skierniewic – jego przyszła żona Antonina z d. Smolarek primo voto Michalska. To rodzice szóstki dzieci, z których najmłodsza – urodzona w 1911 r. Helena – była moją babcią. To ona przekazała mi dziesiątki opowieści o historii rodziny, o codziennym życiu podczas pierwszej wojny światowej, o epidemii hiszpanki, o wydarzeniach z maja 1926 r., gdy wraz z koleżankami i kolegami Helena dostawała cukierki i papierosy od Piłsudskiego, stojącego obok armat wycelowanych w Warszawę, o latach dwudziestych i trzydziestych spędzonych w stolicy, o ślubie z Wacławem Tarnożkiem w sierpniu 1932 r., aż po historię o wrześniu 1939 r., gdy cała rodzina uciekała z płonącej Warszawy i mijały ją kolumny rządowych limuzyn, udające się w stronę południowej granicy. Wśród opowieści było wiele historii dramatycznych, związanych z okresem okupacji, gdzie rodzina ocierała się o śmierć, a mała metalowa lufka służąca do domowego wyrobu papierosów (zachowała się do dziś) stała się przedmiotem, dzięki któremu Helena mogła wyżywić bliskich, gdy Wacław został zabrany na roboty do Niemiec. Po wojnie kolejnym miejscem pobytu Tarnożków był Pruszków, a tam – narodziny mojej Mamy – Wacławy. Wśród pamiątek po tej części rodziny znajduje się może mniej dokumentów i przedmiotów (skutkiem wielokrotnych przeprowadzek, zniszczeń wojennych), ale pozostały wspomnienia i opowieści rodzinne. Tuż po śmierci

Heleny w 1997 r., razem z moją siostrą Dorotą Wolanin, udało mi się je spisać, a tym samym ocalić od niepamięci.

Każda rodzina ma swoje archiwum. Każda rodzina powinna o swoje archiwum dbać i przekazywać je potomkom. Domowe archiwa rozrastają się w miarę upływu czasu, na świecie pojawiają się nowe pokolenia, a wraz z nimi przybywa historii, zdjęć, wydarzeń, faktów. Moje archiwum i pole badań poszerzyły się po ślubie o przodków żony – Katarzyny z d. Kałduś, a kilkanaście lat temu do drzewa Wolaninów dopisałem nasze córki – Izabelę i Karolinę, którym robię „egzamininy genealogiczne” przy okazji każdej wizyty u rodziny czy na cmentarzach. Dzieje naszych przodków były czasem zabawne, czasem tragiczne; niektórzy przodkowie tworzyli wielką historię, większość prowadziła zwykłe codzienne życie. Naszym zadaniem jest pamięć o tych, którzy byli przed nami.

Pamiętajmy, że dzięki temu, że Oni byli – my jesteśmy.

- ❖ Album fotografii rodzinnych. Ozdobny album z secesyjną oprawą i metalową sztalugą. Zawiera fotografie z przełomu XIX i XX w.

ARCHIWUM

MARCINA ZAMOYSKIEGO

Prezentowane archiwum rodzinne stanowi własność Marcina Zamoyskiego, syna Jana Tomasza Zamoyskiego (1912–2002)⁵⁸, ostatniego ordynata zamojskiego i Róży z Żółtowskich (1913–1976)⁵⁹, wnuka Maurycego Klemensa Zamoyskiego (1871–1939)⁶⁰ i Marii Róży Sapieżanki (1884–1969), prezydenta miasta Zamościa w latach 1990–1992 i 2002–2014 oraz wojewody zamojskiego w latach 1992–1994.

Niniejsze materiały stanowią jedynie niewielki szczątek rodowego archiwum rodziny Zamoyskich herbu Jelita, którego początki sięgają czasów hetmana Jana Zamoyskiego (1542–1605)⁶¹. Część tej rodowej spuścizny przechowywana jest m.in. w Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, część zaś w Archiwum Państwowym w Lublinie⁶².

Niestety, większość rodowej spuścizny przechowywanej w pałacach Zamoyskich w Warszawie jak i w Klemensowie, uległa zniszczeniu na początku II wojny

58 Ks. Cz. Galek, *Patriotyzm Jana Tomasza Zamoyskiego*, „Biografistyka Pedagogiczna” 2018, t. 3, nr 1, s. 31–50; J. S. Pastuszka, B. Kawalko, *Jan Zamoyski 1912–2002 jako parlamentarzysta*, Zamość 2004; R. Jarocki, *Ostatni ordynat. Z Janem Zamoyskim spotkania i rozmowy*, Warszawa 1991; M. Kozaczka, *Poczet ordynatów Zamoyskich*, Warszawa 2002.

59 H. Matławska, *Róża Zamoyska – Anioł Dobroci*, [w:] *Wojenne losy dzieci Zamojszczyzny*, oprac. J. Rodzik, Zamość 2007.

60 J. Janicka, *Maurycy hrabia Zamoyski. Zarys losów życiowych i politycznych oraz wgląd w strukturę gospodarcze ordynacji*, Lublin 2000.

61 A. Tarnawski, *Działalność gospodarcza Jana Zamoyskiego, kanclerza i hetmana wielkiego koronnego (1572–1605)*, Lwów 1935.

62 Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Zamoyskich 1155–1938 (część spuścizny linii ordynackiej (starszej i młodszej), APL: Archiwum Ordynacji Zamojskiej ze Zwierzyńca (dokumentacja gospodarcza wytworzona przez Ordynację Zamoyskich ze Zwierzyńca), Archiwum Zamoyskich z Podzamcza 1807–1889, Archiwum Ordynacji Zamoyskich w Kozłowie 1863–1939 (zawiera dokumentację osobistą), Archiwum Zamoyskich z Włodawy 1772–1939.

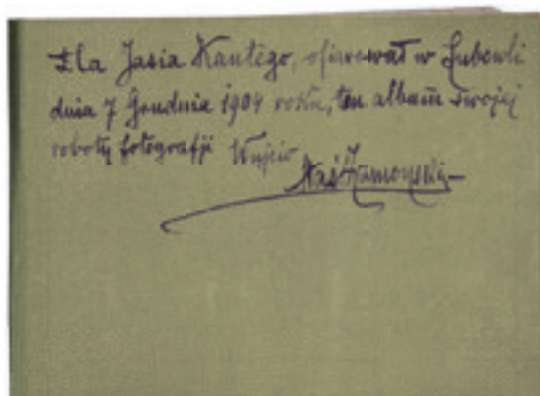
światowej. Pozostała część archiwum rodowego, na którą składały się albumy, fotografie oraz dokumenty rodzinne, w okresie Polski Ludowej, została zarekwirowana przez władze komunistyczne i dołączona do akt spraw sądowych toczonych przeciw Zamoyskim w Warszawie. Po zakończeniu tych spraw, dowody nie zostały zwrócone prawowitym właścicielom, mimo licznych starań rodziny o ich odzyskanie, a po wynikającym z przepisów okresie przechowywania akta przeznaczone zostały do brakowania i niestety ostatecznie zostały zniszczone.

Do najcenniejszych pamiątek w rodzinnym archiwum Marcina Zamoyskiego należy album z podróży poślubnej Tomasza Zamoyskiego i Róży z Żółtowskich odbytej po Włoszech w roku 1938.

Natomiast prezentowany album został zakupiony w Czechach i dołączony do rodzinnego archiwum. Sporządzony on został przez Stanisława Kostkę hr. Zamoyskiego (1867–1936) – syna Stanisława Kostki Franciszka hr. Zamoyskiego (1820–1889) i Róży Marii hr. Potockiej (1831–1890) i ofiarowany na pamiątkę 4-letniemu wówczas Jasiowi Kantemu hr. Zamoyskiemu (1900–1961)⁶³ – synowi Andrzeja i Marii Karoliny Józefiny Ferdynandy Burbon, księżniczki Obojga Sycylii. Album przedstawia rok z życia majątku Sanguszków w Gumniskach z roku 1904. Na zamieszczonych fotografiach obserwujemy życie służby dworskiej i folwarcznej, ich codzienną pracę w polu i we dworze, jak również życie właścicieli majątku, oraz samego adresata albumu podczas pobytu w Gumniskach. Zawiera także fotografie z wycieczki do Krakowa, czy też wizytę w dworze Jana Władysława hr. Zamoyskiego (1849–1923) zwanego „Janio” lub „Jańciem” w Trzebusce (pod Sokołowem Małopolskim), administrowanego przez P. Roztworowskiego. Na fotografiach występuje także późniejszy właściciel dworu w Trzebusce Jan Nowak. Baczny obserwator dostrzeże szereg elementów ówczesnego życia codziennego, m.in. środki komunikacji takie jak wozy konne, dorożki czy też wóz pocztowy z Rzeszowa do Sokołowa oraz pociąg.

Niepodważalną wartość tego unikatowego albumu, stanowią opisy wszystkich fotografii, sporządzone własnoręcznie, ładnym, czytelnym pismem przez jego autora Stanisława Kostkę hr. Zamoyskiego. Zawierają one daty i miejsca wykonania fotografii oraz informują o tym, kogo lub w jakich okolicznościach one przedstawiają. Podnosi to walory estetyczne, ale i poznawcze albumu, zachęcając do bardziej szczegółowych badań nad historią tego niezwykłego rodu.

63 M. Nowak, *Dzieje rodu hrabiów Zamoyskich (gałąź na Podzamczu i Maciejowicach)* – zarys problemu, „Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego” 2010, t. 2, s. 61–77.

- ❖ Album ofiarowany Jasiowi Kantemu hr. Zamoyskiemu w Lubowli przez wuja Stanisława Kostkę hr. Zamoyskiego z pobytu w majątku Sanguszków w Gumniskach w 1904 r.

Fot. Stanisław Kostka Zamoyski, 1904 r.

- ❖ Dedykacja w albumie sporządzona ręką Stanisława Kostki hr. Zamoyskiego (1867–1936), który był również autorem fotografii zamieszczonych w albumie

- ❖ Karta z albumu z oryginalnymi podpisami fotografii sporządzonymi przez Stanisława Kostkę hr. Zamoyskiego

- ❖ Konstancja z d. Zamoyska Sanguszkowa (1864–1946) – córka Stanisława Kostki Zamoyskiego i Róży Marii z Potockich. W 1895 r. poślubiła Eustachego Stanisława Sanguszkę (1842–1903) – marszałka sejmiku krajowego we Lwowie, namiestnika Galicji, w 1867 r. otrzymał od ojca Władysława Sanguszki dobra podhoreckie. Po śmierci męża w 1903 r. zajęła się wychowaniem syna, Romana Władysława

- ❖ Paweł Jan Sapieha (1860–1934) z żoną Matyldą z d. Windisch-Graetz (1873–1968) i Romciem Gumniska, 1904 r.

- ❖ Roman Władysław Sanguszko (1901–1984) – ziemianin, hodowca koni arabskich. Syn namiestnika Galicji Eustachego Stanisława Sanguszki (1842–1903) i Konstancji Anny z Zamoyskich (1864–1946). Był właścicielem Gumnisk i Podhorców, gdzie odbudował pałac. Był także członkiem zarządu Krakowskiego Klubu Automobilowego. Ożeniony dwukrotnie: z Wandą z Turzańskich Krynicką (1894–1937), z którą miał syna Piotra Antoniego Samuela Sanguszkę (1937–1989) oraz Germaine Luce Burchard (1896–1966)

❖ Kawa poobiednia połączona z oglądaniem fotografii
Gumniska, 1904 r.

❖ Anna i Jadwiga Zamoyskie wraz z córkami Jędrzeja Lubomirskiego
Gumniska, 1904 r.

❖ Zofia Grocholska (1866–1957) z córką Zofią.
Zofia Maria Grocholska z d. Zamoyska – c. Stanisława
Kostki Zamoyskiego (1831–1890) z Podzamcza i Róży
Marianny Ewy Potockiej (1831–1890). Żona Tadeusza
Grocholskiego (1839–1913)

Gumniska, 1904 r.

❖ Tadeusz Grocholski (1839–1913) i Jan Władysław
hr. Zamoyski (1849–1923).

Tadeusz Grocholski – artysta malarz, ziemianin. Urodzony 3 V w Pietniczanach (pow. winnicki), syn Henryka i Ksawery z Brzozowskich. Porucznik gwardii konnej w Petersburgu, studiował malarstwo. Malował typy miejscowe, obrazy religijne, portrety. Właściciel dóbr na Podolu. Ożeniony z Zofią Zamoyską. Zmarł 16 lipca 1913 r. Jan Władysław hr. Zamoyski (1849–1923) zwany „Janio/Jańciem” – ziemianin, poseł do austriackiej Rady Państwa w Wiedniu, miłośnik muzyki, kolekcjoner i mecenas sztuki. Urodzony 6 lipca 1849 r. w Kozłowie jako syn Jana (1802–1879) i Anny z Mycielskich (1818–1859). W 1869 r. nabył dwór w Trzebusce i okoliczne miejscowości. Ożenił się w 1881 z Louise Eugénie Péliissier de Malakoff (1860–1935). Zmarł 5 stycznia 1923 r.

Gumniska, 1904 r.

❖ Zbiór jęczmienia
Nienadówka, 1904 r.

❖ Trzebuska – wieś
Trzebuska, 1904 r.

❖ Dzieci służby folwarczej
Trzebuska, 1904 r.

❖ Wóz pocztowy jadący z Rzeszowa do Sokołowa
Trzebuska, 1904 r.

❖ Stajenny Leon podlewa wodą z sikawki drogę
przed stajnią
Gumniska, 1904 r.

❖ Okna kuchni, fotografowane z ogrodu, z lewej strony
w oknie kuchcik Edward, z prawej strony
w oknie kucharz Piotr Kuk
Gumniska, 1904 r.

Stulecie odzyskania niepodległości zaowocowało projektem „Archiwa Rodzinne Niepodległej”, stanowiącym fragment większego programu „Niepodległa” realizowanego w latach 2017-2022. Archiwa wykorzystały stworzoną przez władze Rzeczypospolitej Polskiej okazję, by rozwijać ruch archiwów rodzinnych. Z naszej, archiwalnej perspektywy, obecne inicjatywy są bowiem kontynuacją działań podjętych w 2014 roku pod hasłem „Archiwa Rodzinne”. Obchody niepodległościowe miną, a zjawisko archiwów rodzinnych pozostanie. Na gruncie lubelskim obecna akcja zaowocowała wirtualną wystawą, której trwałym pokłosiem jest recenzowana publikacja [...] Ważny jest wątek wykorzystywania archiwów rodzinnych w działalności edukacyjnej archiwów publicznych. Zagadnienie to można rozpatrywać wieloaspektowo, nie tylko w kontekście wykorzystywania ich podczas organizowania wystaw czy lekcji archiwalnych ze względu na swoją atrakcyjność wizualną, ale też w perspektywie realizacji hasła „I Ty zostań archiwistą” mającego wymiar zarówno edukacyjny, promocyjny, jak i kształtowania narodowego zasobu archiwalnego.

Z recenzji prof. Waldemara Chorążyczewskiego

niepodległa

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

**ARCHIWA
RODZINNE
NIEPODLEGŁEJ**

**ARCHIWA
PAŃSTWOWE**
ARCHIWUM PAŃSTWOWE W LUBLINIE

9 788395 628979